

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK
XVIII. SZÁZAD

6/3.

Sorozatszerkesztők

DEMETER JÚLIA, KILIÁN ISTVÁN, PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

FERENCES ISKOLADRÁMÁK III.

Csíksomlyói passiójátékok 1751–1762

Szerkesztette

DEMETER JÚLIA
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

Sajtó alá rendezte

DEMETER JÚLIA
MEDGYESY S. NORBERT
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA
KÖVÁRI RÉKA (zene)
MISKEI ANTAL (latin szöveg)

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal
támogatásával jött létre
(Témaszám: K 119865)

A Magyar Tudományos Akadémia Textológiai Munkabizottsága által elismert
kritikai szövegkiadás-sorozat

A könyv megjelenését támogatta

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

ERDÉLY ÖRÖKSÉGE ALAPÍTVÁNY

Lektorálta
HORVÁTH MÓNIKA

A jegyzeteket angolra fordította
GYÁRFÁS VERA

Kottagrafika
PÁLÓCZY KRISZTINA

© Demeter Júlia, Medgyesy S. Norbert,
Pintér Márta Zsuzsanna, Kővári Réka, Miskei Antal, 2021

ISBN 978-963-456-094-4

TARTALOM

Bevezető	7
Introduction	11
Felhasznált irodalom (Bibliography)	15
1. Hidegh Ferenc Bernát (?): <i>Passiójáték Dániel prófétával és Titus római császárral</i> (Csíksomlyó, 1751. április 9. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Demeter Júlia	23
2. Hidegh Ferenc Bernát (?): <i>Passiójáték a fák királyválasztásának közjátékával és Salamon megkoronázásával</i> (Csíksomlyó, 1752. március 31. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	87
3. Xanthus Mihály Ince (?): <i>Passiójáték Zsuzsanna történetével</i> (Csíksomlyó, 1753. április 20. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	151
4. Tóth Mátyás Sebestyén (?): <i>Passiójáték bírósági jelenetekkel</i> (Csíksomlyó, 1755. március 28. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	223
5. Tóth Mátyás Sebestyén (?): <i>Passiójáték Dagobertus történetével</i> (Csíksomlyó, 1756. április 16. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Medgyesy S. Norbert	285
6. Kajcsa Lőrinc Joakim (?): <i>Passiójáték a mennyei jegyesről allegorikus emblémákkal és ószövetségi előképekkel</i> (Csíksomlyó, 1757. április 8. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Medgyesy S. Norbert	383
7. Kajcsa Lőrinc Joakim (?): <i>Passiójáték a tizenkét ifjú történetével</i> (Csíksomlyó, 1758. március 24. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna	453
8. Frenk József Elek (?): <i>A mi urunk Jézus Krisztus szenvedése</i> (Csíksomlyó, 1759. április 13. nagypéntek) Sajtó alá rendezte Demeter Júlia	515

9. Sánta Péter (?): *Passiójáték Volfgangus történetével*
(Csíksomlyó, 1760. április 4. nagypéntek)
Sajtó alá rendezte Medgyesy S. Norbert 611
10. Albert János Atanáz (?): *Antropus vétke: a bűnbeesés allegóriája*
(Csíksomlyó, 1761. március 20. nagypéntek)
Sajtó alá rendezte Demeter Júlia 711
11. Albert János Atanáz (?): *A vak Typlus története és a keresztre feszítés*
(Csíksomlyó, 1762. április 9.)
Sajtó alá rendezte Demeter Júlia 787

5.

Tóth Mátyás Sebestyén (?)

PASSIÓJÁTÉK DAGOBERTUS TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó,

1756. április 16. nagypéntek

[SZEREPEK:

PATER/PARENS DAGOBERTI
DINÁSTA
DAGOBERTUS
VIRTUS
MUNDUS
CARO
DIABOLUS
LUCIPER
MAMON
JUPITER
BETRABAK
ÁSMODEUS
DAEMON
CAUPO
BEATA VIRGO/MARIA
CHRISTUS
PETRUS
ANDREAS
JACOBUS
JOANNES
POPULUS
MATHAEUS
MULIER
FARISEUS PRIMUS
FARISEUS SECUNDUS
FARISEUS TERTIUS
DISCIPULI
CAECUS
VICINII
VICINUS
JUDEI
PARENTES [CAECI]
JUDEUS TERTIUS
JUDEUS PRIMUS
JUDEUS SECUNDUS
NUNCIUS
THOMAS
MARTHA
CIRCUMSTANTES
ACCUSATOR PRIMUS
ACCUSATOR SECUNDUS
ACCUSATOR TERTIUS
CAIPHAS
SERVUS CAIPHAE

ANNAS
JUDAS
DUX
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
MILES SEXTUS
MILES SEPTIMUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
ANCILLA
ALIA ANCILLA
SERVUS
PILATUS
UXOR PILATI
HERODES
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
DIABOLUS QUARTUS
VEXILEFER
CIRINEI SIMON
FABER PRIMUS
FABER SECUNDUS]

In Nomine Domini Amen.
Incipit actio Parascevice pro Anno 1756 Die 16 Aprilis

PROLOGUS

Christus szent vérével megváltatot hivek,¹
Kik itten felesen ma meg jelentetek.
Ha kerdem, hogy miért így egybe gyűltetek,²
Comediát látni talám igyekeztek?

5 De meg csalákoztok véllekedéstekben,
Neis véllje senki aztot semmi keppen,
Hogy comediázzunk ebben az időben,³
Melyben szegen hazánk vagyon nagy inségben.⁴

10 Mert Isten ostora mindenfelől rajtunk,
Melyet vetkeinkel orszagunkra vontunk,
Szernyű insegekkel most szorongattatunk,
A fájdalom miat alig maradhatunk.⁵

15 Ugyanis időre olyanra jutottunk,
Melyben minden felől sirattyuk fájjdalmunk,
Remenség, félelem közöt vagyon sorsunk,⁶
Melybol konnyébséget csak Istentől várunk.⁷

20 Talam már kérdetek, mit kel cselekednünk,
Mivel lehet Istent jobban engesztelnünk?
Hogy foganatosab lehessen kérésünk,
Hogy Isten haragját forditcsa el tollunk.

Meg mondom, de ugyan rá figyelmezzetek,⁸
Melyet buzgo szúvel hogy ha meg miveltek,
Istennek haragját meg engesztelitek,
S rollatok ostorát el térithetitek.

¹ szenvérével [Emendáltuk.]

² egy begyűltetek [Emendáltuk.]

³ edőben [Emendáltuk.]

⁴ Mélyben; vagon [Emendáltuk.]

⁵ elig [Emendáltuk.]

⁶ kotzü [Emendáltuk.]

⁷ [A szöveget kiegészítettük, az 1739-es passió prológusa alapján (*Ferences iskoladrámák* I. 13. sz.).]

⁸ mondon [Emendáltuk.]

- 25 Mi ez? Nem más, hanem a Christus halála,
 Mi erettünk felvet keserves sok kinnya,
 Mert Christus Jesus meg jelenvén fogatta,
 Pater *Engelbertus* amint írva hadta.⁹
- Mondotta a Christus, és fel is fogadta,
 30 Hogy a' mely helységben ezen utat járja,
Avagy csak egy személy buzgón látogatja,
*Az Isten azon helyt rontani nem hadgya.*¹⁰
- Fogatta, hogy testi s lelki ellenségtől
 Mindenféle kártól és veszedelemtől,¹¹
 35 Egy ilyjjen személyért sok féle inségtől,¹²
 Hiven oltalmazza s megtartya ezektől.
- Mit véltek, Christusban, egybe gyűlt nemzetek?
 Ha most ily felesen aztot mivelitek,¹³
 Velem egygyetemben buzgon esedeztek,
 40 Meg halgat az Isten, s leszen segetségték.
- Csekély actionknak e lesz tehát célja,¹⁴
 Miként az Istennek áldot szent báránnya¹⁵
 Felaldoztatot, és volt bár nemis drága,¹⁶
 Mert ő az övéiert kész menni halálra.
- 45 De hogy Boldogságos Szép Szűz Mariának
 Tisztelete nőjjön kősztink, aszszonyunknak,
 Meglen meg halallyuk a szent passionak
 Voltát, egy ifjat tamasztunk.
- Ezen ifjat még kiseded állapotban
 50 El hagyando vala attya arvaságban
 Tehát, hogy nevelné Isteni joságban,
 Dinástanak adá aqvítaniaban.

⁹ engerbertus [Emendáltuk.]

¹⁰ keserves halála / <t>csak egy személy által lesz tettetik soha / Isten azon helyet [A másoló teljesen értelmetlen szöveget írt a szakasz közepén, ezt az 1739-es passió prológusából (*Ferences iskoladrámák* I. 13. sz.) vett részzel helyettesítettük. Ugyanakkor megtartottuk az 1756-os másolat szakaszzárlatát: *helyt rontani nem hadgya*, mert az logikusabb, mint az 1739-es *helyt soha el nem hadgya*.]

¹¹ Mindenféle [Emendáltuk.]

¹² személy jért sok fele [Emendáltuk.]

¹³ miveletik [Emendáltuk.]

¹⁴ actccionknak [Emendáltuk.]

¹⁵ báránnga [Emendáltuk.]

¹⁶ bá nemik drá [Próbáltuk emendálni.]

Mondván: légy helyettem atya e fiamnak,
Őis légyen fiad, mint nékem atyának,
55 Tanítsd, oktasd őtet, hogy az igasságnak
Uttyát kovethesse, s atya nyomdokának.

A hiv tútor mindgyárt fogá gondgya alá,
S mint maga szülöttét eppenugy tanitta,
Az Istent vétekkal soha né bantaná,
60 Sőt, mennyei attyát szeretné s imádna.¹⁷

Az ifiacskais tutor akarattyát,
Nem rest fullel halván istenes tanácsát,
Mindgyart fel fogada, hogy téremtő urát
Soha el *nem* hadgya, az ő alkotóját.¹⁸

65 De az álnok ördög világi hivsággal,
A világ és a test ravasz álnoksággal
Eleibe álnak szines prapticaval,
Es el felejtetik, mit *tett* fogadással.¹⁹

Azért e világrá fordítvan szemeit,
70 Az aitatosságnak le hanyá kontösét,
Vétek undoksága meg szálla a' szivét,²⁰
S aruba kitévé sebesedett lelkét.²¹

Nagy szovetseget vett világ fiaival,²²
Kezde vigasághoz ördög társaival,
75 Lelkét bé fedezé szornyú rutságokkal,
Istenét meg bántá világi hivsággal.²³

Eszt mihelyest kezde tutora megtudni,²⁴
Kére istenesen, ne késnék meg tenni,
De nem meltoztaték szavának engedni,
80 Hanem más nágy vétket kezde kigondolni.

¹⁷ sot szeret [Emendáltuk.]

¹⁸ nen [Emendáltuk.]

¹⁹ felejtetek mittet [Emendáltuk.]

²⁰ szivet [Emendáltuk.]

²¹ kitéve sebesetet lelkét [Emendáltuk.]

²² vét [Emendáltuk.]

²³ hivsag [Kiegészítettük.]

²⁴ miheljeljen [Próbáltuk emendálni.]

Mind addig, amiglen minden örökségből,
Attyatol rá maradt draga kincseiből²⁵
Ki fogyot, s végtére tutora kedvéből²⁶
Kieset, s elkábat eppen az esegtől.

85 Midőn azért látná, hogy jut koldulásra,
Egyeb mindenünnen semi nincsen hátra,
Hogy mas földre menyen, magát reá adgya,
Busulási kozöt elis fog utara.

90 Egy vendég fogadot, ami helyen elér,²⁷
Üres lévén gyomra, oda mindgárt bétér,²⁸
Sajjalja esetét, mert egy falat kenyér
Nincs tarisnyajaban, jollehet sehol se kér.²⁹

95 A gazda, mivel hogy már bubajos vala,³⁰
Látvan Dagobertust, hogy szomorú volna,
Megkerdé az okát, hogy miért busulna,
Melyet hogy meg kérdenek is, így szolla.³¹

100 Ilyen vig vagyok én, mint lácza minden napon,
Minden, amit szívem kíván, elég vagyon,
Tanácsomot azért ha követed bátron,
Meggazdagittalak tegedet is nagyon.

Melyet meg igyir, hogy mindgyárt véghez viszen,
Ámbár az ördög is neki társa leszen.
Istenét el hadgya ez után egeszsen,
Csak állapottyara még vissza mehessen.³²

105 Ellennemond mindgyárt teremő urának,
Ellennemond és a dicső menyországának,³³
Az ördögöt valja Istene s urának,
És poklot válaszsza örök szallasának.

²⁵ attgatol ra marat; kincseiből [Emendáltuk.]

²⁶ kifogjot végtére [Emendáltuk.]

²⁷ olér [Emendáltuk.]

²⁸ bétér [Emendáltuk.]

²⁹ nmg s tarisnyaja lo jollehet seho kér [Próbáltuk emendálni. A *kér* két sor közé beszúrva.]

³⁰ gorda [Emendáltuk.]

³¹ kedanek [Emendáltuk.]

³² meg [Emendáltuk.]

³³ dicső menyországának [Emendáltuk.]

110 De a Szüz Mariát, mivel kis korában
Tisztelni szokta vot gyenge állapotban.
Most sem tagadgya meg ily nagy szorulásban,
Söt, készeb meg halni ezér gyalázatban.³⁴

115 Eszre vévén azert, mely szennyes vetekben,
Hevertetet legyen s Istentelenségben,
Szivvivel furdalya kis biro lelkében,
Gondolkodek, mikent bocsanatot nyerjen.

120 Fel kel hamarsággal, s megyen a templomba,
Szemeit nem meri vetni az oltarra,
Mivel nagy buneit ő nyilván megvaljja,
Sirván vétkeinek bocsánattyát várja.

De a Jesus képe, mely ottan tartatot,
El fordittyá tölle orczáját, hogy aztot
[...] s tolle bocsanatot³⁵
Ne várná, órdögnek, mert már szállást adot.³⁶

125 Ezt látvá, azt fujja álhatatossággal,
Kéri, engedgyen meg, s alázatossággal³⁷
Legyen őhozzája még irgallmassággal,
De a kep hozzája fordul egesz háttal.

130 A Boldogsagos Szüz patrociniomát
Kéri, hogy mutassa neki anyasagát,
Mert másként nem nyeri bune bocsanattyat,
Hanem valja lelke örök kárhozattyát.

135 A Szent Szüz mindgyárást kéri áldot fiát,³⁸
Hogy ne nezze szegény lelke undokságát,
Ha nem szent vérenek tekencse foljását,
S adgya meg e fiju büne bocsanattyat.

140 Eztet világosban az egész munkabol
Kiki észre veszi, ha a kiáltásbol³⁹
Magát tartoztattya, és szent indulatbol
Meg halgattya végig s aitatosságbol.⁴⁰

³⁴ keszeb nezer [Emendáltuk.]

³⁵ [Olvashatatlan rész.]

³⁶ mar szarcst [Emendáltuk.]

³⁷ Keri [Emendáltuk]

³⁸ keri [Emendáltuk.]

³⁹ keki [Emendáltuk.]

⁴⁰ végeg [Emendáltuk.]

SCENA PRIMA

(*Pater Dagoberti cum filio suo exit et perorans commendat eundem curae Dinastae.*)

*PATER DAGOBERTI*⁴¹

Szorogatásokkal kornyül vagyok véve,
Meljekkel meg vagyok nagyon terheltve,⁴²
Feltet szándékomat miként vigyem végbe,
Hogy feltet utamon mehessek készülve.

145 Mivel az idonek látom változosat,
Tavasza fordulva vidám állapottyát,
Nem tudhatom pedig utamnak határát,
És vissza jőtemnek óráját vagy napját.

Szükséges lesz tehát, ha tesztek rendelest,
150 E kis fiacskámrol Dinástának hagyást,⁴³
Nehogy árvaságban szenvedgyen kárvallást,
Vagy nevelésben valjon fogyatkozást.

Dinásta, fiamnak légy gondviselője,⁴⁴
Kis fiacskámnak is fel nevelője,
155 Sok izadásodnak leszek fizetője,
És faradságodnak meg könnyebbítője.⁴⁵

Téged választlak e fiam tutorának,
Ő neked engedgyen, mint nékem, attyának,
Tanisd, oktasd őtet, hogy az igasságnak
160 Uttyán neveltessék atya nyomdokának.

DINÁSTA (ad Parentem:)

Föl veszem örömet gongyát e fiadnak,
Heljet adok neked s minden szavaidnak,
Ezentul ismérjen engemet attyának,
Enis úgy kedvezek néki, mind fiamnak.

⁴¹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

⁴² terhertetve [Emendáltuk.]

⁴³ fiacskánrol [Emendáltuk.]

⁴⁴ faiamnak [Emendáltuk.]

⁴⁵ könnyóbbítóje [Emendáltuk.]

PARENS DAGOBERTI⁴⁶ (*ad filium:*)

165 Én kedves fiacskám, ehol Dinástának
Gondviselésere bizlak tutorának,
Azért ugy engegy te parancsolattyának,
Ne hogy nagy tőrrebe essel az átoknak.⁴⁷

170 Dinástát ezentul heljettem atyádnak,
Ismerd, mert ő ismér tégedet fiának,⁴⁸
Ne szomorisd őtet, hanem mind atyádnak,
Ugy keressed kedvét vagy szülő anyádnak.⁴⁹

175 Akársze hát, fiam, az ő kegyelméből,
Neveltetni immár sok jo erkölcséből,⁵⁰
Hogy a gonosz világ, ördög s test tőréből
Meg szabadittatnál szörnyü inségéből.

180 A vagy inkább akársz vétek örvényében
Neveltetni és mas egyéb insegekben?
Végre iszák legyen hátadon s ellenben,⁵¹
S azonnal essenek lábaid bilincsben.⁵²

DAGOBERTUS (*ad Parentem:*)

Oh, szerelmes atyám, s minden kivánságom,
Előtted hád legyen szabad egyet szolnom,
Nagy bátorságoson mit akarsz, megmondhat.⁵³

185 Én az úr Istennek vagyok ajjándeka,
Neked, kedves atyám, egy szülöt magzattya,
Azért bánat avagy keserűség árja
Nem akarok lenni, sőt, vidamittojja.⁵⁴

190 Igérem magamot kész szolgalattyára,⁵⁵
Graciámnak tartom meltónak arra,
És elégsegesnek parancsolattyára
Ismér, én kesz leszek akár mi munkára.

⁴⁶ DAGOBERTI PARENS [A szerepnevet egységesítettük.]

⁴⁷ torebe; atoknak [Emendáltuk.]

⁴⁸ ismer<t>d [Ráírással javítva.]

⁴⁹ keresset szülő [Emendáltuk.]

⁵⁰ elkolcsébol [Emendáltuk.]

⁵¹ s házadon s [Emendáltuk.]

⁵² azonhal bilncsben [Emendáltuk.]

⁵³ PARENS (*ad Dagobertum*) [A sor mellett a margón téves szerepnév, valójában Dagobertus szövege folytatódik.]

⁵⁴ sot [Emendáltuk.]

⁵⁵ Igrrem [Emendáltuk.]

PARENS *DAGOBERTI* (*ad* Dagobertum:)⁵⁶

Az Isten, kívánom, minden féle jokkal
Algya meg szulóttam, kegyes akarattal,
Hogy Dinástát soha te szomorusággal
195 Ne illesd, sőt neki légy vigasztalással.

Dinásta, én hozzám való szerelmedert,
Bizom az Istenben, hogy tereád azért
Áldását terjeszti jótéteményedért,
S meg halgat mindenben az én kerésemért.

200 Már útnak eredek, hanem az Istenben
It hagylak, s kívánom, hogy vissza jötömben
Oh, *éljél* mostan friss, jó egészségben,⁵⁷
Fiammal lássalak mit ketten életben.

DINÁSTA (*instruit* Dagobertum:)

205 Vesd fel szemeidet, fiam, az egekre,
Szent Dávid kiralyjal a titkos helyekre,
Nézd az ég pitvarát s figyelmezz ezekre,
És abban tündöklő szép fényeségekre.⁵⁸

210 Nezd a csillagoknak sok különbségeket,
S ők mit *ékesíték* ott fenn az egeket,⁵⁹
Nagyobb tündöklessel dalnak egyebeket,
S mint mutattak éjjel-*nappal* az időket.⁶⁰

215 A napot tekens meg, mint fennlik az égen,
Úgy, hogy szép vilagot a föld tolle vegyen,
Mert *környülve* járván akár hova mégyen,⁶¹
Mindenűt hasznót tesz, nincs, hol fel ne keljen.

Okoson ezeket, hogy ha meggondolod,
Amint majd én töllem bővebben meg hallod,
Az égi jeleket csak semminek vallod,
Bunnek undokságát mikor meg kóstolod.

⁵⁶ PARENS ad [A szerepnevet egységesítettük; a rendezői utasítást kiegészítettük.]

⁵⁷ edeld mostam [Emendáltuk.]

⁵⁸ fényeségekre [Emendáltuk.]

⁵⁹ ékesíték; égeket [Emendáltuk.]

⁶⁰ appal [Emendáltuk.]

⁶¹ környulve [Emendáltuk.]

220 De ezek mind semmik, ha Istenhez vettyűk,
Mind egy légy vagy szunyog, mégis nem érthettyük,⁶²
Az ő nagságokat eszre sem vehettyük,
Meltok hát, hogy ha mi a bűnt megvetjük.⁶³

Mely miat el vesztyük Istent s az egeket,
225 Azok pitvariban futó szépségeket,
Hogy meg becsuljed, hát szeressed ezeket,
Főként Istent, halgasd tovább intesemet.

DAGOBERTUS

Ismérem magamot kotelesnek lenni,
Azért meg akarok tolled taníttatni,
230 Valamit jóvallasz, aztot cselekedni,
És az ellenkezőt meszsűre kerülni.

DINÁSTA

Midőn, fiam, világ, test, ördög késérnék,
Tekincsd az egeket és talam [...] ⁶⁴
Amit szent forrásból fel jegyeztetnek:
235 Váras kő falai, melybe mit tegyenek?

Mondgya, hogy negy szegű a menyei váras,
Sem ejjel, sem nappal kapuja *nem* záros,⁶⁵
A fala és [...] utcaja nem sáros,⁶⁶
Nincsen teljességgel abba semmi káros.

240 Van a szent várasnak tizenkét kő fala,
Nagy drága köveken külön külön álva,
Az elsőnek jálpis a fundamentoma,
A másnak zaphirus, mint Szent János írja.

A harmadik kőfal kálcsedoniusra,
245 A negyedik pedig drága svaragdusra,
Az ötödik vagyon fenyes sárdonisra
Fundálva, s hatodik a szép sardiusra.

⁶² mégis; érttyukhettyük [Emendáltuk.]

⁶³ megvet [Emendáltuk.]

⁶⁴ [A sor végén a tinta megfakult, olvashatatlan a szó.]

⁶⁵ em [Emendáltuk. A *nem* szó elhalványult, bizonytalan olvasat.]

⁶⁶ [Olvashatatlan szó.]

- Chrisolitus kőre a hetedik épült,
Bérissussal pedig nyolczadik ékesült,⁶⁷
250 Topássus kővel kilenczedik szépült,
Chrisopratus kötől tizedik fényesűt.
- Tizenegygyedik fal a hiacintuson,
És tizenkettodik szép ametitusál,
255 Melyek ékessége mind eszedbe jusson,⁶⁸
Midőn ördög késért, hogy bűnre hozhasson.
- Tizenkét kapujja van a szép várasnak,
Melyek külön egy egy drága gyöngyből állnak,⁶⁹
Utcájait Szent János írja szép aranynak,
S azok mind a [...] helyen csillognak.⁷⁰
- 260 Pontosan gondold meg tehát e dolgokat,
S ezeknek örökké allandóságokat,
Ellenben vedd észre a gonosságokat,⁷¹
Melyre ördek bátor [...] is magokat.⁷²
- 265 Mindazáltal léssen örök büntetések,
Mivel arra méltán azok érdemesek,
Ha halálos bűnnel rutok s fertelmesek,
Nem szükség ezekről, hogy tanittast tégyek.
- 270 Azért, fiam, kerüld a szabad életet,
Melynek már pokolban nagy kín kessittetet,
És szolgálat alá szent vállalástis tet,⁷³
Fogyván ély Istennek, amig időd lehet.

DAGOBERTUS

Valamit jóvallasz, aszt sziből akaróm,
Amit pedig tiltasz, kerülőm s utalom.

⁶⁷ ékesült [Emendáltuk.]

⁶⁸ ekessége [Emendáltuk.]

⁶⁹ állnak [Emendáltuk.]

⁷⁰ [Olvashatatlan szó.]

⁷¹ véd [Emendáltuk.]

⁷² Mely ró [Emendáltuk. Utána olvashatatlan szó.]

⁷³ pállalatis tet [Emendáltuk.]

SCENA SECUNDA

DAGOBERTUS (*gracias agit pro creatione Deo:*)

275 O, megfoghatatlan, teljes Szent háromság,
Atya, fiu s Lélek, egy bizony uraság,
Harom személyében Isteni valóság,
És egy allattyába véghetetlen jóság.

280 Nyomorúlt féregecskéd alkottad semmiből,
Véghetetlen hozzám valo kegyelmedből,
Lelket nékem adtál nagy szeretetedből,
Ókosságot adtál gondviselésedből.

285 Illy nagy jó voltodért én viszont mit adgyak?
Nagy szeretetedért nincs mit bémutassak,
Hanem mindenekért szivemből áldalak,
S irgalmasságodért *én* felmagasztallak.⁷⁴

Valahun már járok, tégedet urallak,
Minden pihentésben szivem szerent áldlak,
Soha nagy vétekkel téged nem bántalak,
Sőt, örök hivséggel fogadom, szolgállok.

DINÁSTA (*videns Dagobertum gratias agentem prostratus agit:*)

290 Oh, örökkévalo, teljes Szentháromság,
Atya, fiu s lélek, egy igaz valóság,
Akitől származék minden féle jóság,
S valami tolled nincs, a csupa gonosság.

295 En is hálát adok vigasztalásodnak,
Kegyes gráciádban tarcs meg szént nevedért
Ez ifiat, nehogy jótéteményidért
Háládatlan légyen, a' te kegyelmedért.

(*Conversus ad Dagobertum:*)

300 Fiam, emlékezzél Isten jóvóltáról,
Ma teveled közlőt vigasztalásáról,
S feledéken ne légy a te alkotódrol,⁷⁵
Menynek és a földnek hatalmas uráról.

⁷⁴ el [Emendáltuk.]

⁷⁵ legy [Emendáltuk.]

Im, azért bocsátot szabad akaratra,
Hogy szabad légy menni jóra es gonoszra,
A bűnt távoztassad, hogy őtöt haragra,
305 Ne indisd fel azzal a boszuállásra.

DAGOBERTUS

Oh, árva fejemnek légy hivib tutora,⁷⁶
Hogy vinne engemet a gonosság arra,
Hogy tollem bántodgyek az egeknek ura,
Készeb leszek inkább szállani pokolra.

310 Sőt, egész éltemben önéki szolgálni
Kivánok, szent nevét szivemből áldani,
Soha meg nem szűnöm az Istent imádni,
Teljes buzgóságát szivemnek mutatni.

VIRTUS (*comparet:*)

315 En vagyok Istennek az ő öröksége,
Emberekért küldöt mennyei szentsége,
Hogy akinek volna velem egygyessége,
Annak az Istennél lenne öröksége.

320 Könnyen nem adhatom aztot az embernek,
Mindazáltal tőrök én barátim lesznek
Azokis, kik ellent mondanak a testnek,
Világnak, őrdögnek s minden féle bunnek.

325 Azért, Dagoberte, te ugy gondolkodgyal,
Az én beszédémre most ugy gondokodgy,
Hogy valamikeppen tolem *el ne váljal*,⁷⁷
Masként el kárhozol, bizonyos légy azzal.

Világ, test és őrdög, soha nem nyugosznak,
Sok ezer napokót tollem el szakasztanak,
De az én papjaim addig predekalnak,
Hogy néha egy kettőt megis viszsza hoznak.⁷⁸

330 Virtus az én nevem, halhattad, ugy tudom,
Hírem s dicsőségem nagy, mindenűt látom,
Én a rut vétkekkel be nem mocsokolódom,
Mert önnön magamban a bunt sem halhatom.⁷⁹

⁷⁶ legy [Emendáltuk.]

⁷⁷ elnevaljal [Emendáltuk.]

⁷⁸ noha [Emendáltuk.]

⁷⁹ onnön [Emendáltuk. A *-hatom* beszúrva a sor fölé.]

335 A ki soha nem vét, annak társa vagyok,
Ha vét pedig s megtér, mindgyárt mellé állok,⁸⁰
Az igaztol soha én el nem szakadok,
Minden szavám igaz, hamissat nem szollok.

340 Nem vagyok én kevély, fősveny vagy parázna,
Irigység, torkosság nincs én bennem soha,
A haragtartásnak nem vagyok szállása,
Se nem foghat rajtam semmi bűnnek szóldgya.

345 Világ, test s az őrdög az én ellensegim,
Elvonszák mellőllem szép, kedves fiaim,
De ugyan maradnak még kevés fiaim,
Kikben vannak nékem nagy győnyörűségim.

Kik közül, fiácskám, mivel hogy ismerlek,
Azert mellém mostán közeléb ally, kéllek,⁸¹
Buzgo szeretettel felettéb intelek,
Hogy soha ne engedj ellenségemnek.

DAGOBERTUS

350 Valamennyi őrdög pokol fenekében
Vagyon, el szaggasson éngem inkább itten,
Hogy sem szegen lelkem békevervén bűnben,
Vétkezem és álljak a nagy Isten ellen.⁸²

SCENA TERTIA

MUNDUS

355 Ah, miként a virtus magát hányá, veté,
Dagobertus fiát ugyan bátorgatá,
Hogy mellém ne aljon, valóba untatá,⁸³
Sőt, ellenem járjon, arra is tanitta.

360 Ugyan dicsekedék fogadot fiával,
Kit magához kapcsolt nagy fáradságával,
Kinek fizet majdon buval és bánattal,
És fejjét bé tölti melankoliával.

⁸⁰ meg ter [Emendáltuk.]

⁸¹ mellem [Emendáltuk.]

⁸² aljak [Emendáltuk.]

⁸³ melle [A sor végén nem látszik a tinta. Emendáltuk.]

365 Én nem dicsekedem semmit fiaimmal,
Kik száma egyezék tenger hobjaival,
Nem járok utannok annyi fáradsággal,
Megis mellém álnak nagy roppant csoporttal.⁸⁴

Ugyhogy fiaimot meg nem számlalhatom,
Mert hogy világ vagyon, mind ennyim, en tudom,
Bátor akarnámis, el nem tagadhatom,
Hogy minden emberem hatalmamban tartom.⁸⁵

370 Ha ártatlan vótis, tudok én bűnt tenni,⁸⁶
Tudok kevelkedni s árvát nyomorgatni,
Tudok irigykedni s erőszakot tenni,
Nagy szabadságomat meg nem zabolázni.

375 Azért minden népek fejet hajtnak nekem,
Mert az ő szájokót szabadon eresztem,
Ezekben bizom en, s most gyönyörködhetem,
Velle a jóvendőt, ha el felejtetem.

380 De Isten büntesse Dinástát s másokat,
Addig kiabalják pokólt s menyórszágot,
És a mi leg nagyobb, örök valóságót,
Mig Dágóbertusban nékem tőnek gancsot.

385 Ah, mit busulodom, vagyon két pajtársom,
A test és az ordog, nem vallom hát károm,
Mert általlok őtet meg hozám kaphatom,
S akoron bételék minden kivánságom.

(Hic exeunt Diabolus et Caro.)

Igen jól jöttetek, két hetes ecseim,⁸⁷
Haljátok én nekem keserves panaszim,
Nemely dolgaimban vannak busulásim,
Kérlék, hogy legyetek mindenben tanácsim.⁸⁸

⁸⁴ mellem [Emendáltuk.]

⁸⁵ hatalmadban tart [Az utolsó szótagot pótoltuk.]

⁸⁶ votis [Bizonytalan olvasat, emendáltuk.]

⁸⁷ jötteteket [Emendáltuk.]

⁸⁸ [A *tanácsim* utolsó szótagja a sor fölé besúruva.]

CARO

- 390 Amit tanalhatok te *segedelmedre*,⁸⁹
Meg lesz, én eskűszóm a nagy Jupiterre,
Mindent fel keresek te ellenségedre,
S járok télyességgel az ő veszelyére.
- Semmit ne fely, világ, mert melletted lészek,
395 Mert én mesterséggel nagy csavarást teszek,⁹⁰
Vizet megzavarni a lábaim keszek,
A hol nem gondolnád, ot is eszköz leszek.
- Mert én leg közeléb vagyok a lélekhez,
Az *én* miattam van közeléb veszelhez,⁹¹
400 Valamit akarok mindent viszek véghez,
De te, sem az ördög nem férhetek *ehhez*.⁹²
- Nekem minden renden nagy hatalmam vagyon,
Együt uralkodom szegenyen s gazdagon,
Sokszor szégyent tészek aitasokon,
405 Emberkedgyűnk, világ, hát mindketten bátron!

DIABOLUS

- Világ és test, hallám, miről beszélgettek,
De heába néktek minden mesterségtek,
Mert énnállam nélkül véghez nem vihettek
Semmit e világon, nincs arra erőtek.
- 410 En vagyok tinéktek, errőből aratók,
Valamiben vadtok, azt el nem kapjátok,
Nagyon váslik néktek, látom, fogaitok,
De ha én nem lészek, majd belém akattok.⁹³
- Mert tégedet, világ, csak hamar megvetnek,
415 Bárson kőntös helyet szőrzákba öltöznek,
Az után mingyarást klastromokba mennek,
És holtokig otton szolgálnak Istennek.⁹⁴

⁸⁹ *segelmedre* [Emendáltuk.]

⁹⁰ *csavarát* [Emendáltuk.]

⁹¹ *ét* [Emendáltuk.]

⁹² *ezez* [Emendáltuk.]

⁹³ *arattok* [Emendáltuk.]

⁹⁴ És holtokig *és holtokig* otton [Emendáltuk.]

Téged pedig oda bé nem bocsátanak,
Hát kevés haszna *van* fogad vászlásának,⁹⁵
420 Így szükség magadot mondgyad vak szállónak,
Szived, fejed majdég hanyaba tolognak.⁹⁶

Teis, nyomorúlt test, csak hamar ellankacz,⁹⁷
Egy keves bajt más talpal csinálhacz,⁹⁸
Azert te magadnak mit tulajdonithac⁹⁹
425 Minket követokban? *Jobb* inkább, ha halgacz.¹⁰⁰

*LUCIPER*¹⁰¹

En vagyok Luciper, kevelség Istene.

*MAMON*¹⁰²

Én vagyok a Mamon, gazdagság istene.

*JUPITER*¹⁰³

Én vagyok Jupiter, minden bűn Istenne.

*BETRABAK*¹⁰⁴

Én vagyok Betrabak, torkosság Istene.

*ÁSMODEUS*¹⁰⁵

430 En Ásmodeus, bujaság Istene,
Világnak és testnek ura és vezére,
Minden bűnösöknek csalója s vesztője,¹⁰⁶
Pokolra vivőjje, s orokké győtrője.

435 Nem szeret it engem senki evilágon,
Megis mind bolondok, meg állanak szómon.
Emberek is kapnak, mikeppen hal horgon.

⁹⁵ hasznadon [Emendáltuk.]

⁹⁶ Szited majdég [Emendáltuk. A sor második felét nem tudtuk értelmezni.]

⁹⁷ ellankacz [Emendáltuk.]

⁹⁸ mas [Emendáltuk.] talpa<d>l

⁹⁹ talajdonithac [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ jób [Emendáltuk.]

¹⁰¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰² [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰⁴ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰⁵ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰⁶ vesztőve [Emendáltuk.]

MUNDUS

Nosza, segelyjetek hát e nagy bánatban,
Mert már oda vagyok egész praptikamba.

DIABOLUS

440 De miért kesergesz, ó, világ ennyire?
Mi az, amiért ily bu szállot szivedre?
Miért fordított szodot nagy keserűségre?
Ne busuly, majd dolgod fordul nagy örömré.

MUNDUS

445 Ah, hogy ne busulnék, mert engem követni
Dágobertus eppen nem akar imadni,
A felet engemet erőssen átkózni
Méreszlet, mennyire meg lát, el kerülni.

DIABOLUS

450 Ne fely semmit azért, mert ha ide kapom,
Minden mestersegem eleibe rakom,
El hid azt bizonynyál, szivét meg lagyittom,
Majdég szegen lelkét törünkbe akasztom.

CARO

Mennyűnk el utánna, it ne álmadozzunk,
Inasok modgyára neki udvaroljunk,
Ugy inkább hajthatyuk őt mellénk, bizhatunk,¹⁰⁷
Mert bé fogja venni mi tanácsunk.

(Hic procedit Diabolus ait:)

DIABOLUS¹⁰⁸

455 Jo napot teneked, kegyes ifiacskám,
Sok ezerek között választott fiacskám,
Halgas egy szavamra, kedves alákocskám,
Mert veled szollani erőssen kivannám.

DAGOBERTUS

460 Ah, mely szépen szollál, mi neved tenéked,
Honnan jöttel, hogy én velem kel beszelned?
Amint által látám, talam aztot vélléd,
Hogy velem labozni jó volna tenéked.

¹⁰⁷ hajdhátyuk [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

DIABOLUS

En vagyok az, aki minden bus sziveket
Még vidamittok s keserves lelkeket,
465 Fel *derittem* kedvét a keserűségnek,¹⁰⁹
És fel hozom napját a gyönyörűségnek.

Dagoberté azért, kedves, jó barátom,
Ennekem tebenned mely nagy vigasságom
Lenne, kérésemre ha lennel pajtársom,
470 Azért szépen kérlek, ne vesd meg tanácsom!

Ha ez Ifjú s ritka gyenge termetedre,
Nézz mindennél *kedvesebb* szemeljedre,¹¹⁰
Ely most egy keveset ifjú kedvédre,
S ilyen hamar magad ne *ereszd* veszélre.¹¹¹

CARO

475 Vigagy ma mivelünk, nyaljas társaidban,
Domboljunk s tánczoljunk Ifjusagunkban,¹¹²
Mulatozzunk együtt ekes ének szóban,
S örvendezzünk moston hangos musikakban.¹¹³

480 Imádság, bőjttolés tollunk meszsze legyen,
Drága ételeket a szakács készítsen,
Külöm külömb féle bort igyék ma minden,
Testi kívánságnak mindene engedgen.

MUNDUS

A még időd vagyon, vigagy életedben,
Vigaságnak helje holtod után nincsen,
485 Azért ne rothagy el tunya henyélésben,
Hiszen vagy öltoszve szép színű köntösben.

490 *Jobb* ez után legyen korcsoma templomod,¹¹⁴
Hazukság és szitok, átok imádságod.
Akit te meg csalhacz, legyen multságod,
Aitatosságtól őrizd igen magad.

¹⁰⁹ fel terittem [Emendáltuk.]

¹¹⁰ néz [Emendáltuk.] kedvese<>nel [Olvashatatlan törlés; emendáltuk.]

¹¹¹ oreszd [Emendáltuk.]

¹¹² Ifjusag[...]ban [Az elhalványult tinta miatt hiányzó szótagot pótoltuk.]

¹¹³ musikak [Emendáltuk.]

¹¹⁴ jobb [Emendáltuk.]

DAGOBERTUS

Jó barátim, hallom tanács adástokat,
Tetczik, s helben hagyom ti jovallástokat,
Ez után tarcsatok, mint barátotokat,¹¹⁵
Mindenkor bétoltóm szép kivanságtokat.

DAEMON

495 Nosza, hát, vigadgyunk, kedves jóbarátom,
Ámbár, ha egész nap dombolunk se bánom,
Csak legyen neked s nékem vigaságom,
Mig világban élek, mert csak azt kívánom.¹¹⁶

(*Fit brevis musica.*)

SCENA QUARTA

(*Mundus alluit Dagobertum, et Dagobertus sermonem
Vitae licenciam effundet.*)

MUNDUS

500 Jaj, mind várlak, [...] kedves virágocskám,¹¹⁷
Hogy eljőnél hozzám, kedves alakocskám,
Az én fiam lesz te, azt tudni kívánnám,¹¹⁸
Mond meg sietséggel, mert jódat akarnám.¹¹⁹

505 Edes Atyád neked én akarok lenni,
Sok szép gazdagságot tenéked szerezni,
Uri méltóságot s tesztesseget tenni,
Tegedet, csak sies engemet követni.

DAGOBERTUS

510 Már hiszem, hallottad regen fogadasom,
Hogy veletek lészen nékem mulatságom,
Test, világ és őrdög ezután pajtarsom,
Melyjen [...]ni erőssen [...]¹²⁰

¹¹⁵ mit [Emendáltuk.]

¹¹⁶ az [Emendáltuk.]

¹¹⁷ [Olvashatatlan szó.]

¹¹⁸ kívannam [Emendáltuk.]

¹¹⁹ jódot; akárnam [Emendáltuk.]

¹²⁰ [Értelmezhetetlen, olvashatatlan szöveg.]

Ugyanis, mert sok hely vagyon sok méltóság,
Külomb féle rend beli uraság,
Hadi vitezek közt sok szép kapitánság,
Akiket követni bizony nem bolondság.

515 Azért én lakásom leszen iljeneknél,
Örömest udvarlok e féle rendeknél,
Mert kedves önalok szép ifju legennél,
Tudom, hogy semmi nincs az jeles vitéznél.

520 Fejedelmi udvart ekesit ily személy,
Uri palotákkat nem szál meg seregely,
Nem kell otton oljan, aki merő fekel,¹²¹
Hanem ki ily csinos, a' kedves mindennel.

525 E világ ennékem örök boldogságom,
Sok gyonyorúségben itelni kívánom,
Minden örömmömet mullatságban tartom,
Sok elmetörésben magam nem fonnyáztom.

530 Mi haszna vilagon élni szomórkodva,
Mert ha ötöt-hatöt úthet a nagy ora,¹²²
Mingyart abba járok, mikent musikásra
Verhessem mágamot, tánczoló dámákra.

Nekem most az údő bizony azt jovalja,
Hogy most, amég vagyok szép ifiuságba,
Magam ne kábitcsam a sok busulásba,¹²³
Mert meg emesztene, mint vasat a rosda.

535 Bolondság busulni s magam emesztetni,
Aki sokat busul, meg kezd az őszűlni,
Az után senkinek sem fog ő tetczeni,
Job a vigóságban tehát örvendezni.

540 Vigagy, tehat moston, jo kéncses szivem,
Fel ekesittet gyenge, kartcsu testem,
Hogy mások is lássák én fris oltózetem,
De ha szeb volnais, nem volna kár nekem.

¹²¹ kel [Emendáltuk.]

¹²² oromin [Emendáltuk.]

¹²³ gábitcsam [Emendáltuk.]

DINÁSTA

Fiam, gondolkodgyál, minap mit fogadál,
Istennek s énnékem eskúessel, mondál,
545 Hogy test, világ, ördög után nem indulnál,
Lám, egy kis hivségert megis meg[...].¹²⁴

DAGOBERTUS

Meg untad életed, azért predicallosz,
Hogy en is megunnám, *abba* bizon nem *lác*z,¹²⁵
Mert élek világon s téis velem mulathacz,¹²⁶
550 Máskent én nem bánóm, estégis, ha ugacz.

VIRTUS

Most még időd vagyon, migy elsz e világon,
Szolgalyni Istennek ne halasz hoszszason,
Megmutáttya hozád kedvét irgalmason,
Csak intésem ved bé, s járj az igaz uton.¹²⁷
555 Eregy, meny dolgodra, te világnak csufja,
Mert az iljen embert világ meg utalya,
Én pedig őneki tetczem mind virágja,¹²⁸
Kerti viraga kozt felnőt violacska.¹²⁹

CARO

Tekentetes, nemes urfi, semmit velle
560 Ne gondoly, s ne halgas azok beszedere,
Hanem inkább tekincs szep, fris termetedre,
Minden viragoknál ekesb szemeljedre.

DIABOLUS

Gyalázatot tennél uri nemzeteden,
Kapnal a nyomoru, szigoru éleben,
565 Azon bizon meltán csudalkoznek minden,
S azt tartaná bizony, hogy nem vagy eszeden.¹³⁰

Sok szép joszágodot s minden bonomidot
Fél szemmel nézed e, ha mit van magadot,
Vesd ki a fejedből iljen bolondságot.

¹²⁴ [A sor vége értelmezhetetlen.]

¹²⁵ unnán láb [Emendáltuk.]

¹²⁶ tés [Emendáltuk.]

¹²⁷ jár [Emendáltuk.]

¹²⁸ mid [Emendáltuk.]

¹²⁹ virala [Emendáltuk.]

¹³⁰ az tartana [Emendáltuk.]

DINÁSTA

570 Fiam, Dágoberte, nezd szivem bánattyát,
Tekincs edes atyát, szüłodnek hagyását,
Ne kövesd a vétek s gyonyörűség uttyát,
Most még időd vagyon, tarcs penitanciat.

DAGOBERTUS

575 Jó volna, jó apjok, a penitencia,
Nem szoktam én ahoz, hanem uraságra
Szült engem az anyam, ilyen meltóságra,
Lennel egy fris táncos, szaporán kész raja.

DINÁSTA

580 Rosz ember, annira jó akaratomot,
Te hozzád mutatot sok szép graciamot,
Sok rendekben hozzád valo irgalmamót,¹³¹
Haládatlan, meg utaltad jó voltomot.¹³²

585 Atyádról ily hamar el felletkeztele,
Ily hamar szolgálja véteknek lettele,
Te a tobzódásnak ily hamar szolgálzsze,
Hogy tutorod néked, látom, nem elég e?

Mi valál csak minap, nem jute eszedbe,
Nyomorult csácsogó emberek seperje,
Az óktalan barmok utálatos férge,
Te rosz ember, miért nem jutnak eszedbe?

590 Hogy az én graciamba te bé vétettel,
Munkáddal te iljent nem erdemelhettél,¹³³
Hogy az én fiannak már el jegyeztettél,
Ingemet, idegent atyádnak neveztél.¹³⁴

595 Miert utáltal meg annyira engemet,
Hogy semminek tartod szep konyörgesemet?
Mert kelle meg szegned szep igiretedet,
S keresned magadnak czőgeres helyeket?

¹³¹ rendegben [Emendáltuk.]

¹³² voltomo [Emendáltuk.]

¹³³ erdomelhettél [Emendáltuk.]

¹³⁴ nevéztel [Emendáltuk.]

Meg fizet az Isten ezért büntetéssel,¹³⁵
Sok tobzodasidért megbüntet éhséggel,¹³⁶
600 Gyönyörűségidért ver szernyű gyotrelemmel,
S háladatlánságert hóherek kezével.

DAGOBERTUS

Apjok, halgas, többet nekem ne prosmitaly,
Ki kérdi tetolled, miket elé hanyál?¹³⁷
Mejtol jót fog látni, mit nemis gondoltál,¹³⁸
605 Job, hogy fog meg a szád, mert bizony but adnál.¹³⁹

Arvaságomban, hogy te tutorom lettél,
Hogy idegen lévén rám gondot viseltél,
Ugy vagyon, de csak egy füllért se fizettél
Magadét, hanem enyimet kóltóttel.¹⁴⁰

610 Mit hányod annyira hát sok jó voltodot,
Én hozzám mutatot uri graciádot?
Ha becsülletemet nem néznem aztot,¹⁴¹
Ugy bizony hátadra hánnam ezt a kárdot.

615 Szamárnak rivása soha meny országba
Nem hallik, azt mondgyak egy adagyiumba,
Mit fenyegecz engem, bolond, hát, heába,
Add ki az enyimet, nem jutok hozzaja.¹⁴²

DINÁSTA

Háladatlan fiu s te leg rosszab ember,
Hát, azt érdemlie tolled egy vén ember,
620 Felnevelésedbe, aki vala mester,¹⁴³
Hogy így boszontatnék meg, bátor, csak egyszer?

¹³⁵ büntéssel [Emendáltuk.]

¹³⁶ eseggel [Emendáltuk.]

¹³⁷ hanyil [Emendáltuk.]

¹³⁸ jat [Emendáltuk.]

¹³⁹ anál [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ Magadért [Emendáltuk.]

¹⁴¹ begülletemet néznen tad aztot [Emendáltuk.]

¹⁴² Ad hozza [Emendáltuk.]

¹⁴³ mestor [Emendáltuk.]

Mindeddig teneked hiv tutorod voltam,
És eledeledtis, melyet megmutattam,¹⁴⁴
De látom, hogy tölled menyire bántattam,¹⁴⁵
625 Hogy tutorod légyek, most arról lemontam.

(Hic excipit hereditatem Dagoberti et projicit ad pedem dicens:)

It vagyon bonumod és te minden pénzed,
Atyádtól rád marat minden örökséged,
Ezt csak szaporán meg te feldőszőlheted,
És kettős iszákot nyakadba veheted.¹⁴⁶

630 Nagyob átkot a te fejedre szállani,
Nem kívánok mással teged verettetni,
Hanem amit Isten azokra mondani
Olvasunk, akik nem akarnak engedni.

(Hic recedit Dinasta et Dagobertus illi cum hilarat dicens:)¹⁴⁷

DAGOBERTUS¹⁴⁸

635 Bezeg most szenvedék igen nagy kárvallást,
Talam tiis hallátok most az átkozódást,¹⁴⁹
Azért sem halgatok eféle közmondást,
Hanem hegedúbe mindgyárt vetek már.

640 Most Ifusagomban bizon vigon élek,
Jól tudom, holnapis ezen szépen lések,
A boros pahárba örőmest tekéntek,
A vendég fogade, majd frissen főzetek.

645 Mennyűnk már közeléb mi a korcsomához,
Mert bizony nem szoktam én a vizitalhoz,¹⁵⁰
Nekem a gyomrom tart a tokai borhoz,
Már majd ideje lesz fognűnk vigasaghoz.¹⁵¹

¹⁴⁴ es el eledetedis [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ nátom [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ védheted [Emendáltuk.]

¹⁴⁷ hilarat [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁴⁹ [A *dást* szótagot a sor fölé szúrta be.]

¹⁵⁰ vizital [Emendáltuk.]

¹⁵¹ vigasa [Emendáltuk.]

SCENA QUINTA

(*Dagobertus deplorat suum statum.*)

DAGOBERTUS¹⁵²

Példájok én moston légyek mind azoknak,
Akik esztelenul test, őrdog s világnak¹⁵³
Hisznek, és engednek test kivánságának,
650 Most megvalosodot szava Dinastának.

Mert amint bánt vala Adammal s Evával,
Csalárd, gonosz ordögöket az almaval
Meg bolondította, s ő szugárlásával
A paradicsombol kicsalá, szép szóval.¹⁵⁴

655 Így bánék a világ velem nagy hivsággal,
Addig hitegete engem hazugsággal,
Addig munkalkodék szines prapticával,
Miglen lábom alá tört hánya fogsággal.¹⁵⁵

A Dinásta szava mely hamarsággal
660 Bételek, mert megvert Isten koplálással,¹⁵⁶
A sok tobzodásért, örömért nagy buval,
Már járhatok én is kettős iszákómmal.¹⁵⁷

De minek előtte útolso szűkségre
Jussak, el bujdosom az idegen foldre,
665 Hogy nekem ez után senki személjemre
Ismervén, ne hannya éltem szemeimre.

Kedves tutorannak, ha engedek vala,
Sok szép kérésére ha meg térek vala.
Most ugy tettzik nékem, semmi bum nem volna,
670 Mert megmaradhatnék jókor hazámba.

(*Hic iter aggredietur et enim vellet popinam intrare obviat ei
caupo dicens:*)

¹⁵² [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁵³ vi [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ sép [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ tört [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ bételek [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ iszokómmal [Emendáltuk.]

CAUPO¹⁵⁸

Jónapot, ifju, mi lólt, kérlek, téged,
Amiért magadot busulván emészted?
Hogy ha batorsággal nekem meg jelented,
Teszek akkor rolla, mikor nem is vélted.

DAGOBERTUS

675 Jaj, hogy ne busulnék és hogyne bánkodnám,
Mert az éhség miat hazámot el hagyam,¹⁵⁹
Meg kopot köntösöm s nincs egy poltúram,¹⁶⁰
Meljel meg varatnam csizmam.

680 Nagy nemből születtem, s lád, mel szegén vagyók,
Nem tudom, hogy eljek, kapálni nem tudok,
Köntösömön immár nem férnek a fótok,
S a szegenyek között csak alig kúllogok.

CAUPO

685 Bolgatag ifju, éretlen az eszed,
Mely hamar eleset minden reménséged,
Nem kel mingyart magad búnak eresztened,
S melánkoliával ingyen emesztened.

690 Látod, vigan vagyok, es voltam minden napon,
But én nem kóstoltam, hog élek világon,
Köntöseim szépek, s penzem elég vagyom,¹⁶¹
Ha ebből kifogyok, mást kapok akoron.

Mert mig tisztelhetem az én kiraljomot,
Addig nem félhetek, hogy nyomoruságot
Érék, mások az Istennek adgyanak hálakot,
De nem én, hanem csak szolgálom uramot.

695 Azer, ha bizhatok, hogy fiam lehetnél,
Amit parancsolok, engedelmes lennél,
Mindenben engemet ugy meg becsülled,
Bizhatnál altallam, hogy urrá lehetnél.

¹⁵⁸ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁵⁹ éség [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ polúram [Emendáltuk.]

¹⁶¹ szépekes s [Emendáltuk.]

DAGOBERTUS

700 Oh, felettéb való, kedves, jó barátom,
Bizony én, ha tudnám, vagyon abban modom,
Inkáb készeb leszek ejjel sem alunnom,
Mert a szegenséget eppen nem szokhatom.

705 Ismérj, hát, fiadnak, en teged atyámnak
Ismérlek, és vallak kegyes tutoromnak,
Amiket parancsolsz, porba nem hullanak,
Csak adj bóldog sorsot még árvaságomnak,¹⁶²

CAUPO

710 Ha fogadod, tehát, hivségét uramnak,
Ellene *nem* mondasz parancsolatyának,¹⁶³
Ugy vallak tegedet én édes fiamnak,
Pénzel és köntőssel meg gazdagittalak.

Fogod e zacskó pénzt, téd el, kölcs békével,
Hátadat takard bé e veres mentével,
Ne, ezen szabjával hamar övezzél fel,¹⁶⁴
Mert nékem rongyoson semmikent nem tetczel.

DAGOBERTUS

715 Ki a te kiralyjod, kerlek, had láthassam,
Zaszloja alá had magam irathassam,
Alig varom már, hogy szavát halhassam,
Parancsolattyara térdemet meg hajcsam.

CAUPO

720 Az uram oly nagy ur, hogy mássa nincs annak,
Kinek sok szántalan udvarloi vannak,
De ha nem lathatod voltát nagyságanak,
Ki sem gondolhatod és meltóságának.¹⁶⁵

725 Menny csak el, ha tetczik hát, udvarlására,
Nem bánom, mennyunk el, én is azt akarom,¹⁶⁶
Hogy köszönthesd őtet, fiam, sőt, jovallom.

(*Hic aperitur et Dagobertus videns principem, tenebra recens ait:*)¹⁶⁷

¹⁶² agy árvaságonak [Emendáltuk.]

¹⁶³ Ellenen [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ zabjával hamár ovezczel [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ szem [Emendáltuk. A sor után a margón lévő Dagobertus szerepnevet elhagytuk.]

¹⁶⁶ él [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ rec [A szót kiegészítettük.]

DAGOBERTUS

Oh, jaj, hová jövék, jaj mennyire félek,¹⁶⁸
Resketnek inaim, éppen nem mehetek.

CAUPO

730 Ne fely, mert tégedet senki sem bánt, fiam,
Ennek térdet hajtván hőszon eléd, mert uram,
Ennek ketelejztem szolgálatra magam,
És graciájabol így boldogul sorsom.

ÁSMODEUS

735 Atkozot, rossz szolga, háladatlan sáfár,
Kinek a pokolban égni nem volna kár,
Hogy hogy lehetel te oly balgatag kalmár?
Nem, de *nem* keresztyén, aki utánnad jár?¹⁶⁹

A ki leg gonoszáb az emberek között,
Kötelezi magát most, hogy szukólkodót,
De midőn meg lattyá, hogy rossz sorsa eltőlt,
Akkoron fel buzog minyájon berket[...].¹⁷⁰

740 Most magát zászломhoz örőmest irattyá,
Hogy hátat ne nyujtsa két rongyos iszákja,¹⁷¹
De midőn [...] pénzel tele láttya,¹⁷²
Akkoron szándekát mingyár változtattyá.

745 Mindaddig kuczorog a templom ajjtonál,
Addig kuncsog az ő Jesus Christusánál,
Miglen vétkeinek bocsánatot tanál,
S az utan minekünk hivsége mit *használ*.¹⁷³

CAUPO

750 Nem fog ez úgy tenni, amit mondád, uram,
Mert ez az erekbe kiválasztot fiam.
Hivségét te hozzad nagyon tudakoztam,¹⁷⁴
Ily jeles szolgára de nem akadhattam.

¹⁶⁸ jövek [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ nen [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ [A sor vége hiányzik vagy elhalványult.]

¹⁷¹ nyujta [Emendáltuk.]

¹⁷² [Olvashatatlan szó.]

¹⁷³ mit hal [Emendáltuk.]

¹⁷⁴ Hivséget [Emendáltuk.]

Nem, de nem, ugy vane, fiam, amit mondok?

DAGOBERTUS

Ugy vagyon, mind mondád, mert uramnak vallom,
755 Ötöt én ez után kiralyomnak tartom,
El hitesse bátor, soha el nem hagyom,
Hanem hivsegesen holtomig szolgálom.

ÁSMODEUS

Midőn e világra te születtél volna,
Hogy napvilágával élhetnél valaha,
Akkoron vivének téged a templompba,
760 Meg kereszteltetni mingyárt kis korodba.

A keresztség által Christus már el jedczet
És a boldogságnak örökösivé tet,
Szukség meg tagadnod, tehát, Istenedet,
S az én zaszlóm alá jegyezned nevedet.¹⁷⁵

765 Mondgy ellenne mindgyárt a szép menyországnak,¹⁷⁶
És poklot válaszsad te örök házádnak,
Ész és pénzzel téged meggazdagittalak,
Minden nemzetekkel téged uraltatlak.

DAGOBERTUS

770 Atkozót az Isten, ki engem teremtet,
Átkozot az angyal, kivel oriztetet,
Átkozom a mennyei szép dicsőséget,
Nekem többé senki ne emlissen Istent.

Téged vallak azért örökös Uramnak,
A poklot választom lelkem szállásának,
775 Tegedet e földön holtomig imádlak,
És Istenem helyett orokké áldalak.¹⁷⁷

ÁSMODEUS

Meg egy két szom vagyon, ázt is cseleked meg,
Ama Jesus annyát, Máriátis vesd meg,
Mondgy ellenne neki, had cselekedhed meg
780 Egesz fogadásod, s ugy gazdagitlak meg.

¹⁷⁵ ugyornod nedét [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ szép menyországnók [Emendáltuk.]

¹⁷⁷ helyet [Emendáltuk.]

Mert ez minekünk több károkót téssen,
Mert fia haragja Istentől egészszen
A kiket el vetne, már az instál keszen
Mindaddig, amig esmeg kegyelmes leszen.

DAGOBERTUS

785 Készeb leszék nézni testem szaggatását,
Avagy tapasztalni pokol minden kinnyát,
De megis mig élek, boldog Szűz Mariát,
Soha el nem hagyom örök élet Anyját.¹⁷⁸

CAUPO

790 Nagyob a teremtő, hogy sem a teremtet
Veghez ird a nagyot, s miért a kérését¹⁷⁹
Nem viszed már véghez, s valamint az Istent,
Megtagadnad ezt a nagy kártékon Szűzet.

DAGOBERTUS

795 Nem cselekszem soha, ámbár, ha meg halnóm
Kelletik is mindgyárt, s it el szaggattatnom,
De aszt a rególta, hogy anyámnak tartom,
Azért otet soha én meg nem tagadom.

CAUPO

800 Ide légy, rossz ember, hát ha nem akarod,
Hordozzad hát, tudom, meg foltos szokmányod,
Penzemet el család, akiért várhatod,¹⁸⁰
Nyomorult fejedre éghetetlen korod.¹⁸¹

¹⁷⁸ Anyát [Emendáltuk.]

¹⁷⁹ kecsdét [Bizonytalan olvasat; emendáltuk.]

¹⁸⁰ porietmet [Emendáltuk.]

¹⁸¹ eghetetlen [Emendáltuk, de a szó értelme bizonytalan.]

SCENA SEXTA

(*Dagobertus Dei et hominum auxilio destitutus,
parat se veniam precari coram crucifixo.*)

CANTUS DAGOBERTI

Ah, hol vagy, jaj, hol vagy, világi szépség
És gyönyörűség?
Mél nagyon vétettem,
Isten ellen mely gonoszt tettem,
805 Jaj, már nem tudom, hova fordulnom,¹⁸²
Mert én az Istent, akiét mindent szentelnünk, meg vettem.

Mely igen és szernyűn dobog a szivem, retteg a lelkem,
Keserves jaj lesz mar mindenem,
Jobb let volna, jaj, nem születnem,¹⁸³
810 Mint Istenemet en teremőmet
Magam őrdőgnék szentelven,
S tűznek ily szentelenűl megvettem.

Hol vadatok s vóltatok, óh, fene vadak és orozzlanyok,
Mert előb nem fogadtatot el s nem hordoztatot el,
815 Szomorú halál, miért te nem ragál,
Amig el hagynám el, meg tagadnám a mindenható ur Istent.

(*Hic perorat:*)

Reműljetek ezen minyajon, emberek,
Akik most haljátok beszédim s féljeteK,
Mert én mai napon pelda lettem nektek,
820 Ellennem támadtak, látom, már mindenek.

Jaj, én szegény bűnős, mit keljen mivelnem?¹⁸⁴
Szememet az égre emelni nem mérem,
A földön sem élem már semmi remenyem,¹⁸⁵
Mert o, jaj, mely szernyűn azoknak vétettem.

¹⁸² mar [Emendáltuk.]

¹⁸³ jób [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ mivelnen [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ foldon; őlem; remenyemem [Emendáltuk.]

825 Jaj, felettem látom az Isten ostorát,
S alattam *kitátja* pokol tűzös száját,¹⁸⁶
Hogy már már el nyeljen engem, hamis sáfárt,¹⁸⁷
Őrökké kivesse vétkeimnek *sujját*.¹⁸⁸

830 Mit miveljek tehát, ketségbe esseme?
Isten irgalmábanvaljon még bizzame?
Valjon bocsánatot tölle várjakke,
Hogy meg halgat engem, valjon reméljeme?

835 Tavol legyen töllem, hogy kétségben essem,
Távoll, hogy letégyem minden reménségem
Isten irgalmarol, mert szörnyű, rut vétkem,
A felséges Isten meg bocsáttya nékem.

840 Felkelek hát mindgyárt tekozló fiuval,
S el megyek atyámhoz innen gyorsasággal,
És megvallom vétkeimet alázatossággal,
S bocsánatot kérek könyvem hullásával.

(Hic aperitur terra et Dagobertus veniam precatur a Christo.)

Oh, veszedelemben forgoknak Istene,
S el keseredteknek vigasztalo szene,
Látod, a véteknek győtreleme mely fene,
Légy irgalmas nékem, megtestesült ige.¹⁸⁹

845 Nyisd ki szegenyeden a te vig szivedet,
S küld el vigasztalni a te Szent Lelkedet,
Tekinsd nyavaljámót s ne utáld férgedet,¹⁹⁰
S ne küld kárhozatra nyomorút fejjemet.

850 Könnyebbisd lelkemnek véghetetlen sulját,¹⁹¹
S olsd meg testem körül *pokolnak* nag langját,¹⁹²
Fogd be a *rám* tátot pokol tűzes száját,¹⁹³
Keserült lelkemnek keserves sok jajját.

¹⁸⁶ kitattya; tűzös [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ mar mar [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ sajját [Emendáltuk.]

¹⁸⁹ megtestesut [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ utald [Emendáltuk.]

¹⁹¹ Konnybbisd [Emendáltuk.]

¹⁹² kokolnak [Emendáltuk.]

¹⁹³ rán [Emendáltuk.]

(*Hic Christus avertet faciem a Dagoberto.*)

Oh, irgalmas Jesus, Dávidnak szent fia,
Látod, mely nagy véték lelkemet furdálja,
855 Az őrdög örülvén kárhozatom várja,
Konyorül én rajtam, mig számot el fogja.

Ne nezd, hogy vétkeztvén teellened éltem,
Ne nezd, hogy a bűnből már meg ferteztettem,
Hatalmas nagy úr vagy, magam nem menthetem,
860 Kegyelmed segítsen, ne legyen elvesztem.

Igassagod szerint büntetést érdemlek,
Mert árulással hozzád nem mehetek,
De irgalmassággal kedvet én nyerhetek,
S a te kegyelmedből én meg *űdvozulhetek*.¹⁹⁴

865 Ne fogd meg én hozzam Isteni kedvedet,
Meljel keresztségben el jegyzél engemet,¹⁹⁵
Ne szakazd el töllem gondviselésedet,¹⁹⁶
Meljel fel nevelted én kicsinységemet.¹⁹⁷

(*Hic Christus latus vertet Dagoberto.*)

Irgalmaz én nékem, s essék szived rajtam,
870 Oh, irgalmas Jesus, lád, hogy el hagyattam,
Szannyad kegyelmesen, mit el nyomorodtam,
Véték miat majd majd pokolra jutottam.

Mi hasznod, ur Isten, hogy engemet üldezs,
Az én bűnemmért [...] gyulelsz,¹⁹⁸
875 Aszszu falevélnék pörzsölésen örulsz,
Esdeklő könyvedből ha engem kitőrolsz.¹⁹⁹

Nem vesztesz én velem semmit el, jól tudom,
De abbanis kicsin hasznod, ha karhozom.
Tekincs rám, ur Jesus, mert őldőkől kinom,
880 Meljért bűnemet sziből *sívom* s rivom.²⁰⁰

¹⁹⁴ kegyelmegeből; üvozelhetek [Emendáltuk.]

¹⁹⁵ jezelel [Emendáltuk.]

¹⁹⁶ gondviseléset [Emendáltuk.]

¹⁹⁷ kicsinységemet [Emendáltuk.]

¹⁹⁸ [Olvashatatlan szó.]

¹⁹⁹ Eszteklő [Bizonytalan olvasat, próbáltuk emendálni.]

²⁰⁰ sivon [Emendáltuk.]

Szánd meg nyavaljámot s keserült lelkemet,
A te kegyelmedből bocsasd meg bűnőmet,
Ragagy ki tőreből pokolnak engemet,²⁰¹
S ad meg szent nevedért örök életemet.

*(Hic Dagobertus non inpetrata venia mater misericordiae in
auditum vocat.)*

885 Oh, boldog Szűz, Christus Jesus anyja,
A bűnösöknek feltetchez csillaga,
Elésteknek kegyes pátronája,
Segidseged szegen lelkem várja, oh, Maria!

BEATA VIRGO (*suscipit patrocinium Dagoberti:*)
Szerelmes szent fiam, szunnyek meg haragod,
890 E szegény bűnösre boszu állásod
Kine oncsed, inkább nezd irgalmasságod,
És buntetésétől tavoztas óstorod.

Boldog menyorszagot el hagyád erette,
Hogy őnéki lenne örök üdvössége,²⁰²
895 És ha most ő elvész, megyen amit fustbe,²⁰³
Légy tehát kegyelmes, édesem, nekie.

(Hic Beata Virgo prostratur ad pedes Christi:)²⁰⁴

Egyetlen egy fiam, tekincs szent anyádra,
Ne foljon haragod bűnös fiaidra,
Csendesedgy el moston az instanciámra,
900 Ne töröld el otet, hajolj irgalomra!

(Hic Christus erigit Matrem suam dicens:)

CHRISTUS²⁰⁵
Anyai szavaid, én szerelmes dajkám,
Engem meg győzenek, szűzen szülő anyám,
Tegyed meg kéresed, vétkét meg bocsáttám,
Tarcsa meg holtáig szentelt gráciám.

²⁰¹ pókomnak [Emendáltuk.]

²⁰² óneko [Emendáltuk.]

²⁰³ hó, ó [Emendáltuk.]

²⁰⁴ B V [A rövidítést feloldottuk.]

²⁰⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

DAGOBERTUS (*ad Christum:*)

905 Szerelmes Jésum, sziból hálát adok,²⁰⁶
Fertelmes vétkeimből, hogy már tiszta vagyok,
A te gráciáért mindent megutálok,
Fogadom, hogy bunnek törében nem fogok.

(*Hic valedicet Mundo Dagobertus:*)

910 Távozzal el töllem, te világi hivság,
Távol legyen töllem már testi nyalánkság,
Mert titeket követ örökké valóság,
És a pokolbéli rettenetes rabság.

915 Távozzál el, távozzal el töllem, világ,
Meszszeséggel, nem kellesz már többé, hidd el,²⁰⁷
Tarcs magadnak bolondságid, szemfenyvesztő,
Sok penzeid nem kellenek már többé, hiddel.

(*Hic eduit chlamidem.*)²⁰⁸

920 Mert én az Istent szolgálni, teged pedig²⁰⁹
Meg utálni, mántúl kezdem vétkem siratni.
Azért a czifra kőntősöm, melyben az ördögnek éltem,²¹⁰
Letésem s zsákba öltözöm.²¹¹

Ezüstös kardom heljébe öltözöm
Sonyoru bőjtbe, s testem sonyorgatom e keppen.²¹²
Ezen fel cifrázot süveg, mely lelkem mocskoltatott,
Még el vettetek, s fel sem vétettek.

925 A sok vétkes társaságok maradgyanak,
Mert ballangok várnak engem s kietlen pusztak,
Ahol az Istent szolgálni s számtalan
Bűnom siratom, mert füst volt Ifusagom.

(*Hic vadit ad speluncam dicens:*)

²⁰⁶ halát [Emendáltuk.]

²⁰⁷ híd [Emendáltuk.]

²⁰⁸ clamidem [Emendáltuk.]

²⁰⁹ Isten [Emendáltuk.]

²¹⁰ kőntősön [Emendáltuk.]

²¹¹ szagba [Emendáltuk.]

²¹² s sonyorgatom [Emendáltuk. A szakasz szövege erősen romlott.]

930 Oh, ezerek közül választot ballangom,
Mely igen meg tetczél, én kedves szállásom,
Immár veled leszen ennekem lakásom,²¹³
Veled muladsagom s minden társaságom.

SCENA SEPTIMA

CHRISTUS (*comparet:*)

En vagyok világnak meg szabaditoja,
En vagyok setétben űloknek világa,
935 En vagyok e világnak hiv közben jároja
Atyámnál, s halalbol ki szabaditoja.

Azert jottem, tehát, erre az világra,
Hogy pokol kinnyabol hoznám szabadsagra
Emberi nemzetet, s penitenciára,
940 [...] és vezetném örök boldogságra.²¹⁴

Mennyei korónám nem szantam elhadni,
Ember valcságáért a foldre szállani,
Én boldogságombol ide meszsze lejőni,
S angyali karoktól eddiglen távozni.

945 Jol lehet, minderre kételen voltam,²¹⁵
De szánom az embert, akit alkotottam,
Azért kiralyságom s orszagom el hattam,²¹⁶
Ördög fogsagabol hogy meg szabaditcsam.

950 Azért kik az őrdögtől meg csalattatok,
Vagy világ és a test utan kik jártok,
Halálos vétekkal, kik terhelve vadtok,
Jojjetek en hozzám, s konnyébséget kabtok.

955 Jertek, vallatokra vegyétek igámot,
Jertek, ennél könnyeb mert nem tanáltatot,
Gyönyörűségeseb soha nem hallatot,²¹⁷
Mert ha el veszitek, ez ad nyugodalmot.

²¹³ lakáson [Emendáltuk.]

²¹⁴ [Olvashatatlan.] orók [Emendáltuk.]

²¹⁵ kitel [Emendáltuk.]

²¹⁶ hattan [Emendáltuk.]

²¹⁷ tallatot [Emendáltuk.]

PETRUS ET ANDREAS (*relictis retibus sequentur Christum:*)

El vettyúk hálonkot, és utánnad mennyünk,
Parancsolatodra, szerelmes mesterünk,
Údvösség utyáért el hadgyuk mindenunk,²¹⁸
960 Mit kevánsz mi tóllünk, mindent veghez viszunk.

CHRISTUS (*attentus pergendo perorat decens:*)

Jertek, oh, minnyajon, halondo emberek,
Tanoljatok tollem, jól enni jójjetek,
Mert en szelid vagyok s nem véték senkinek,
Alázatos szívű, s szom meg ne vessétek.
965 Jacab, János, tiis, ha jőtők utánnam,²¹⁹
Túreátok leszen nekem nagy gondom,²²⁰

(*Hic Jacobum et Joannem adsequendum se.*)

JACOBUS et JOANNES²²¹

Atyankot s anyáinkot el hadgyuk éretted,
Tanittványid lészünk és dicserjük neved,
Údvösségünk dolgát, amint lattyuk, érted,
970 Azért mindenekben mi követünk téged.

(*Hic Christus deambulans dicens:*)

CHRISTUS²²²

Jertek, mert más keppen őrdög rabságából
Meg nem szabadultok kemény fogsagából,
Ha hozzám nem jötek, s kegyes buzgoságból
Nem követtek engem, s teljes akaradból.²²³

(*Hic accedunt ceteri populi ad sequendum Christum:*)

POPULUS²²⁴

975 Hogy te légy minekünk igaz messiásunk,
Látjuk, s azért teged követni akarunk.

(*Hic Christus invitat Mathaeum:*)

²¹⁸ uctyáért [Emendáltuk.]

²¹⁹ utánnad [Emendáltuk.]

²²⁰ neke<gy>m [Ráírva.]

²²¹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²² [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²³ követtek [Emendáltuk.]

²²⁴ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

CHRISTUS²²⁵

Máté, hát te engem nem jószsze követni?

MATHAEUS

El hagyom en tiszségem, s követlek, mesterem,
Te általlad lészen nékem üdvösségem.

CHRISTUS

980 Jójjetek, hát, velem, kedves tanítványim,
Mind a tizenketten, szerelmes fiaim!
Mert fognak támadni nekem ellensegim,
De szenvedésemben ti lesztek társaim.

(Hic Farisaei et Scribae mulierem in adulterio deprehensam adducunt et primus eorum perorat dicens:)

FARISAEI²²⁶

985 Mester, lattyúk, teged hogy majd minden követ,
Mert az Isten utyán vezecz mindeneket,
Tenálad ám nincsen emberi tekintet,
Azért kérdésünkben, kérünk, tanics minket!

990 Ezen aszszonállat nemreg tanálatot
Házassagtörésbe, azért *adj* tanácsot:²²⁷
Halálra meltóe, mind Isten parancsolt,
Vagy megadgyúk néki meg graciánkot?

*(Hic Jesus paulum inclinatus et in pulvere scribit et Fariseis interrogantibus respondet.)*²²⁸

CHRISTUS²²⁹

995 Aki közülletek most a búntol tiszta,²³⁰
Most az áljon elé az aszszonyállatra,²³¹
Aljon boszut rajta, mint a törvény mongya,
És legelsőb vessen követ őreaja.²³²

²²⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²⁶ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²⁷ agy [Emendáltuk.]

²²⁸ repondet [Emendáltuk.]

²²⁹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²³⁰ búntol [Emendáltuk.]

²³¹ nost [Emendáltuk.]

²³² őreaja [Emendáltuk.]

Aszszón állat, senki ellened nem alla,
Itelvén tégedet a csufos halálra?

(Hic Farisei post invicem exeunt tandem ait Christus.)

MULIER

Nem, Uram, teremtőm, mert nincs oljan ember,
Akinék szívében rut vétek nem hever.

CHRISTUS

1000 En sem mondlak téged halálra méltónak,
Járj békével, s ne adj többé heljet anak!²³³

(Christus ad turbam dicit:)

1005 En vagyok e világ uly világossága,
El téveljedteknek bátorságos uttya,
Aki engem követ, nincs annak vaksága,
Hanem az életnek szép világossága.

FARISEUS SECUNDUS

Magadrol egyedül bizonságot tész te,
S a te bizonságod valyon való leszsze?

CHRISTUS

1010 Magam felől ugyan bizonságot tészék,
Igasságom felől ne kételkedgyetek,
Mivel honnan jöttem, s tudom, hová megyek,
Honnan jőtok, nem tudgyátok s hova mentek.

1015 Test szerent mit látok, ti megitilitek,
De én senkit soha meg nem itilhetek,
Az én itiletem igaz, ha ugyan itilek,
Egyedül nem vagytók, azt ti ugy hidgyétek.

Mert én közöttetek vagyok az atyával,
Aki engem küldőt e világra azzal,
Innen ne véljétek, hogy en hazuksággal
Szóllok néktek avágy holmi álnoksággal.

1020 A ti törvéntekben nemde, irva vagyon,
Kit testis szavában, hogy igassággal jon,
Néktek magam felől lészen bizonságom,
Az atyais valja az én igasságom.

²³³ Jár agy [Emendáltuk.]

FARISEUS TERTIUS

1025 Igazulásodra, hogy atyádot vallád,
Most azt kergyűk tolled, hol van a te atyád?

CHRISTUS

Oh, ti kiátkoztak! Engemet sem tudtok,
S hát az én atyámat, mért tudakoznátok?²³⁴
Én ki legyek, aztot, ha által látnátok,
Az atyámrol talám ugy holmit tudnátok.

SCENA OCTAVA

(*Christus deambulans videt caecum a nativitate et discipuli
interrogant de eo Christum dicentes.*)

DISCIPULI²³⁵

1030 Mester, eze avagy szüléi vétkeztek,²³⁶
Ez a szegyen ember, hogy vakon születnék?²³⁷

CHRISTUS²³⁸

1035 Sem e nem vétkezet, sem az ő szulei,
Hanem hogy ő benne Istennek munkái
Ki jelentessenek és cselekedeti,
Avégre adatot volt a vakság neki.

Az atyam ankait cselekedni nékem
Szükség, ki küldöt e világra engem,
Azert, mig nap vagyon, szükség véghez vinnem,
Mert el jóvend az éj, s véghez nem vihetem.²³⁹

(*Hic dicit et sput in terram et fecit lutum et fecit oculos ceci di-
cens:*)

1040 Miglen e vilagon vagyok és leendek,
E gyarló világnak világosság lézsek.

Eregy, mennyel, és az Siloe továba
Mosdgyál meg, es ne légy szomoru vakságba!

²³⁴ mer tudakonatok [Emendáltuk.]

²³⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²³⁶ vetkeztek [Emendáltuk.]

²³⁷ vacon; születnek [Emendáltuk.]

²³⁸ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

²³⁹ ej [Emendáltuk.]

(Abit lavat et redit hec omnis scientes fuisse cecum dicunt interim fit clausura et Jesus abit.)

VICINUS²⁴⁰

1045 Nem, de nem ez e az, aki koldus vala,
Mert világra vakon ő szüületet vala?
Lehetetlenség a, hogy ő a vak legyen,
Hiszen most batron jár és jól lát, úgy megyen.

CAECUS

En vagyok és voltam, ne ketelkedgyetek,
Arrol egymás között ne vetekedgyetek!

VICINII

1050 Egy kevésbé maragy, mert akarjuk tudni,
Hogy ha meltoztatol nekünk meg mondani,
Micsoda orvostol kezdettel most látni,
És ki meltoztatot szemeid megnyitni?

CAECUS

1055 Az az ember, akit Jesusnak mondanak,
Akit már mindenek messiásnak tartnak,
És a mi nemzetunk váltságának valnak,
Ennek tanitvanyi már felesen vadnak.

1060 Konyőrúlyvén rajtam hamar sárt csinála,
Meg kené szemeim, és azután monda:
Menyel hamarsaggal a Siloé továba,
Es ot mosd meg szemed, hogy ne úgy vakságba.

El menek mingyarást, és otton meg mosdám,
És már látok, hogy az ő szavát fogadám.

VICINUS

1065 Nem tudode, hol van, hogy nekünk mondanád,
A Jesus merre ment, uttyait fel adnad.²⁴¹

CAECUS

Semmi keppen aztot nem tudom mondani,
Hol lehetne nektek őtöt meg tanálni.

(Hic eunt ad Fariseos, quorum unus interrogans dicens:)²⁴²

²⁴⁰ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

²⁴¹ utctyaid [Emendáltuk.]

²⁴² eum [Emendáltuk.]

FARISEUS PRIMUS²⁴³

Kerlek, ne sajnáld meg egyszer megmondani,
S kitől van, ki által, hogy kezdettel latni!

CAECUS

1070 A Jesus sárocskát kene a szememre,
S meg mondám, szememnek világa meg jöve.

FARISEUS PRIMUS

A mit bizonyította, hogy Istentől szállot,
Meg tisztelné velünk ő a szombat napot,²⁴⁴
De innét ismerszik, hogy ő csak ámittot,
1075 S minden beszédében hazugságot szólott.²⁴⁵

FARISEUS SECUNDUS

Nem lehet felőlle eztot allítani,
Nem lehet semmiben őt hamissítani,
Mert ha bűnös volna, eztet cselekedni,
Lehetetlen volna néki gyolgyítani.

FARISEUS TERTIUS

1080 Hol te ő felolle, mond meg, mit állítasz,
Ki szemed világát meg hozta, im, mondasz!

CAECUS

Nem állított semmit, hanem hogy profeta.

JUDEI (*non credentes, vocarunt Parentes ceci:*)

Hivattassek mindgyárt az ő Attya s annya,²⁴⁶
Hád lassuk, ugy vane a dolog, mint mongya?
1085 Mert en nem hihetem, hogy ő e világra
Vakón születtet, amit bizonyította.

(*Hic accersit os ejus parentes interrogat.*)²⁴⁷

Eze néktek, aki kedves magzatotok,
Eze nektek test szerent valo fiatok?
Hogy vakon születtet, ki felol mondgyatok,
1090 Mi modon let, meg bizonyítottatok!

²⁴³ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²⁴⁴ ó [Emendáltuk.]

²⁴⁵ beszédoben [Emendáltuk.]

²⁴⁶ ó [Emendáltuk.]

²⁴⁷ interogat [Emendáltuk.]

PARENTES

Tudgyuk, hogy ez nekünk test szerent magzatunk,
Hogy vakon születet, abban is megtartyuk,
De most mi modon lát, arrol nem szolhatunk,
Kitől gyogyittatot, azt eppen nem tudgyuk.

1095 Kérdezzétek őt, ha akarjátok tudni,
Vagyon már ideje, meg tudgya mondani,
Hiszem a szakálla meg kezdet már nőni,
Azért miért kellett miket ide joni?

JUDEUS TERTIUS (*ad Caecum:*)

1100 Kenszerittunk teged, hogy az Ur Istennek²⁴⁸
Feleletet *adj* most, a mi teremtőnknek,²⁴⁹
Mert őtőt ismerjük lenni nagy bűnosnek.

CAECUS

1105 Bűnose, avagy nem, én azt nem tudhatom,
Senki lelke ismément nem vizsgálom,
Azt tudom felolle, azért nem tagadom,
Hogy most a nap fenyét szemeimmel latom.

JUDEUS PRIMUS

Mit cselekedtek hát veled, mindgyárt mond meg,
Kezdetitől fogva vegeig beszéld meg,
Szememedet tenéked hogy gyogyította meg,
És a nap világát mikeppen adta meg?

CAECUS

1110 Megmondám már egyszer, melyből eszre venni,
Meg lehetet volna, ha sziből erteni
Akartatok volna, vagy engem halgatni,
Nem szükség sűketnek kétczel predecálni.

1115 Miert akarjátok ugyancsak meg tudni,
Talan tanitvanyi akarnatok lenni?

JUDEUS SECUNDUS

Te légy, ó, átkozot, annak tanitványa,
Moses tanitvanyi vagyunk, kiki tudgya,
Mosesnek mit mondot Isten, a nep valja,
De e honnet valo, senkinel nincs tudva.

²⁴⁸ kenszinttunk; a [Emendáltuk.]

²⁴⁹ agd [Emendáltuk.]

CAECUS

1120 Csudálotos dolog, hogy ti nem tudgyátok,
Honnet való legyen, szemeid lattyatok,
Szemem meggyogyittá nekem, hiszem, én már latok,
Nem halgattya Isten a bűnöst, mongyatok.²⁵⁰

1125 Hanem aki Istennek szent akarattyát
Cselekszi mindenben és ő szolgalattyát,
Végbe viszi annak minden imádsagat,
Halgattya s bé veszi minden imankat.²⁵¹

1130 Ha ez, mind mondgyátok, Istentol nem volna,
Ugy ő sem nem cselekedhetet volna,
Mert bűnös nem hallatot öröktől fogva,
Születet vaknak hogy szemet nyitot volna.

JUDEUS TERTIUS

1135 Midenestől fogva szulettel bűnökben,
Főtől fogva talpig heversz fesletsegen,
Hát, minket tanittasz esztelensegedben,
Meny ki innet s többé ne jőjj mi kezünkben.

(Hoc Jesus obviat Caeco ejecto ait.)

CAECUS

Hiszek az Istennek az ő szent fiában.

Mond meg, uram, nékem, ki legyen ő, kérlek,
Hadd tuthassam, s benne mindgyarást hadd higyek!²⁵²

CHRISTUS

1140 Sok ideje őtöt immáron, hogy látod,
És aki veled most beszél, ő, aszt tudgyad.

CAECUS (*et procumbens adorat:*)

Hiszek, uram, s hiszem, hogy Isten fia vagy.

1145 Imádlak tégedet, Istennek szent fia,
Imádlak, oh, világnak világossaga,
Ki vagy bűnösöknek a közben járója,
S őrdög tomleczeben kiszabadítója.

²⁵⁰ bűnöst [Emendáltuk.]

²⁵¹ émankat [Emendáltuk.]

²⁵² had [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Itiletre jöttem én erre világra,
Hogy akik nem látnak, jussának látásra,
Azok, akik látnak, legyenek vakokká.

FARISEUS PRIMUS

Valjón bennünköt is vakoknak mondaszszé?

CHRISTUS

1150   Bunótók nem volna, ha vakok volnátok,
Dé hogy láttok, a bűn meg marad rajtatok.

SCENA NONA

CHRISTUS

1155   Valakik a három suljos ellenségtől,
Testtől és világtól s a fene ördögtől,
Meg vattok terhelve testestől s lelkestől,
Ha én hozzám jőtök, meg mentlek ezektől.

NUNCIUS

Márta és Magdolna, küldőt uram hozzád,
Hogy Lázár, kit szerez, beteg a te szolgád,²⁵³
Adnám értésedre, hogy meg gyógyittanád.

CHRISTUS

1160   Meny viszsza csak hamar, és mondgyad Marthának,
Hogy az a betegség nem jele halálnak.²⁵⁴

NUNCIUS (*ad Martham:*)²⁵⁵

Amint parancsoltad, el jártam dolgomban,
Azt mondgya a Jesus, hogy meg nem halalban.

CHRISTUS (*ad Discipulos:*)

Edes tanitványim, hogyha néktek tetczik,
Mennyunk Judeaba, a hol Lázár fekszik.

²⁵³ Lázár [Emendáltuk.]

²⁵⁴ [A halálnak kifejezésben a *-nak* ragot a másoló a sor fölé írta.]

²⁵⁵ ad Mar [Emendáltuk.]

JOANNES

1165 Szerelmes Mesterünk, mert oda nem megyen
Senkiis kozúllunk, a zsidok keményen
Mert keresnek téged, mingyárt azon heljen,
Hogy meg kovezzenek kegyetlenül.

CHRISTUS (*populo praefuit aliquot passus:*)²⁵⁶

1170 Tudgyátok meg aztot, hogy aki nappal jár,
Meg nem ütközők, és ot jár, ahol akar.²⁵⁷
Az én atyámfia, Lázár, most alszik,
Hogy fel kölcssem ötet, ennekem ugy tetczik.

JACOBUS

Uram, ha aluszik, a való, nem hal meg.

CHRISTUS

1175 Látom, nem értitek, mit teszen az álom,
Tudgyátok meg azért, hogy meg holt barátom.
Azért, hogy minyajón el mennyünk, akarom.

THOMAS

Ha ugyan elmegy, el mennyünk miis velle,
Ha meghal, haljünk meg minyajon mellette.

(*Hic Christo obviam venit Martha.*)²⁵⁸

MARTHA²⁵⁹

1180 Uram, tegnapelőt ha it lettel volna,
Az én ecsém, Lázár nem fekünnék halva.²⁶⁰

CHRISTUS

Ne keseregy, Mártha, feltámad az ecséd!

MARTHA

Tudom, hogy fel támad az itilet napján.

²⁵⁶ po [Emendáltuk. A *praefuit* bizonytalan olvasat.]

²⁵⁷ akár [Emendáltuk.]

²⁵⁸ Mar [Emendáltuk.]

²⁵⁹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²⁶⁰ esém facunnek [Emendáltuk.]

CHRISTUS

En vagyok az élet és a fel támadás,
Aki bennem hiszen, nem lesz ot halasztasz,
1185 Annak soha godrot fene halál nem ás,
Hiszede aszt, Márta, hogy ez igaz mondas?

MARTHA

Mind el hiszem, uram, tókéletes szivel,
Nem leszek semmiben hihetlenséggel.²⁶¹

(Hic Martha redit et Magdalenae presentiam Christi insinuat.)²⁶²

Maria Magdolna, nem tud ez ujságot,
1190 Meg tartotta Jesus az atyafiságot,
Eljót látasunkra, nem mondok hivságot,

MAGDOLNA *(vadit obviam Christi et ajit:)*²⁶³

Jaj, édes Jesusom, hogy előb nem jöttel,
Mert szegyen Lazárral vigan beszélgetnel!

CHRISTUS

Mond meg gyorsasaggal, hova tettéd őtet?

MAGDOLNA²⁶⁴

1195 Megmutattyuk, uram, itten csak közel van,
Fogjátok szaporán, s vegyétek a követ.

MARTHA

Uram, ne meny közel, mivel igen szagos,
Mert a meg holt test már egész negyednapos.

(Hic Christus conturbata spirita vadit ad sepulchrum et ait ad circumstantes:)

CHRISTUS

1200 Meg mondam te neked, hogy ha hisz Istenben,
Meg látod az Isten dicsőségét bennem.²⁶⁵

*(Christus convertitur ad tumbam ajit:)*²⁶⁶

²⁶¹ nen [Emendáltuk.]

²⁶² Mar [Emendáltuk.]

²⁶³ [A rendezői utasítás nem a margón, hanem a szöveg közben, aláhúzva olvasható.]

²⁶⁴ [A szerepnevet a cselekmény alapján pótoltuk.]

²⁶⁵ dicsőséget [Emendáltuk.]

²⁶⁶ convertur [Emendáltuk.]

Lázár, atyám fia, neked parancsolom,
Jer ki koporsodból, szerelmes barátom!

*(Hic procedit ligatis manibus velata facie et Christus ait:)*²⁶⁷

Olgyátok meg migyárt néki a kezeit,
S szemeirol vegyétek le az ő kendőit!²⁶⁸

CIRCUMSTANTES (*ajunt:*)

1205 Akármit mondgyanak Jesusról Papjaink,
De el hiszszük magunk és a mi fiaink,
Hogy ő leszen, akit mi szegen rabjaink
Vártanak limbusban, mi regi atyáink.

SCENA DECIMA²⁶⁹

*(Caiphae sedente in trono accusatur Christus tandem accusatis
Anna et Fariseis fit [...] bulum.)*²⁷⁰

ACCUSATOR PRIMUS

1210 Caiphas, im, hozzad most panaszra jöttünk,
Azért alázatos szivel teged kerünk,
Hogy akaratomot jelencs meg már nekünk,²⁷¹
Mert igazság ellen szukség, hogy ne vetcsünk.²⁷²

1215 Egy ember támadot nemrég Judeában,²⁷³
Kinek nagy hire van mi tartományunkban,
Es az egész nepet nagy háborusagban
El holditván vette, kitudgya, mi roszban.

ACCUSATOR SECUNDUS

1220 Szemeim láttara nemrég predicallá,
Nagy ravaszsagával annyira kaszála,
Hogy a nép sereggel utanna indula,
Es mind uj messiast, szinten ugy imadgya.

²⁶⁷ [A rendezői utasítás nem a margón, hanem a szöveg közben, aláhúzva olvasható.]

²⁶⁸ vegyetek; kendeit [Emendáltuk.]

²⁶⁹ Scena 1ma [Emendáltuk.]

²⁷⁰ [Olvashatatlan szó.]

²⁷¹ má nekük [Emendáltuk.]

²⁷² igazság [Emendáltuk.]

²⁷³ nemreg [Emendáltuk.]

Innen már ő magát kiralynak hirdeti,²⁷⁴
Zsidok királjának mongya magat lenni,
És tiltya, hogy adot a császarnak senki
Ne adgyon, mivel az adó őtet nézi.

ACCUSATOR TERTIUS

1225 Isten parancsolja a Moses könyvében,
A hazasság töröt hogy minden údoben
Meg kovezze a nép, s semmi keppen ebben
Irgalmasság törvény ellen ne légyen.

1230 De az az amitto a minap azt mondá,
Midőn a' házasságtöröt vivők oda,
Halalra nem melto, s legotton el oldja,²⁷⁵
És a bűnre iljen okot s módot ada.²⁷⁶

ACCUSATOR PRIMUS

1235 Azért mi tegedet alazatos szivel
Kérünk, semmi keppen hogy ezt ne szenved el,
Máskent ugy fog bánni a te hiveiddel,
Valamint faraho Izrael népevel.

CAIPHAS

1240 Ez ám nem bolondság, micsoda hirt hallok,
Mi nagy zenebonát szerez egy nagy alnok,²⁷⁷
Mostan minden előtt, tehát, protestalok,
Mivel törvény szerént ezért boszut allok.²⁷⁸

Azért, szolgál, gyorsan meny amaz ipamhoz,²⁷⁹
Mind Judeának egy régi fopapjahoz,²⁸⁰
Kit szommal mindgyarást hij az én hazamhoz,
Ottan pedig semit eppen nem.²⁸¹

1245 Onnan el bucsuzván a vénekhez meny el,
Okót köszöncsed szommal, minden becsulettel,
Invitáld házamhoz teljes készüléttel,
Hogy jöjjenek, másként jáczodnak fejekkel.²⁸²

²⁷⁴ kralynak [Emendáltuk.]

²⁷⁵ olga [Emendáltuk.]

²⁷⁶ moldot [Emendáltuk.]

²⁷⁷ [A sorvégi *alnok* szó alig olvasható.]

²⁷⁸ ezer [Emendáltuk.]

²⁷⁹ gyeren [Emendáltuk.]

²⁸⁰ fopapjahol [Emendáltuk.]

²⁸¹ [A sor vége hiányzik.]

²⁸² fejjékkal [Emendáltuk.]

SERVUS CAIPHAE

1250 El megyek, jó uram, és akaratodot
Majd bé teljesitem parancsolatodot,

(Hic Servus vadit et evertat Annam cum Senioribus.)

Caiphas hozzatok engem azért küldi,
Hogy mingyárt tanácsra tű gyűlnétek egybe:²⁸³

1255 Annas, kedves ipam es nepek vénei,
Ti vattok mind egygyút a kősség őrzei.²⁸⁴
Mi tanácsot adtok, mert fog kívántatni,
Mert igen nagy kausát fogunk decidálni.

(Annae et Senioribus sine moro comparentibus, Caiphas dicit:)

CAIPHAS²⁸⁵

1260 Egy ember támadot a mi határunkban,
Aki sok csudakot teszen Judeaban,
Álnok mesterséggel vadász a hazában,²⁸⁶
Mert sokakat ejtet ő it hálójában.

Istentől Mójsesnek meg van parancsolva,
Hogy a nép uj Istent soha nem imádna,²⁸⁷
Nem régen ő maga felől azt mondotta,
Hogy ő az Istennek áldot fia vólna.

1265 Vannak mar egynehany amitto társai,
Moses törvényének ellenne mondoi,
Imit, amot gyűjtöt, koldus tanitvanyi,
Istentől átkozot Beliál fiai.

1270 Miket ő cselekszik, az nem kicsin dolog,
Miatta orszagunk felelembe forog,
Ha ezt el szenvedgyuk, félő,²⁸⁸
Ázótószok jönnek, el rontyak pogányok.²⁸⁹

²⁸³ egy [Emendáltuk.]

²⁸⁴ Tő [Emendáltuk.]

²⁸⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²⁸⁶ harában [Emendáltuk.]

²⁸⁷ Isten [Emendáltuk.]

²⁸⁸ selő [A sor hiányos, emendáltuk.]

²⁸⁹ el jönnek el rontyak a pogányok [Emendáltuk.]

FARISEUS PRIMUS

En azt jövallanom, ne hadnok sokaig
Igy hadni a dolgot, mert a mi magzatink
1275 Meg érzik ő terhét kedves onokaink,
Ha magához vonszon, jaj leszen napjaink.

Azért hamarsaggal kulgyunk vitezekért,
Hogy ha meg kaphattyak, tegyek rá kezeket,
De vigyázkodgyanak, nehogy a népeket
1280 Magokra támaszszák, s veszeszszek fejeket.

FARISEUS SECUNDUS

Jól lehet, *Pilatus* nem tartya törvényünk,²⁹⁰
Mivel nem nemzetünk, hanem csak presesünk,²⁹¹
Tibureus császár, ki mi fejedelmünk,
Minister, kinek mű alajja vettetünk.
1285 De mindazon által job leszen őneki,
Hogy tudtára adgúik, ne fogja mondani,
Hogy ő hire nekül eztet cselekedni,
Presemáltúk magunk fejetől kezdeni.

FARISEUS TERTIUS

Most leg job ideje utánna küldeni,
1290 Pilatustól nem kel arra kerdezkedni,
Hahem csak szaporán a dologhoz latni,
Szűkseg vitezekert el küldeni.

A dolgot nem lehet tovab halasztani,
Hahem e vilagbol ki kel őt törteni,²⁹²
1295 Ha maskent nem lehet, pénzel támaztani,
Hamis tanosagot még sem kel el hadni.

CAIPHAS

Ti munkaitokon igen csudálkozom,
Sok bölcs tanácstokot en meg nem foghatom,
Minden bolcseséggel bővelkedtek, látom,
1300 E dolog értelmét nem értitek, tudom.

Azért én tanacsom: *jobb* egynek meg halni,²⁹³
Hogy sem a kősségnek egészszzen el veszni.

²⁹⁰ Pratus [Emendáltuk.]

²⁹¹ hahem [Emendáltuk.]

²⁹² toleni [Emendáltuk.]

²⁹³ jób [Emendáltuk.]

ANNAS

De mi keppen lehet nekünk ehez jutni,
Mert ha vitézeket fogunk fel küldeni
1305 Utána, s ő csalárd, s el szokot szaladni,
Azért nagy mesterség a kezünkhez kapni.²⁹⁴

DIABOLUS

Mesterséget lehet mesterséggel rontni,
En magamban tudtam módot feltanálni,²⁹⁵
Tanítványi közül egyet meg kerülni,
1310 Ugyekeztem s nektek itten presentálni.

Joszte, Judas Pajtas, főpap eleembe!

JUDAS

Jol hallam tanacstok, meljen örvendek,
Mert bizadalmam van, hogy valamit nyerek.
Amit ti vadasztok, meg látya szemetek,
1315 Csak elsőbb en nékem jol meg fizessétek.²⁹⁶

CAIPHAS

Isten hozot, Judás, kedves, jó barátunk,
Eppen jokor jöttel, iljen embert várunk,
Ihol a penz, kivel teged meg fogadunk,
Alnok mesteredet hogy kezünkbe kapjuk.

JUDAS

1320 Sietseggel mingyárt katonak jojenek,
Minden várás nélkül ők keszen legyenek.
Utánnam jöjjenek jo [...] legenek,²⁹⁷
Valahova megyek, engem kovessenek!

(Hic Judas dat signum militibus dicens.)

1325 Vitez, jó barátim, erősen fogjátok,²⁹⁸
Az az ember, kit fogni kívántok.

²⁹⁴ hapni [Emendáltuk.]

²⁹⁵ Emmagambanban [Emendáltuk.]

²⁹⁶ csak [Emendáltuk.]

²⁹⁷ [Olvashatalan szó.]

²⁹⁸ eleszen [Emendáltuk.]

SCENA UNDECIMA

(*Valediccio Christi a Sanctissima Matre et comprehensi finita oracione.*)

CHRISTUS²⁹⁹

Mennyei Szent Atyám, a te értelmedből
Menyből le szállottam szentseges kedvedből,³⁰⁰
Hogy testet vegyek fel a Szűznek meheből,
S világért meg halnék szent rendelesedből.

1330 A Profeták, im, esztet meg jövendőlték,
Hogy en a kereszt fán emberért meg halnék,³⁰¹
Ez a sentencia rám azért mondatnék,
Hogy az egész világ általam váltatnék.

(*Hic exit Sanctissima Mater et Christus se convertens ad eam ait:*)

1335 Talam az Atyámtól hozzám küldettettél,
Én szerelmes Anyám, eppen jokor jöttél,
Tudom, hogy mindeddig sokat fáradozál,³⁰²
Az én halalomrol hogy bizonyost tudnál.³⁰³

Szinem latásaban most vigasztaltassál,
Mert tölled elválok, szent anyam, s bucsuzzál.³⁰⁴

MARIA

1340 Oh, szerelmes fiam, en edes mesterem,
Tölled el válasom hogy keljen szenvednem!
Barcsak immár aztot jelencsd meg ennékem,
Minémű halállal keserited lelkem?

1345 Oh, ha haláloedot, fiam, én szemlélem,
Anyai szivemmel el nem viselhetem,
Kérlek, hog meg ne haly, még vigasztald lelkem,
Méert nem válthad másként az embert, remellem.³⁰⁵

²⁹⁹ [A szerepnevet a cselekmény szerint pótoltuk.]

³⁰⁰ kedvedből [Emendáltuk.]

³⁰¹ emberelt [Emendáltuk.]

³⁰² fáradorál [Emendáltuk.]

³⁰³ halaromrol [Emendáltuk.]

³⁰⁴ elválon [Emendáltuk.]

³⁰⁵ mert [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Oh, szerelmes dajkam, aldot Szent Maria,
A te kérésednek nem lehet válaszsza.

MARIA

1350 Szerelmes gyermekem, szivem ne kesergésd,
Hanem haláloedot könnyebben rendelted!³⁰⁶

CHRISTUS

Oh, szerelmes Anyám, maragy békeségben,
Mert nem engedhetek néked kéresedben.

MARIA

1355 Fiam, emlékezzel sok eppessegemről,
Anyai keserves cselekedetemről,
Hiszem én szültelek tégedet méhemből,
És en neveltelek *draga* szent tejemből.³⁰⁷

1360 Tudod, edes fiam, mikent tartottalak,
Harmincz három eztendeig szolgáltalak,
Tehetsegem szerent úgy oltalmaztalak,³⁰⁸
Semmiben akarva hogy nem bántottalak.

1365 Megis csak konyörgök neked, en Istenem,
Halgasd meg most bárcsak harmadik kérésem,
Fiu léven abban kel engedned nekem,
Hogy e földön mert nincs más en kívüllem.

CHRISTUS

1370 Ugy van, édes Anyam, te vagy testi szülém,
De emberségemnél nagyobb Istenségem,
Kit öröktől fogva Szent Atyámtól vettem,
Nem engedhetek, már, én bucsuzni kezdem.
Moston bucsut véven melto háládással,
Kegyess Anyám, bocsas anyai áldással.
Köszönöm, hogy értem sokat fáradoztal,
Az Angyal szavára méhedben fogattal.

³⁰⁶ rendelts [Emendáltuk.]

³⁰⁷ graga [Emendáltuk.]

³⁰⁸ ug [Emendáltuk.]

1375 Kilencz holnapokig kegyesen hordoztál,
Evilágra szültel s tejjdel tartottál.³⁰⁹
Oh, en edes dajkám, mely nagy hiv voltodal,
Szolgáltál ennekem s aitatossággal.

Egesz harminczhárom esztendeig által,
Kegyesen neveltél anyai voltoddal.

1380 Azert valamennyit szenvedtel erettem,
Menyi csőp tejeket nyújtottál én nekem,
Annyiszor köszönöm tenéked, édesem,
Atyam kegyelmében hagylak, s bizzál bennem.

MARIA

1385 Menynek és a foldnek kegyes alkotója,³¹⁰
Emberi nemzetnek kintol meg váltoja,
Hogy bocsatod *e nagy* alázatosságra³¹¹
Szent Istenségedet, s szornyű bánkodásra.

1390 Edes fiam, neked enis hálát adok,
Hogy engem, nyavalyast, szegen szolgálodot,
Nem tekintvén az én meltatlansagomot,
Anyádnak választál, kisebb állatodot.³¹²

1395 Oh, edes szűlottem, szép nyajassagodot,
Köszonóm mindenben vigasztalásodot,
Szegen szolgálodhoz a te jovoltodot,
Hagyd rajtam Isteni kegyes aldásodot.³¹³

En lelkenek egyetlen egy reménsege,
Mi nemű fájdalmat hozál szívemre.
Kerlek, megis tekincs szomorú lelkenre,
Ne vettessem eppen égő győtrelemre.³¹⁴

CHRISTUS

1400 Vigasztaltással meg, én szerelmes Anyám,
Most im, arra kérem menyei szent atyám,
Hogy ha lehetséges, késsék vevő orám.³¹⁵

³⁰⁹ tejjdel [Emendáltuk.]

³¹⁰ keges [Emendáltuk.]

³¹¹ ennagy [Emendáltuk.]

³¹² állatodot [Emendáltuk.]

³¹³ had [Emendáltuk.]

³¹⁴ egő [Emendáltuk.]

³¹⁵ lehatséges; kessek [Emendáltuk.]

1405 Immár Szent Atyámnak és a Szent Léleknek
Hadlak, edes anyám, angyali seregnek,
Kérem, mindenekben téged segeljenek,
Keserűségben hogy engeszteljenek.

*(Hic et eunt duodecim et Jesus accingit se ibi non vadit interim
Sancta Virgo vocans seorsum Judam commendat ei Christum
dicens:)*³¹⁶

MARIA

Kedves fiam, Judas, im, neked ajállom,³¹⁷
Az en szulottemet immár reád bizom.³¹⁸

JUDAS

1410 Bátor ram bizhatot szivednek fájdalmát,³¹⁹
Tegnapis én szerzém meg öneki dolgát.
De jobban megszerzem neki az o baját,
Amelynek csak hamar meg látod sugarát.³²⁰

*(Hic clauditur scena. Item remanente Juda interim Christus venit
cum undecim dicens:)*

CHRISTUS

1415 Már el közelgettem utolso oramhoz,³²¹
Kedves tanitványim, kezdgyűnk imádsághoz,
Gecsemányi kertben készűlok halálhoz,
Könyörgök előbször szerelmes atyamhoz.

(Hi vadunt ad hortum.)

1420 Kedves tanitványim, itten vigyázzatok,
Aitatos szivel és imádkozzatok!
Hogy gonosz késertet ne szaljon reátok,
Imádságra keljed, én tovább választok.

(Vadit ad aliquot passus et ad Patrem orat:)

³¹⁶ seorsim [Emendáltuk.]

³¹⁷ ajállóm [Emendáltuk.]

³¹⁸ szulottemmmár [Emendáltuk.]

³¹⁹ szivemnek fájdalmad [Emendáltuk.]

³²⁰ sugarat [Emendáltuk.]

³²¹ Mar [Emendáltuk.]

Szerelmes Szent Atyám, muljék el e' pohar,
Kit már elkészitet ma a gonosz kalmár.
Zsido seregekkel nem meszsze vagyon már,
Im, nagy dühösséggel mind oroszlan, ugy vár.

(Redit ad discipulos dicens:)

1425 Szerelmes Szent Atyam, hogy ha e pohárod
Ugyancsak meg igyam, nékem parancsolod,
Őrömet meg iszom, legyen akaratod.

(Redit tertio ad discipulos interim; aperitur scena et ait:)

Keljetek fel már, mert eljöt az óra,
Hogy az ember fia vitessek halálra.

PETRUS

1430 Senki nem teszi ma reád kezit, uram,
Nekem is van velem egy regi pallosom,
Valaki ellened támad, azt levágom,
Kesz vagyok eretted mingyarast meghalnom.

1435 Azert mig testemben lelkem fog maradni,
Azt meg nem engedem, hog halálra vinni
Teged méreszeljed, inkab nagy dolgot
Kesz leszek cselekedni.

JUDAS *(interim cum cohorte venit et osculatur Christum dicens:)*

Idvez legy, oh, rabi, szerelmes mesterem,
Őrvendetes csokkal orczádot illetem.

CHRISTUS

1440 Edes tanitvanyom, Judas, mit miveltél,
Egy kis nyeresegert hát, veszelre mentel?³²²
Ily nagy sokaságot én ram gyűjtottél,
Hogy szep színű csokkal engem vesztenel?

(Ad turbam:)

³²² hat [Emendáltuk.]

1445 Ily nagy sokasággal, kérlek, kit kerestek?³²³
A Jesus én vagyok, ha engem kerestek.

*(Christus interrogat id et dicens:)*³²⁴

Megis kérlek, kire ily nagy dorongokkal³²⁵
Egykeztek moston, kinzo szerszámokkal?

*(Turba vadit ingens.)*³²⁶

Midőn a templomban az irást hirdetem,
Senki közülletek meg nem fogot engem.

DUX

1450 Batron, jó vitézek, moston forgodgyatok,
A parancsolatban hiven el járjatok.³²⁷
Parancsolja néktek a ti hadnagyotok,
Egy sivel lélekkel rárohannyatok!

PETRUS *(evaginato gladio amputaverit aurem Malki:)*³²⁸

1455 Uram, bátor szivel légy, es ne had magad,
Valaki rád tamad, kardot hozza szabad [...],³²⁹
Mert én meg mutatom erőmet, ugy tudgyák,
Máris el vágam a Márkos fület, lassad.

CHRISTUS

1460 Péter, ted vissza heljére bardodot,
Mert aki kardot fog, kard által magadot³³⁰
Veszted el szenvedet egyedül karódot.

(Hi erruunt in eum et miles tangentibus.)

MILES PRIMUS

Kötőzd meg, emberül azt a gonosz embert,
Akia zsidokot gonossagra kevert.³³¹

³²³ kellek [Emendáltuk.]

³²⁴ interogat [Emendáltuk.]

³²⁵ kelek [Emendáltuk.]

³²⁶ [A kézirat itt újra megadja a Christus szerepnevet, elhagytuk.] vadunt inge [Bizonytalan olvasat; emendáltuk.]

³²⁷ hivel [Emendáltuk.]

³²⁸ Marki [Emendáltuk, mivel Malkusról van szó.]

³²⁹ [Elhalványult, olvashatatlan rész.]

³³⁰ hald [Emendáltuk.]

³³¹ [A *2dus* szerepnév már e sor előtt megjelenik; emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

Irtoztato keppen e latrot verjuk meg,
Éles kardgyunkal testét faragjuk meg.³³²

MILES TERTIUS

1465 Beg régen kívántam ez amitot látni,
Meg rongálván rajta boszumat tolteni.

MILES QUARTUS

Nem szanom ez embert pokolra levetni,
Sok ezerni ezer kinokkal kenozni.

DUX

1470 Jertek, jo vitezek, ugyan vigyazzatok,
Hogy ez Istentelent elne szalaszsátok!
Korbacsokkal hátát meg tapogassátok,
Mig papok kezebe által adhassátok.

SCENA DUODECIMA

MILES QUINTUS

1475 Nosza, Jesus Christus, papok eleibe
Setály, mert most látom, hogy akadtal kezbe,
Te hamis amitto, életed végére,
Maskent ugy útlek, hogy leesel a földre.³³³

*(Cadit Christus et sextus miles ait:)*³³⁴

MILES SEXTUS³³⁵

Vond fel, mint a dogót, ne hagyd, hogy nyugogyek,³³⁶
Úsd úgy mingyarást, hogy orrára botoljék!³³⁷

MILES SEPTIMUS

1480 Rugjad, taszajsd, zsidoknak e szep kiralját,³³⁸
Órditván törjétek az ő haja szálát,³³⁹
Mert eppen ohajtom enek ő halálát.

³³² elles testet [Emendáltuk; a *2dus* szerepnév itt is megjelenik, elhagytuk.]

³³³ lesel [Emendáltuk.]

³³⁴ sextus ait [A mondatot kiegészítettük.]

³³⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³³⁶ had [Emendáltuk.]

³³⁷ botol [Kiegészítettük az elhalványult szótaggal.]

³³⁸ taszajsd kiraljék [Emendáltuk.]

³³⁹ szálát [Emendáltuk.]

(Hic referunt ad Caipham et Dux ait:)

*DUX*³⁴⁰

Mit parancsoltatok, uráim, eljártunk
Abban, és tinéktek iljen fogjot hoztúnk,
Názareti Jesust, akihoz juthattunk,
1485 Amit akartátok, neki ugy szolgaltunk.

CAIPHAS

Köszonom s hálálom nektek, jo vitézek,
Hogy e bubaljósna szemeben nézhetek,
És fogságaban meg nem ejettetek,
Meg nem ejettetek.
1490 Ah, mely nagy örömmel most bé teritettem,
Hogy itten allani látom en elottem,
Kötőztetve, kiről sokakot értettem,
Minden felol őtet addig kerestettem.

Nem lehet már felni semit a kősségnek,
1495 Ő el hodoiasát s tamadását nepnek,
Mivel itten űl már láttara mindennek,³⁴¹
Kötőzve, ki addig oka volt ezeknek.

Honnan valo vagy, te népnek holditoja,
Hires orszagúknak egybezavargója,
1500 Hazánk törvényenek eppen el rontoja,
Az egész kosségnek hamis amitoja?

Valamit e gonosz tévő ellen tudtok,
Nyilván van az minekűnk, mindgyar meg mongyatok.

TESTIS PRIMUS

En amit értettem, ez igen nagy poczra,
1505 Egész zsidosagnal vagyik uraságra,
Hires orszagúknak a koronájara,
Amint majd ki tetczik az ő alnoksága.

³⁴⁰ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁴¹ mar [Emendáltuk.]

TESTIS SECUNDUS

1510 Ez az egész földön hatalmát mutattya,
Es az egész nepet magához holditya,
A kosségis immar, sereggel utánna³⁴²
Járván őt követi, aítva halgattya.

TESTIS TERTIUS

1515 Azt is karomkodván fulúnk hallattyára
Mondotta a népnek, hogy ő el ronhattya
Az Isten templomát, s viszont harmad napra³⁴³
Épen fel alittya fundamentomara.

Mivel őutánna én is sokat jártam,
És cselekedetire gyakorta vigyáztam,
A synagogába én aztot hallottam,
Sok rendel szajából e szavát már vártam:³⁴⁴
1520 Minnyajon, kik büntol meg terhelve vattyok,
Es kemény vakságban Őrdógtól tartattok,
A csalárd világtol gyakorta csalattok,
Jojjetek én hozzám, s leszen orvosságtok.

TESTIS PRIMUS

1525 Ez Isten fiának mindenüt hirdette
Magát s mindeneknél feljebb becsullotte.³⁴⁵

TESTIS SECUNDUS

De meg ami nagyob, az a szombat napot
Semminek állitya, mert azon gyógyittot,
Szörnyű betegeket lábokra állitot,
Szama nélkül valo sántakot s benákot.³⁴⁶

TESTIS TERTIUS

1530 Még enis szájából ezen amittonak
Hallottam, hogy senki mi főpapjainknak
Engedelmességgel, elől járonknak
Ne lenne, s ne [...] szavainak.³⁴⁷

³⁴² kosséges [Emendáltuk.]

³⁴³ harmag [Emendáltuk.]

³⁴⁴ vartam [Emendáltuk.]

³⁴⁵ feljek [Emendáltuk.]

³⁴⁶ nélkült [Emendáltuk.]

³⁴⁷ [Olvashatatlan rész.]

CAIPHAS

1535 Hallode, felőlled ezek mit mondanak?
Mind vilagos dolgot szemeidre hannak,
Fűled hallattyára rad bizonyittanak,
Mit felelsz ezekre, amiket szollanak?

1540 Ugy vane, avagy nem, mond meg hamarsaggal
A dolgat, mert ezek mongyak valósaggal.³⁴⁸
Mit halgacz, nem szollasz semmite ezekre?
Kenszeritlek téged az élő Istenre!

Felej meg most nekem az én kérésemre:
Te vagy Istennek fia, es mivégre
Jottel e világra, nagy veszedelemre?

CHRISTUS

1545 Temondad, hogy vagyok az Istennek fia,
Ember válcságaert jöttem e vilagra.
Ez után atyamnak úlok ő jobjara,
El jövőndő vagyok itelet napjára.

CAIPHAS

1550 Ime, káromkodik, minnyajon hallátok,
Azért mongyátok meg, mi a kevánságtok!³⁴⁹

MILITES

Nem melto, hogy tobbet eljen e vilagon,
Huzzad kereszt fára, hogy mingyart meghaljon.³⁵⁰

CAIPHAS

Haljátok, katonák, fogjátok e rabot,
Tőlcsétek ki rajta minden boszutokot!

MILES PRIMUS

1555 Nosza, jó barátim, ugyan meg verjétek,
Minden mesterseget mind elé szedgyetek,³⁵¹
Hogy e gonosz embert meg elégissetek,
Kéznő eszközököt mind elé szedgyetek!³⁵²

³⁴⁸ met [Emendáltuk.]

³⁴⁹ azét [Emendáltuk.]

³⁵⁰ megha [Az elhalványult szót kiegészítettük.]

³⁵¹ mid [Emendáltuk.]

³⁵² mid [Emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

1560 Tudok hóhérokot egész tartomanbol,
Ide hijjunk mingyárt hires Judeabol,
Erre mesterseget tanáljunk azoktol,
Semmit el ne hadgyűnk feltet szándekunkbol.

MILES TERTIUS

1565 Ne papoly it annyit, kősd bé a két szemit,
Majdon meg probalom minden tudomanyit,
Meg kévantatik, ha profetalasit elé veszi,
Regi gonosz ravasságit.

MILES QUARTUS

Hires proféta vagy, profetály most egyet,
Mond meg hamarsággal, ki úte tegedet?

MILES QUINTUS

1570 Meg fojtotta otet ama sok ravasság,
Meg bolonditota királyi kivánság,
Majd el marad tőlle a kivánt kiralyság,
Minden dolga ennek merő balgatasság.

MILES SEXTUS

Kérlek, pajtás, csabd meg jól még egyszer artcul,
Ha ot nem álhattya, tud meg, maj meg mozdul.

MILES SEPTIMUS

1575 Jertek most minyajon, reaja rohannyűnk,
Karomkodásokra egyszer s mind fakadgyunk,³⁵³
Veszszőt, ostort, lanczot egyenkent kabdossunk,
Ennek kénzásaban egyűt forgodgunk.

CAIPHAS

1580 Hadgyátok el immár, mert ami láttatik,
Az emberség benne majdon megaluszik.

ANNAS

Mar egyszer vitesd el Pilátus házahoz,
Vigyaz, las jól hozza ottis a gonoszhoz,
Muis mingyart megyunk gyorsan az udvarhoz,
Otton már *hevesen* latunk dologhoz.³⁵⁴

³⁵³ mid [Emendáltuk.]

³⁵⁴ vehesen [Próbáltuk emendálni.]

CAIPHAS

1585 Nosza, készüljetez mingyarast az utnak,
Presentaljatok oton Pilatusnak.

MILES PRIMUS

Induly az udvarnak kivánt tiszteletre,
Bizom, hogy az utan huzunk a keresztre.³⁵⁵

(*Haec ancilla videns Petrum dicit:*)³⁵⁶

ANCILLA³⁵⁷

1590 Nem, de nem teis azzal az emberrel,
Kit most fogva viszúnk, ate mestereddel
Az egész városon sétalsz vala szeljel?

PETRUS

Mit próbalsz, hogy nem *mész* látni te dolgozhoz,³⁵⁸
Én bizon nem tudom, te moston mit beszelsz.

ALIA ANCILLA³⁵⁹

1595 Bizonyára teis azon amitoval,
Aki most fogva van, az álnok Jesussal
Lattattal sétálni, zsidok kiralyjaval.

PETRUS

Az embert, kiról szolsz, bizon nem esmértem,
Ha hirét hallottam, meszsze el kerültem.

SERVUS

1600 Ne tagad, barátom, mert látunk ő velle,
Nem, de nem te valál Geczemany kerdbbe,
Hogy urad meg fogók, velúnk jövél szembe.³⁶⁰

PETRUS

Atkozot ven fejem, hogy ha velle voltam,
Isten ugy segeljen, soha nem is láttam,
Geczemanyi kerdben soha nem is jártam.

(*Gallus canit et Petrus:*)

³⁵⁵ kereszte [Emendáltuk.]

³⁵⁶ Hec vendens [Emendáltuk.]

³⁵⁷ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁵⁸ nesz [Emendáltuk.]

³⁵⁹ Alia [A szerepnevet kiegészítettük.]

³⁶⁰ fogok [Emendáltuk.]

1605 Eszre vettem, mit miveltem,
Oh, jajj, mely gonoszt miveltem,
Én mesterem nem követtem,
Szomnak eleget nem tettem.
Fel fogattam, hogy meg vallom,
1610 S őt, soha meg nem tagadom.

Oh, mi keppen szégyen nekem,³⁶¹
Hogy menyire meg vakultam.
Oh, Judasnál, arulódnál,
Vallom, nagyobbat vétettem.
1615 Főpapoknál s a zsidóknál
Jaj, mely gonoszt cselekedtem.

De ne nézd s ne tekincs,
Uram, iszonyu bűnömöt,
Mert eszetem el nem rejtem,
1620 Hát, nézd kén szenvedésedet.
Bocsásd vétkem, meljel lelkem,
Jaj, már mind bé kevertem,
Teljes szüből es örömből
Ez utan utad követem.

SCENA TERTIA DECIMA

*(Sedet Pilatus tribunali et adducitur Christus.)*³⁶²

PILATUS³⁶³

1625 Azzal a ferfival valjon mit akartok,
Hogy oly kegyetlenül őt hurczoljátok,
Veszszókkal s botokkal őt rongaljátok,
Mig semmi vadolást rajja mondanátok.³⁶⁴

Valaki Judeának jurisdiccioját
Usurpalja, bizony meg űti az inát,
1630 Ennekem is nyilván megvenném az arrát,
Ha nem respectálnám magam dignitassát.³⁶⁵

³⁶¹ szegyen [Emendáltuk.]

³⁶² aducitur [Emendáltuk.]

³⁶³ <Christus>Pilatus

³⁶⁴ mondanátotok [Emendáltuk.]

³⁶⁵ degintassat [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1635 Tud meg azt, jó urunk, ha gonosz tévő
Nem let volna Jesus, a nép hitegető,
Szegény ember levén királyság kereső,
Iteltre hozni nem volna illendő.

PILATUS

Hogy ha nagyot vétet moston ellenetek,
Sentencia őtet, mivel úgy veritek,
Vigyétek el őtet és a tű törvénytek
Mit dictál, a szerent őtet itiljétek.

ANNAS

1640 Meg van paroncsolva mi fejedelműnktől,
Senkit nem itiljünk tulajdon fejűnktől.

PILATUS (*conversus ad Christum:*)

Te vagy-e a zsidok királyja?

CHRISTUS

Magaddal mondod-e, vagy mások felöllem?
Mondottak-e félét irigyek ellenem.³⁶⁶

PILATUS

1645 Hát, te azt vélede, hogy én zsidó vagyok?

A te nemzetséged és a fő fő papok,
Hogy ha te ellened excessustkaphatok,
Adtanak kezembe, mert vétkeid nagyok,
Ugy bannyam teveled, valamit akarok.

1650 Most azért jóvallom, mond meg rövideden,
Mit vétettél nekik oly szörnyű keményen?³⁶⁷

CHRISTUS

1655 Ha az én országom innen való volna,
Az én nemzetségem mellettem harcolná.
Egynehány millió angyal kardot fogna,
Kezedbe adatni engemet nem hadna.

³⁶⁶ felet [Emendáltuk.]

³⁶⁷ kenény [Emendáltuk.]

PILATUS

Ha így van a dolog, tehát, király vagy te?

CHRISTUS

1660 Azt igazán mondot, mert én királ vagyok,
Arra születtetem, tudgyák az angalok,
Profetákis ebben jeles bizonságok,
S megis magyarázták eztet a doktorok.

PILATUS (*ad Judeos:*)

Hivatalom szerent ötet meg visgáltam,
Szavából én otet igaznak allitom.

1665 Azert a husvétban, mivel hogy szokástok,
Hogy egy gonosz tévőt el bocsassatok,
Eztet el bocsatom, hogy ha akarjátok,
Mert en semmi gonoszt benne nem tanálok.

JUDEI (*simul:*)

Nem ezt, nem, hanem Barabást!

PILATUS

1670 Fogjátok meg tehát, s megostorozzátok,³⁶⁸
Tővisből koronát mingyárást fonyatok,
A fejire aztot azonnal nyomjátok,
Mert iljen koronát erdemel kiraltok.

(*Hic Judei accipientes Christum denudatum vestibus.*)³⁶⁹

DUX

1675 Rajta, jo katonák, amind már hallatok³⁷⁰
A parancsolatbol, őtöt ne szanyátok,
Kemenyen most otet mingyart kotozzétek
Ezen nagy oszlophoz, s a testét verjétek!³⁷¹

MILES PRIMUS

Azt probaljuk meg előb, miként jövendőül,³⁷²
Kössuk bé szemeit, kerdezzunk ő tőlle:
Tegedet most, Christe, ki az, aki út?

³⁶⁸ fogjátok; megostorozzátok [Emendáltuk.]

³⁶⁹ denudabun [Emendáltuk.]

³⁷⁰ mar [Emendáltuk.]

³⁷¹ testet; verjétek [Emendáltuk.]

³⁷² miken [Emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

1680 Valaki az Isten templomát el rontod,
Es harmad nap után esmég fel allitod.

MILES TERTIUS

A király korona, tudgyatok, illeti,
Mert ezt fejébe had nyomjam be neki.

*(Solvitur et reducitur ad Pilatum et Pilatus dicit:)*³⁷³

PILATUS³⁷⁴

1685 Kivánságtok szerent meg ostoroztattam,
A ti királytokot meg koronáztatom,
De mivel, hogy okra oljanra nem kaptam,
Az halálra őtöt nem sentenciaztam.

(Hic sanguine lotum arripit dicens:)

Ime, az ember!

JUDEI

Feszisd mek, feszisd meg őtet!

PILATUS

De mi gonoszt cselekedet?

JUDEI

1690 Feszisd meg őtöt!

PILATUS

Az artatlan vérre, ha ug szomjuhoztok,
Kivánságtok szerent ő vele bányatok,
Vigyétek el azert, es fel akaszszátok,³⁷⁵
Semmi vétket benne nem tanálok.

ANNAS

1695 Ország eleire tamaszsa, ha valaki magát
Isten gyanánt tartya, meg adgya az arrát,
Eppedig mind Isten, meg adgya hatalmát,
És Isten fiának hivatta magát.

³⁷³ Pila Pila [A rövidítéseket feloldottuk.]

³⁷⁴ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁷⁵ vigyetek; felakaszszatok [Emendáltuk.]

1700 Azert, hogy a torvény beteljesedtessek,
Azok folta szerént ma fel feszítettessék.³⁷⁶

PILATUS (*ad Christum:*)

Vald meg egyenesen, honnan valo vagy te?

(*Christus silet, Pilatus ait:*)

Ha te az én kerdesemre nem szollaszse,
Hogy hatalmam rajtad, valjon nem tudode?

CHRISTUS

1705 Nem volna hatalmad semmi eletemre,
Hogy ha onnan feljűl nem volna engedve,³⁷⁷
Es annak okáért, aki te keztedbe
Adot, annak, hidd el, sokkal nagyob vitke.

PILATUS (*ad Judeos:*)

Hogy ha lehet, Jesust megis el bocsattom.³⁷⁸

JUDEI

1710 Ha ezt el bocsátod, nem császár barátod,
Nem lesz soha többbe, s ez után meg bánod.

UXOR PILATI

Csudalkozom rajta, hogy teis magadot
Vérontásra adod te akaratodot,
Holot semmi okot halalra nem adot,
Soha se Istennek, se másnak nem *ártott*.³⁷⁹

1715 Mi gondod te néked *azzal az igazsal*?³⁸⁰
Mert szopod a vért a fene zsidokkal,
Meglásd, mit cselekszel az ártatlansaggal,
Mert ha meg öllöd, lesz valaha károddal.

1720 Az elmult ezcakán sokat nyomorgottam,
Ő miatta csak egy cseppet sem aluttam,
Mivel külöm féle latásokot lattam,
S a Christusnak dolgán *sokat*, szomorkodtam.³⁸¹

³⁷⁶ feszettessek [Emendáltuk.]

³⁷⁷ feljűl<ről>

³⁷⁸ Jesu [Emendáltuk.]

³⁷⁹ artot [Emendáltuk.]

³⁸⁰ arazgla [Emendáltuk.]

³⁸¹ hat [Emendáltuk.]

PILATUS

Fogjátok, vigyétek mindgyárt Herodeshez,³⁸²
Lassátok, mit főg ő mondani ezekhez.

*(Hic abducunt interim aperitur scena et sciscitatur Christus Herodi.)*³⁸³

SERVUS³⁸⁴

1725 Ihol, regtől fogva, kit latni kívantál,
El küldöttek a papok Pilatussal³⁸⁵
Názariti Jesust, hogy véle szollanál,
És amind amind akarnál, ugy bannal.

HERODES

1730 Pilatusnak eztet mind kiraly fogadom,
Hogy idő fojtába neki meg szolgálom.
Honnan valo vagy te, mert a te hireddel
Galilea teljes csuda tételeddel.

1735 Miglen ide jöttel, talam meg nemultal,
Busulásod miat vagy meg bolondultál?
Fogjátok s vigyétek vissza Pilátusnak,³⁸⁶
Teljességgel nékem mert laczik bolondnak.

SCENA QUARTA DECIMA

Dux

1740 Rettenetes dolog ez embernek dolga,
Sohul sentenciat hogy nem látnak rája,
Pilatus el küldi Herodes lattára,
S Herodes viszontag küldi Pilatusra.

MILES PRIMUS

Amin boszonkodom enis, sentenciád³⁸⁷
Hogy nem kapunk néki, de ma bizon torkát
Magam által verem, meg untam a járást.

³⁸² fogjátok, vigyetek [Emendáltuk.]

³⁸³ [A tenin bizonytalan olvasat.]

³⁸⁴ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

³⁸⁵ [Az *el küldöttek* kifejezés kétszer szerepel a kéziratban.]

³⁸⁶ vigyetek [Emendáltuk.]

³⁸⁷ amid [Emendáltuk.]

DUX

1745 Ne beszélj sokaig, úsd a hátát néki,
Minden hájjal kenetetet tagját.³⁸⁸

MILES SECUNDUS

Ki az, aki méltán kimélhetné őtet,
Mivel lattyuk, mastként nem szakaszttya veget.
Pilatus, tudom, hogy csak szóval tart minket,³⁸⁹
Mind a bolondokat, úgy járta benuket.

(*Hic sciscitur Pilatus. Tertius Miles ait:*)

MILES TERTIUS³⁹⁰

1750 Semmikeppen tovab nem jaczottas minket,³⁹¹
Ne tarcs bolondodnak a mi seregűnket,
Ne csufold anyira a zsidó népeket,
Mert el nem szenvedgyek bestelensegunket.

MILES QUARTUS

1755 Talám azt gondolod, hogy csak trefálkodunk,³⁹²
E gonasz emberrel csak bolondoskodunk?

PILATUS

Ime, az előtt őt en erőst meg verettem,
Tetejétől fogva talpig veszszoztettem,
Szemetek láttara vérbe kevertettem,
Megis benne okot erre nem vehettem.

JUDEI

1760 Mivel kirajúnknak magát merete tenni,
Akárki halálra méltónak itili.

PILATUS

Megis el bocsatom, mivel semmi vetket
Nem tanalok benne valami esetet.

JUDEI

1765 Ha ezt el bocsatod, a császár baráttya
Nem lesz, orszagunknak igaz megtartója.³⁹³

³⁸⁸ mildeb [Emendáltuk.]

³⁸⁹ dudom [Emendáltuk.]

³⁹⁰ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁹¹ haczottas [Emendáltuk.]

³⁹² az dondolod [Emendáltuk.]

³⁹³ lesz [Emendáltuk.]

PILATUS

Artatlan vagyok én az igaz véretől,
Ti lassátok, mert én ki mosdom most ebből.³⁹⁴

(*Ad Servum:*)

Hozz vizet, szolgál!

(*Hic lavat manus.*)

JUDEI

1770 Az ő vére rajtunk és mi fiainkon,
Csak fel feszítetted, mindenkor maradjon.

PILATUS

Hát, meg feszíttessem a ti királytokot?

JUDEI

Nincsen nekünk kiraljünk, hanem csak csaszárunk,
Tiberius császár, eljen a mi urunk!
Ellensege pedig haljon meg, kevannyuk.

1775 Azért feszisd fel!
Ite, igasság, igasság, meg kel neki halni.³⁹⁵

(*Hic Pilatus pronunciat sententiam et frangit baculum.*)³⁹⁶

PILATUS³⁹⁷

Ereszszétek el már Barabast, a tolvajt,
Őljétek meg pedig zsidó királytokot.

JUDAS (*reddet pecuniam et desperandum suspendi:*)

1780 Oh, atkozot világ, mi midon meg csalál,
A pénz kivanással, jaj, jaj, mire hozál,
Mert már a lelket szüntelen a halál
Győtri s ostromolja, akárhol feltanál.

1785 Nem vagyok én melto Isten irgalmára,
Nem bizhatom többé örök boldogságra,
Valaha jutandok az ártatlanságra,
Pénz el vit gazdagságra.

³⁹⁴ mosd [Emendáltuk.]

³⁹⁵ [Az *ite* aláhúzáva, így szerzői utasítás lenne; emendáltuk.]

³⁹⁶ Pi [Kiegészítettük.]

³⁹⁷ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

- 1790 Nem várhatok többet még agyat fejemre,
Mivel méltó vagyok örök veszeljemre.
Nincsis tovább gondom hosszú életemre,
Majdon el érkezem pokol fenekere.
- Azert kik világon még élni akarnak,³⁹⁸
A pénz keresetnek mind beket hadgyanak,
Az ártatlanoknak kincsen ne kapjanak,
Mert bizon orokkon el karhoznak.
- 1795 Nezzetek, példajok leszek en azoknak,
A kik egy két pénzert másokot eladnak,
Az artatlanoknak sentenciát mondnak,
Csak penzt es jószagot bőven kapjanak.³⁹⁹
- 1800 Oh, jaj, mind el adám én az artatlan vért,
Akkor zsidonak harmincz ezust pénzert,
Nem vagyok már méltó, hogy az udvosságért⁴⁰⁰
Csak egy szot is szoljak el karhozásért.
- 1805 Atkozot az óra, melyben fogantattam,
Átkozot a nap feny, kit elobszól láttam,
Atkozot az a nap, melyen meg csalattam,
Edes mesteremet s uramot el adtam.
- (*Hic projicit pecuniam.*)
- 1810 Most azért főpapok, it vagyon pénzetek,
Veszzen el veletek hamis keresmenytek,
Legyen egyik oka lelkenek vétketek,
Foljon igaz vérért ti hamis véretek.⁴⁰¹

CAIPHAS

Semmi gondunk nincsen véllé, te már lássad.

JUDAS

- 1815 El sietek azért, nem hagyom sokára,⁴⁰²
Fel kótom mágamot egy akasztó fára,
De mig kótelemet vetem a nyakamra,
Egy két szokot mondok vég bucsuzásomra.

³⁹⁸ meg; elni [Emendáltuk.]

³⁹⁹ kapja [A szó vége nem látszik; emendáltuk.]

⁴⁰⁰ mar [Emendáltuk.]

⁴⁰¹ véret ti hamis veretik [Emendáltuk.]

⁴⁰² E [Emendáltuk.]

*(Judas deambulans infra vestibulum valedicit:)*⁴⁰³

A veszendő világ gonosz mulandoság,
Vegső bucsumot tolled végyet, imar
Nem leszek, tud, hidgyed, mert vár kemény rabság.

1820 Ily szörnyu esettől, ily szernyű vétectől
Oltalmazzon a nagy ur Isten titeket,
Minnyajon, kik vadtok itten, s őrdög kezétől.

Utolsó órámra s test nyugovasomra
Már el készítettet heljecském pokolba,⁴⁰⁴
Tudom, esik lelkem, kőtel a nyakamba.

DIABOLUS PRIMUS

1825 Nosza, mi forgodgyűnk, vegyuk le a testét,
Uressen ne hadgyuk pokolban a lelkét.⁴⁰⁵

DIABOLUS SECUNDUS

Köszönöm, jó pajtárs, nagy szeretetedet,
Egesz eletedben szollgálat tétedet.

DIABOLUS TERTIUS (*ad Populum:*)

1830 Penz keresesenek iljen az ő vége,
Minden ember batron ugyekezsek ebben.

DIABOLUS QUARTUS

Azet vetette volt mesterét koczkának,
Mert nem szokot vala szöllő kapálásra.

SCENA ULTIMA

(Processio ad crucifigendum.)

CAIPHAS

1835 Nosza, jó vitézek, it van a kereszt fa,
Régen várt tronussa, tegyétek vállára,⁴⁰⁶
Szolgaljatok hiven, mind hogy ugy akarja,
Legyetek jó szúvel, kévanom hozaja.⁴⁰⁷

⁴⁰³ vatibulum [Emendáltuk.]

⁴⁰⁴ mar [Emendáltuk.]

⁴⁰⁵ lelket [Emendáltuk.]

⁴⁰⁶ var [Emendáltuk.]

⁴⁰⁷ hozá [A sor vége elhalványult.]

ANNAS

Az eszközök mingyár el készítettessenek,
A meg feszítésre kovácsok jójjenek,
Ketten a vagy hárman mingyart készűljenek,
1840 Mert mas keppen bizonyoson bum⁴⁰⁸

DUX⁴⁰⁹

Us dobot!

VEXILEFER

Mit Parancsolsz, uram, ime, jelen vagyok!

MILES PRIMUS⁴¹⁰

Majd fel kenettétel az uj kiralyságra,
Majd felűlhez régen várt trónusocskádra,⁴¹¹
1845 Ki tudgya, ha leszen heljed Calvaria,
Otton meg latom, hogy mentel uraságra.

MILES SECUNDUS

Udvözlegy, zsidok koronás királyja,
Váh, váh, ki mi napiban uralkodol vala!⁴¹²

(*Hicterea* [...] *orant Beata Virgo.*)⁴¹³

BEATA VIRGO⁴¹⁴

Oh, én dragalatos, kedves, szep szulottem,
1850 Egyetlenegy ügyem, szibeli örömem,⁴¹⁵
Te valál mindenben ennekem vig kedvem,
Im, most lettel csufja zsidoknak, szemlélem.

Világnak fiai, Adam maradvanyi,
Most velem sirjatok, es az rokonyai,
1855 Ime, szent fiamot viszik feszíteni,
Velem egyut tiis kezdgyetek zokogni.

⁴⁰⁸ [Befejezetlen sor.]

⁴⁰⁹ Dux M [Egységesítettük.]

⁴¹⁰ <Dux Mil>es [Emendáltuk.]

⁴¹¹ vart [Emendáltuk.]

⁴¹² vák, var [Emendáltuk.]

⁴¹³ [Bizonytalan, hiányos olvasat.]

⁴¹⁴ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

⁴¹⁵ ügyem [Emendáltuk.]

1860 Mert ha volt anyának valaha siralma,
Verrel elegyítve könyveim hullása,
Nem de nem nekem suljos az az ora,
Látván szent fiamat, hogy viszik halálra.

Nem szolhatok többet, kerlek, ne hadgyatok,
Bárcsak ti envelem, mennyei angyalok,
Szemlelvén kinyait fiannak, szanyatok,
Ily kegyetlenségén sirjatok.

MILES TERTIUS
1865 Ne mulatoz sokat, mert el tölt az udó,
Nekunk nem szuksegecss semi hitegető.

MILES QUARTUS
Ha ugyan kiraly vagy, vitezid hol vannak,
Hogy ilj nagy fogságbol nem szabaditnak.

MILES QUINTUS
1870 El küldötte őket mostan vér hullatni,
Az utan kezdenek mi velünk harczolni.

DUX
Hallod, te vén ember, foged e keresztet,
Talam te nem szanod badgyat mesteredet?
Jo nyereseged lesz, csak legy tegy segitseget,
Lad, hogy nem birhattya, mert el kenszeredet.

CIRINEUS SIMON⁴¹⁶
1875 Én nekim nagyobb most annál az en dolgom,
S azt, ha elvesztegtem, leszen bántodasom,
En nem segithetlek, mivel követ [...] ⁴¹⁷

DUX
Ne doroj oly sokat, fogod ez keresztet,
Mert masként elnyered teis kalvaria véget. ⁴¹⁸

⁴¹⁶ Ciri [Emendáltuk.]

⁴¹⁷ [Olvashatatlan szó.]

⁴¹⁸ ka<r>lvaria [Ráírva.]

CHRISTUS

- 1880 Ha valaki akar engemet követni,
Vegye fel keresztét, s úgy utannam jöni,
Meltonak itilem s barátomnak lenni,
Jojjetek en hozzam, kik terhelve vadtok,

Meg könnyebbítettnek.

MILES SEXTUS

- 1885 Hallode, a Christus mit állit maganak,
Hogy terhét leveszi akármely munkának,⁴¹⁹
Csak őtet kövesse nehez igajanak,
Holt segítséget nem hozhat magának.⁴²⁰

1890 Nem birja vallain onnön maga terhét,
Megis ő akarja vini más keresztét.

MILES SEPTIMUS

Ne szunyodnyunk sokat ezel az emberrel,
Ime, majd el hodont ő sok beszédevel.

(Statio in monte Calvariae.)

HERODES

- 1895 Nem engedem neki, tovább orszagoljon,
Galilia foldén tovább uralkadgyon,
Kiralji nepemből, hogy tobbet holditcson,
Ezen a keresztén, akarom, meg haljon.

DUX

Sokat ne kessetek, hanem e keresztre
Mingyart feszitcsétek a kevánt heljére!

FABER PRIMUS⁴²¹

- 1900 Aj ferre, barátom, mit értesz te hozzá,
Mi gondod van neked a kovacs munkára?
Visel gondot inkább magad dolgaidra,
Eféle munkát mert biznak a kovácsra.

DUX

Halgas, ne szoly anyi sok heaba valot,
Nem szolyat az ember jajszót.

⁴¹⁹ terhet [Emendáltuk.]

⁴²⁰ segítséget [Emendáltuk.]

⁴²¹ [A szerepnevet a teljes szerepnévsor logikája szerint kiegészítettük.]

(Hic ultima Sentencia legitur:)

1905 Miert botorkaczczol, barátom oly igen,⁴²²
Nem vélede, hogy majd leszesz a hejeden?⁴²³

(Crucifigatur.)

1910 Hol vagyon a kovács, miért hogy nem siet?
Nem kelette sokat mutatni e jelet.
Kezibe s lábába verjete a szeget,
Kiki ugy [...] mit lehet.⁴²⁴

FABER PRIMUS

E nem nagy mesterség, hogy ide szegeszém,
Ha mondog, fejet es a fölthöz függeztem,
Hő fogokkal őtet mind oszsze csipdesem,⁴²⁵
Vas horgokkal bőrit eppen le mejjesztem.

FABER SECUNDUS

1915 Most van az ideje, hatalmas kezedet
Terjeld ki jó forman isteni erődet,
Mutasd meg, s ne enged keresztre tegedet,⁴²⁶
Hog most fel feszitsük gyenge termetedet.

EPILOGUS⁴²⁷

1920 Jaj, bűnös emberek, mikent koronátok,
A meg feszült Jesus sebét ujjittyátok,
Ha Dagobertussal vétek uttyán jártok,
Nyilván az Istentől mind meg utáltatok.

1925 Hogy azért Kristusnak szent halála nekünk
Legyen jövendőben örök üdvösségünk,
Tőredelmes szivel gyonást, vallást adgyúnk,
Hogy végtére menyben öröké élhessünk.

Amen.

⁴²² ba<to>rátom

⁴²³ velede [Emendáltuk.]

⁴²⁴ [Olvashatatlan rész.]

⁴²⁵ ho otek [Emendáltuk.]

⁴²⁶ kereszt [Emendáltuk.]

⁴²⁷ [A szöveg zárlata cím nélküli, kiegészítettük.]

A MŰ ADATAI

Az *Actio parascevice de Dagoberto* című passiójáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára (jelzete: A VI 7/5275) *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratot kötetének 115–142. oldalán olvasható. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms 11 025.

A színdarab betűhív, kritikai kiadása itt olvasható elsőként.

Az 1756-ban előadott passiójáték tartalmi összefoglalását Fülöp Árpád (*Fülöp* 1897, 27.), Angyal Endre (*Angyal* 1940, 494.), Pintér Márta Zsuzsanna (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 56, 43.sz.) és Medgyesy S. Norbert (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2019, 165–166.) tette közzé. A drámát említi Bándi Vazul (*Bándi* 1896, 288.), Pintér Márta Zsuzsanna (*Pintér* 1993, 119, 39. sz.) és Muckenhaupt Erzsébet (*Muckenhaupt* 1999, 114, I. 26. sz.). Medgyesy S. Norbert monográfiájában sorjázza a darab jeleneteinek bibliai forrásait, rendszerezi a Mária-, a Péter- és Júdás-jeleneteket (*Medgyesy S.* 2009, 70, 72, 88, 92, 130–135, 261–262, 266–268, 355–362.), és elemzi a *Maria Advocata*-motívumot Dagobertus megtéréssel kapcsolatban (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2011a, 80.).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Ismerteti a darab tartalmát, említi Dagobertus történetét, kiemeli Szűz Mária tiszteletének és a bűnbánattartásnak fontosságát.

Scena prima

Az ismeretlen nevű apa a fiát, Dagobertust rábízta Dinástára, hogy erkölcsös, istenfélő életre nevelje. Dinásta az Isten teremtette világ és a mennyei Jeruzsálem szépségét mutatja az ifjúnak: ha erkölcsös élete lesz, akkor halála után rá is ez az égi ország vár.

Scena secunda

Dagobertus a teremtés szépségéért dicsőíti az Istent. Virtus fellép, bemutatkozik Dagobertusnak, és kéri, hogy döntsön a bűnökkel szemben az erényes élet mellett.

Scena tertia

Mundus, Caro és Diabolus összeesküsznek Dagobertus ellen. Diabolust további démonok követik: Luciper, Mam(m)on, Jupiter, Betrabak (Belfegor), Ásmodeus. Caro tanácsára Diabolus környékezni kezdi Dagobertust: vigasságra hívják.

Scena quarta

Dagobertus hajlik Mundus csábítására, még Dinásta tanácsa ellenére is. Dagobertus összevész tútorával, Dinástával, és elkéri két tarisznyára való örökségét. Dagobertus elindul a kocsmába, hogy vígan éljen.

Scena quinta

Dagobertus rádöbben sanyarú sorsára, és elszegődik Caupóhoz, a kocsmároshoz. Caupo egy királyhoz vezeti Dagobertust, akinél jó fizetésért dolgozhat. Megnyílik a pokol, és Ásmodeus fogadja Dagobertust a kocsmárossal. Ásmodeus kísértésére Dagobertus az Istent megtagadja, de Szűz Máriát becsmérelni nem hajlandó.

Scena sexta

Dagobertus bűnbánó és Isten bocsánataért könyörgő éneke. A templomba térve Jézus elfordul tőle, erre Dagobertus Máriához könyörög, aki közbenjár érte fiánál: Mária kiesdi az ifjúnak Jézus bocsánatát. Dagobertus megtér, és a pusztába vonul, hogy Isten közelében élhessen.

Scena septima

Jézus a világba lép, és meghívja első tanítványait: Pétert, Andrást, Jakabot, Jánost és Mátét. A farizeusok Jézus elé visznek egy házasságtörő asszonyt, akinek Jézus megbocsát, majd vitába száll a farizeusokkal.

Scena octava

Jézus meggyógyítja a vakon született embert szombati napon, majd hosszasan vitatkozik a farizeusokkal és a zsidókkal, akik nem hisznek e csodában.

Scena nona

Jézus feltámasztja halottaiból Lázárt.

Scena decima

Accusator 1–3. és a farizeusok Kaifás főpapnál vádolják Krisztust: megszegi a törvényt és a szombatot, átmítja a népet, és felforgatja az országot. Diabolus kísértésére Júdás elárulja mesterét. Kaifás katonákat ad Júdásnak, és elindulnak Jézus elfogására.

Scena undecima

A betániai jelenet: Jézus és Mária elbúcsúzik, Mária Júdásra bizza gyermekét. Új szín: a Getszemáni kertben Júdás csókja után elfogják Jézust, és gúnyolják a katonák.

Scena duodecima

Kaifás főpap vallatja Jézust, akit közben ütlegetnek és csúfolnak a katonák. Új szín: Péter megtagadja Jézust, és megbánja tettét; Péter-siralom.

Scena tertia decima

Pilátus kikérdezi, majd megostoroztatja és tövissel koronáztatja Jézust. Mivel nem talál benne vétket, átküldi Heródes királyhoz, aki visszaküldi a helytartóhoz. Pilátus felesége figyelmezteti férjét: az ártatlan Jézus miatt sokat szenvedett álmában.

Scena quarta decima

Pilátus újra kikérdezi, majd pedig a tömeg követelésére – kézmosása után – keresztthalálra ítéli Jézust.

Új szín: Júdás rádöbben tetteire, visszaviszi a pénzt a főpapoknak és felakasztja magát; Júdás-siralom.

Scena ultima

Körmenet (processio) indul a keresztre feszítéshez. Elhangzik a Mária-siralom. Cirenei Simon segít Jézusnak vinni a keresztyét. A kovácsok keresztre feszítik Jézust.

Epilogus

Bűnbánattartásra inti a nézőket.

SZERZŐ

Fülöp Árpád adatai szerint 1756-ban Tóth Sebestyén tanította Csíksomlyón a drámaelőadásokat tartó közép- és felső nyelvtani osztályt (*Fülöp* 1897, 12.). Tóth Mátyás Csíkszentkirályon született 1726-ban. A ferences ruhába Sebestyén névvel 1747. szeptember 8-án öltözött be, pappá 1752. december 23-án szentelték. Az 1755 és 1756 nagypéntekén Csíksomlyón bemutatott misztériumdrámák írójaként tartjuk számon. A maroszéki Mikháza kolostorában halt meg 1779. február 6-án (*György* 1930, 120.).

FORRÁS

A Prologus első tíz versszaka szinte szöveg szerint egyezik Potyó Bonaventura István *A mi Üdvözítőnk tizennégy stációra osztott keresztútja* című, Csíksomlyón, 1739 nagypéntekén tartott dramatizált keresztútja prologusának néhány strófájával (modern kiadása: *Nap, Hold és csillagok...* 4. sz.; kritikai kiadása: *Ferences iskoladrámák I.*, 12. sz.).

Az 1–6. szcena egy morálitás: a rossz útra tért, de megtérő, a színjátszó diákok és a darabot megtekintő ifjak előtt példázatként szereplő Dagobertus története. (Ebben az esetben nem a 7–8. századi, frankföldi Meroving-dinasztiából uralkodó Dagobertekről van szó.) Dagobertus alakja a bibliai tékozló fiúhoz (Lk 15,11–32) hasonlítható. A különbséget az jelenti, hogy Dagobertusért a darabban Szűz Mária jár közbe fiánál, Jézusnál (a *Maria Advocata*-motívum eredetéről és néphagyománybeli összefüggéseiről bővebben: *Mária Anya – Mária Anyánk* 2019, 867–884.). A korabeli iskolai színpadon csak a miskolci minorita gimnáziumból rendelkezünk egy adattal: 1766. június 13-án Kovács Boldizsár *Dagobertus* című drámáját adták elő magyar nyelven (*Kilián* 1977, 11–25; *Kilián* 1992, 59.; *Kilián–Pintér–Varga* 1992, 142, 208. sz.). Ennek a színjátéknak – fennmaradt szöveg híján – cselekményét nem ismerjük, emiatt nem állíthatunk rokonságot a csíksomlyói Dagobertus-drámával. A csíksomlyói előadás első jelenetében Dinásta tanító a Jelenések könyve látomását (Jel 21,9–27) idézi a mennyei város szépségéről.

A 7–15. jelenetben Jézus szenvedéstörténetének bemutatásakor az evangéliumok összeolvasásának lehetünk tanúi: a szinoptikus evangélisták leírását is alkalmazta szerző, de látható a János-passió túlsúlya. A János-evangélium alapján vitték színre az apostolok meghívását (Jn 1,35–42; más előfordulásuk: Mt 4,17–22; Mk 1,14–20), a házasságtörő asszony történetét (Jn 8,1–12), a vakon született ember meggyógyítását (Jn 9,1–12) és Lázár feltámasztását (Jn 11,38–44). A drámában Júdas 30 ezüstért elárulja Jézust (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6) és felakasztja magát (Mt 27,3–10). A főpapok közben elhatározzák, hogy Jézust kivégzik (Mt 26,1–5; Mk 14, 1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,45–53). Jézus vérrel verejtékezik a Getszemáni kertben (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46), ahol Júdas megcsókolja, Jézust elfogják (Lk 22,47–53), Péter apostol levágja a szolga fülét (Jn 18,10–11). Jézus kihallgatásának Annás, Kaifás és Pilátus előtt zajló eseményeit, megostorozását és tövissel való megkoronázását, elítélését, továbbá Péter tagadását és bűnbánatát a szerző – egyébként a nagypénteki liturgiában gregorián dallamon énekelt – János-passió vonatkozó részéből (Jn 18,12–19,16) merítette. A Heródeshez hurcolásnak a Lukács-evangélium (Lk 23,6–12), Cirenei Simon kereszthordozásának a szinoptikusok szövegei (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26) szolgáltattak forrásként, Pilátus feleségének álmát a Máté-evangélium idézi (Mt 27,19).

A betániai jelenet (Scena 11) késő középkori devóciós passiókból származik. Hazai előzményei közül az obszerváns ferences Laskai Osvát *Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulati* (Hagenau, 1506) című prédikációgyűjteményének nagypénteki prédikációját (47. sermo), valamint ugyancsak Laskai *Modus devotissimus Passionis Domini Nostri Jesu Christi* című dramatikus prédikációját kell kiemelnünk (olvasható: *RMDE I.*, 1960, 349–375.). A korban igen népszerű Jézus- és Mária-életrajz, a *Makula nélkül való tükör* (Nagyszombat, 1712) 61–62. része mutatja be a búcsúzást. Mária 1756-ban elhangzó, lírai szépségű szavait az 1743-ban (Scena 4: *Nap, Hold és csillagok...*, 228.; *Ferences iskoladrámák II.*, 4. sz.), 1759-ben (II/2: *Fülöp* 1897, 154–158; *Nap, Hold és csillagok...*, 454.; I. kötetünk 8. sz. drámáját), 1764-ben (Scena 1), 1767-ben (Scena 2: *Pintér* 1984, 155.) és 1772-ben (Scena 6) színre vitt passiójátékok is tartalmazzák (bővebben: *Medgyesy S.* 2009, 262–275.). A minorita Bene Demeter kantai *Nagypénteki actioja* (1747–1751, Scena 3.) ugyanezekkel a motívumokkal dolgozik, talán Csíksomlyóról való átvételként (lásd: *Minorita iskoladrámák*, 132–135.). Mária jóságának, Júdas tette súlyának és a helyzet feszültségének érzékeltetése céljából az 1759-es, 1762-es és 1767-es csíksomlyói színjátékokban az édesanya a búcsúzási jelenet végén – szintén Laskaira visszamenő, középkori hagyomány szerint – Júdasra bízta fiát.

A Péter-siralom (Scena 12) szövege, versszakainak sorrendje szinte teljesen megegyezik a csíkszentléleki *Bocskor János énekeskönyve* (1716–1739, 3a–b) textusával (kiadta Csörsz 2003, 48.). Elképzelhető, hogy a Bocskor kéziratába bekerült népének közismert volt a korabeli csíki kántorok és ferencesek körében, de azt is erősen feltételezhetjük, hogy a csíksomlyói nagypénteki előadások hatottak Bocskor János költészetére, hiszen Bocskor az 1710-es végén és az 1720-as évek elején minden bizonnyal a csíksomlyói ferences gimnázium diákja volt (Csörsz 2003, 34.). Összességében: vagy egy régebbi, közismert Péter-planctus került be mind Bocskor kéziratába, mind az 1756-os drámába, tehát egy közös, általunk még ismeretlen ősforrásra vezethető vissza a szöveg eredete; vagy a *Bocskor-énekeskönyv* siralomát másolta be passiójátékába Tóth Mátyás Sebestyén ferences.

ELŐADÁS

Az előadás 1756. április 16-án, nagypénteken, Csíksomlyón hangzott el.

A színpadon zajló előadás mellett a dráma zárójelenete két olyan rendezői utasítást ad, amely a csíksomlyói misztériumjátás liturgikus gyökereire utal, és paraliturgikus alkalmazását bizonyítja. Ugyanis a zárójelenet (Scena ultima) első utasításaként „Processio ad crucifigendum”, azaz „Körmenet a keresztre feszítéshez” utasítás olvasható annál a résznél, amikor Kaifás és Annás főpap Jézus vállára helyezi a keresztfát, majd ezt követően, a keresztút idején Mária-siralom hangzik el. A keresztre feszítés „Stacio in monte Calvariae” történik. A processio kifejezés körmenetet, vonulást jelent, amelynek egyik stációját (állomását) a keresztre feszítés jelentette. Elképzelhető, hogy az 1756-os passiójátékot a nézősereggel együtt a helybeli kálváriára, esetleg a Kis-Somlyó-hegy irányában tartott körmenet vagy egyszerű vonulás zárta le.

A darabban több helyen találunk zenére vagy hangszerhasználatra vonatkozó utasítást, utalást. A harmadik jelenet végén egy rövid zene hangzott fel (*Fit brevis musica*), ami megkívánta hangszerjátékos(ok) létét. A 6. jelenet elején Dagobert énekel (Cantus Dagoberti) *Ah, hol vagy, jaj, hol vagy világi szépség és gyönyörűség* kezdettel, azonban e három versszaknyi szöveg dallamát nem ismerjük.

A 12. jelenet végén egy Péter-siralmat olvashatunk *Eszre vettem, mit miveltem* kezdettel (Medgyesy 2009, 131–132.). A rendezői utasítás (*Gallus canit et Petrus*) szerint is énekel szöveghez szótagszám alapján egy, évszázadok óta kedvelt nagyböjti népéneket tudunk társítani. A *Salve mundi Salutare / Jézus, világ Megváltója* (szövege Kájoni János énekeskönyvének valamennyi kiadásában olvasható, Kájoni 1676, 176. és 181. = Domokos 1979, 215–216. sz.; Kájoni 1719, 131. és 136., 1805, 123., 1921, 244. sz.) dallamát a *Deák–Szentés kéziratból* közöljük (RMDT II., 197. sz.; Dobszay 2006, sz. 479.; vö. *Hozsanna!* 70. sz.; *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 84. sz.). A három versszakos drámaszöveg utolsó strófájában sorismétlést kell alkalmazni (a hatsoros ének utolsó két dallamsorára), a bővült szöveghez igazodva.

Sal - ve Mun - di Sa - lu - ta - re, Sal - ve, sal - ve, le - su Cha - re,
Cru - ci tu - ae me ap - ta - re, vel - lem ve - re, tu scis qua - re.
Tu - [um] mi - hi da a - mo - rem, tu - o fac a - mo - re mo - ri.

Deák–Szentés kézirat, 35. (Kövári 2013a, 74. sz.)

Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy – kisebb változtatásokkal – ugyanezt az énekszöveget találjuk a csíki ún. *Bocskor-kódex* (*Bocskor János Énekeskönyve*, kiadta: Csörsz 2003) kései, más által írt részében, ahol négy soros versszakokba van tördelve. Ez alapján a fenti, hatsoros dallam helyett valamely négy soros, 8 szótagos, korábban már közreadott ének dallamára énekelhető, mint az *O gloriosa Domina/Virginum* (l. az 1753-as esztelneki darabban, *Ferences iskoladrámák I.*, 872.), vagy jelen kötet 3. sz., 1753-as dráma jegyzetében látható két dallamra: az *Audi benigne conditor* himnusz, vagy a *No, földnek minden népei* kezdetű népének dallamára. Elképzelhető, hogy a csíksomlyói másoló elvétette a drámában valaha elhangzott szöveg formai megjelenítését, azonban a fennmaradt kézirat határozott tördelése miatt mégis az itt közölt hatsoros dallamot ajánljuk e Péter-siralom éneklésére.

A záró jelenet elején a rendezői utasítás a kereszthez való körmenetet jelzi, ami alatt akár szólhatott ének is (pl. a szenvedő Jézusról, majd Mária-siralom, *Medgyesy* 2009, 92.), azonban úgy véljük, ezt valóban jelezték volna valamilyen formában. E résznél a drámaszövegben elhangzik az „Üss dobot!” felszólítás (*Dux*), ami feltételezi, hogy a szereplő diákok (legalább) egyikénél, talán az egyik katonánál volt dob.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Nagyon nehezen olvasható írás, a másoló láthatóan alig értette a szöveget, ezért rengeteg a tévesztés és az értelmetlen szó, mondat. Csak a legkevésbé érthető szavakat, részeket emendáltuk, így is igen sok a javítás. Sok betűt következtelenül használt a másoló és gyakran egybeírta a szavakat; a legtöbb helyen értelmi okokból, jelöletlenül szétválasztottuk őket.

A korban szokásos rövidítéseket jelölés nélkül feloldottuk (A dráma kéziratában legtöbbször előforduló rövidítéseket jelöletlenül feloldottuk: Xtus = Christus, B. V. M. = Beata Virgo Maria, Sz. = Szent.) A *nem* tagadószt a kézirat legtöbbször ñ rövidítéssel írja, mi feloldottuk. Ugyanezt tettük a szóvégi nazális rövidítésekkel is. A kézirat a személy- és a földrajzi neveket rendszeresen kis kezdőbetűvel írja, ezeket mind javítottuk, külön jelölés nélkül. A Dagóbertus, Dagobertus és a rövidítésjellel ellátott Datus, Dagtus, Dagob. vagy Dagotus nevet Dagobertus formában, a Dinasta/Dinásta szerepnevet Dinásta alakban, továbbá a Péterus nevet Petrusként egységesítettük. A hosszú ő betűt a kézirat csaknem mindig ó betűvel jelöli, mi az ő személyes névmás esetében mindig, egyéb előfordulásokban gyakran – jelöletlenül – javítottuk. A Caupó, Caupo szerepnevet a latin helyesírás szerint Caupo névvel egységesítettük, viszont Matheus apostol nevét meghagytuk egy t-vel. A kézirat az *ait*, azaz mondja latin kifejezést *ajit*ként írja, mi meghagytuk. Ugyanígy meghagytuk – a latin helyesírás ellenében – a valediccio, az oracione, a sententia és a iurisdiccioját kifejezéseket: a *c* betűket a *t* helyett. A Cecus/Caecus és a Milles/Miles kifejezéseket a latin helyesírás szerint egységesítettük Caecus és Miles alakban. A katonák esetében a kézirat legtöbbször csak a sorszámot adja meg, mi megadtuk a teljes szerepnevet, pl. Miles tertius.

A 6. jelenet végén megtörik a felező 12-es verssor és a szokásos sorvégi rím.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 2 *felesen* – bőségesen, sokan
- 5 *csalákoztozok* – csalatkoztozok
- 28 *Pater Engelbertus* – Engelbertus Schut Leydensis (ca. 1420–1503) németalföldi humanista, öt latin nyelvű könyv (*De Arte Dictandi; Colores Rhetoricales; Tractatus de Elegancia; Composizione; Dignitate Dictatus*) és két iskolai gyakorló tankönyv szerzője (*De Moribus Mense; De Pane Dyalogus*); nem tudjuk, melyikre gondolt a drámaíró.
- 38 *felesen* – sokan (l. a 2. sorhoz írt jegyzetet is)
- 52 *aqvitaniaban* – Aquitánia: délnyugat-franciaországi terület
- 57 *tutor* – tuteur, tanár
- 72 *aruba kitévé sebesedett lelkét* – eladta sebzett lelkét (az ördögnek)
- 84 *elkábat eppen az esegtől* – elkábult éppen az éhségtől
- 101 *igyir* – ígér
- 115 *kis biro* – lelkiismeret(furdalás)
- 129 *patrocinioját* – patrociniumát, védelmét, pártfogását
- 157 *tutorának* – gyámjának, tanítójának, védőjének, vezetőjének
- 165 *ehol* – ihol, ezen a helyen
- 179 *iszák* – börtarisznya nyeregre
- 189 *Gráciámnak* – gráciámnak, megtiszteltetésnek
- 214 *környülve járván* – körüljárván
- 236 *menyei város* – mennyei város, új, mennyei Jeruzsálem, vö. Jel 21,9–27. A következő szakaszokban a tizenkét alapfalát díszítő köveket sorolja, l. Jel 21,9–27: „Akkor odajött hozzám a hét angyal közül az egyik, az, akinél az utolsó hét csapással teli hét csésze volt, és megszólított: „Gyere, megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány hitvesét!” És lélekben elvitt egy nagy magas hegyre, s ott megmutatta nekem a mennyből, az Istentől alászállt szent várost, Jeruzsálemet. Isten dicsőségét sugározta. [...] Falai jáspiskőből épültek, a város pedig kristályhoz hasonló színaranyból. A város falainak alapjait mindenféle drágakő díszítette. Az első alapkövő jáspis, a második zafír, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd, az ötödik szardonix, a hatodik karneol, a hetedik topáz, a nyolcadik berill, a kilencedik topáz, a tizedik krizopráz, a tizenegyedik jácint, a tizenkettedik ametiszt. A tizenkét kapu tizenkét gyöngy: mindegyik kapu egy-egy gyöngy. A város utcái tükörfényes színaranyból voltak. De templomot nem láttam benne, mert a Mindenható, az Úr, az Isten és a Bárány a temploma. A városnak nincs szüksége sem Napra, sem Holdra, hogy világítsanak, mert az Isten dicsősége ragyogja be, világossága pedig a Bárány. Fényében járnak a nemzetek, és a föld királyai elhozzák bele dicsőségüket. Kapuit nem zárják be soha, hisz ott nincs éjszaka. A népek odahordják kincseiket és értékeiket. Nem jut oda be tisztátalan, sem gonosztevő, sem hazug, csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.”
- 242 *jálpis a fundamentoma* – jáspis az alapja (Jel 21,19)
- 243 *zaphirus* – zafír (Jel 21,19)

- 244 *kálcse doniusra* – kalcedonra (Jel 21,19)
 245 *svaragdusra* – smaragd kőre (Jel 21,19)
 246 *sárdonisra* – sardius kőre (Jel 21,20)
 247 *Fundálva* – alapozva; *Sardiusra* – sardius kőre (Jel 21,20)
 248 *Chrisolitus* – krizolit (Jel 21,20)
 249 *Bérissussal* – berill kővel (Jel 21,20)
 250 *Topássus* – topáz (Jel 21,20)
 251 *Chrisopratus* – krizopáz (Jel 21,20)
 252 *hiacintuson* – jácint kövön (Jel 21,20)
 253 *ametitusal* – ametiszt kővel (Jel 21,20)
 272 *sziből* – szívből
 295 *gráciádban* – itt: kegyelmedben, isteni adományaidban
 306 *hivib* – hívebb, hűségesebb,
 341 *szöldgya* – zsoldja
 361 *melankoliával* – melankóliával, szomorúsággal, búskomorsággal
 371 *kevelkedni* – kevélykedni
 386 *ecseim* – öcséim
 416 *klastromokba* – kolostorokba
 421 *hanyaba tolognak* – valószínű értelmezése: elhányják, elsüllyed, megszűnik
 426–427 *Mamon* – Mammon, a kapzsiság démona az ismeretlen lollard szerzőjű *The Lanterne of Light (A fény lámpása)* c. művében, amelyben a hét főbűnt terjesztő démonokat kategorizálta (Angliában a 14. századtól vándorprédikátorok – lollardok – terjesztették a Biblia tanításait)
 428–429 *Betrabak* – valószínűleg Belfegor, a torkosság démona (*The Lanterne of Light*; l. az előző jegyzetet)
 429–430 *Ásmodeus* – Asmodeus, a bujaság démona (*The Lanterne of Light*; l. fentebb)
 438 *praptikamba* – praktikámban
 457 *alákocskám* – alakcsám, azaz kicsi, kisdéd alakocskám
 462 *labozni* – lábalni: jönni-menni
 475 *nyaljas* – nyájas
 476 *domboljunk* – tomboljunk, táncoljunk
 544 *esküessel* – esküvéssel
 547 *predicallosz* – prédikálsz, szónokolsz
 567 *bonomidot* – jószágodat, vagyonodat, javadat
 573 *penitanciat* – penitenciát, bünbánatot, vezeklést
 597 *czögeres* – cégéres, rossz hírben lévő, gonosz
 602 *prosmitaly* – prézsmitálj, fecsegi, papolj
 608 *füllért* – fillért
 615 *adagyiumba* – adagiába, példabeszéd- és közmondásgyűjteménybe
 626 *bonumod* – javad
 628 *feldőszölheted* – feldőzölheted, dőzsölés által fölemésztheted
 629 *iszákot* – tarisznyát
 637 *hegedűbe ... vetek* – pénzt adok a zenészeknek
 653 *szugárlásával* – szuggerálásával, hitegetésével

- 745 *kuncsog* – meggörbült háttal álldogál, megalázva, hajtott testtel könyörög
- 749 *erekbe* – örökbe
- 784 *esmeg* – ismét
- 798 *szokmányod* – szakmányod: durva kelméből varrt fekete zekéd, felső ruhád, öltönyöd
- 815 *ragál* – ragadsz el
- 873 *üldezs* – üldözöl
- 886 *feltetczet* – feltetszett, felkelt, felragyogott
- 887 *Elésteknek* – elesetteknek
- 899 *instanciámra* – kérésemre, folyamodványomra
- 926 *ballangok*– barlangok
- 945 *kételen*– kénytelen
- 1021 *testis* – tanú
- 1036 *ankait* – példáit
- 1042 *Siloe továbbá* – Siloe tava: A jeruzsálemi Gichon forrástól vezető csatorna, melynek az ókorban gyógyító erőt tulajdonítottak.
- 1042–1043 *Siloe továbbá / Mosdgyál meg* – Jézus meggyógyított egy vak férfit (Jn 9,1–12)
- 1057 *felesen* – sokan, számosan
- 1208 *limbusban* – a pokol tornácán
- 1224 *az adó ötet nézi* – az adó neki jár
- 1239 *protestalok* – tiltakozom, ellenkezem
- 1241 *ipamhoz* – apósomhoz
- 1247 *invitáld* – hívd meg
- 1256 *kausát decidálni* – peres ügyet/ügyben határozni
- 1268 *beliál* – Beliál, bibliai és apokrif iratokban a Sátán, az Antikrisztus megfelelője; eredetileg nem személynév, hanem elvetemültséget, gonoszságot jelent.
- 1272 *Ázótószok* – itt: perzsák. Azotosz, Asdod: perzsa tartomány és főváros
- 1282 *presesunk* – előljárónk, ebben az értelemben helytartónk
- 1283 *Tibureus császár* – Tiberius császár, aki Kr. u. 14-től 37-ig vezette a Római Birodalmat.
- 1288 *presemáltúk* – praesumáltuk, merészeltük (?)
- 1310 *presentálni* – prezentálni, megjeleníteni
- 1332 *sentencia* – ítélet, döntés, a latin *sententia* főnévből
- 1354 *eppessegemről* – epességemről: keserűségemről
- 1391 *állatodot* – ez a kifejezés ebben az esetben nem a latin *animal*, hanem *substantia* értelmű, vö. asszonyállat, vagy: áldott vagy te az asszonyi állatok között. A *teremtett állat* kifejezés a középkori latin *omnis creatura* – minden teremtmény kifejezés fordítása. Az *állat* kifejezés a régi magyar nyelvben igen értékes személyt, egy fontos létező valakit, ritkán tárgyat, azaz teremtményt jelentett. Az *asszonyállat* kifejezést a XV. századi *Apor-kódex* is használja *Üdvözlégy Mária...* imádságában.

- 1415 *Gecsemányi kertben* – Getszemáni kert Jeruzsálem mellett, az Olajfák hegye lábánál, ahol Jézus Krisztus vérrel verejtékezett (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46) a kínszenvedése előtti éjszakán.
- 1457 *el vagtam a Márkos fület* – levágtam (a főpap szolgálja:) Malkus/Málkus fülét (Jn 18,10; vö. Mt 26,51)
- 1465 *beg* – beh
- 1487 *bubaljósnak* – bűbájosnak: (rontó) varázslónak
- 1504 *poczra* – polcra
- 1511 *aitva* – áhítva: áhítatossággal
- 1515 *fundamentomara* – fundamentumára, alapjára, alapzatára
- 1518 *synagóába* – zsinagógába, a zsidók istentiszteleti helyére
- 1628–1629 *jurisdiocionját usurpalja* – joghatóságát, igazságszolgáltatását használja, alkalmazza
- 1631 *respectálnám* – respektálnám, elvárnám, tekintetbe venném; *dignitasát* – méltóságát, rangját
- 1637 *sentencia* – ítélet
- 1647 *excessust* – kihágás, itt nyilván: bűn, ok a büntetésre
- 1667 *Barabást* – elítélt volt Jézus mellett, Pilátus a nép követelésére szabadon bocsátotta őt Jézus helyett.
- 1685 *okra oljanra nem kaptam* – olyan okot nem kaptam; olyan okot nem találtam
- 1700 *folta* – folyta, a. m. folyása, folyamata
- 1894 *Galilia* – Galilea, a Genezáreti-tótól nyugatra eső vidék, a történelmi Izrael legészakibb tartománya. Itt található Názáret, ahol Jézus Krisztus nevelkedett, ezért galileainak nevezték.
- 1776 *ite* – menjetek
- 1804 *elobszól* – először
- 1845 *Calvaria* – Kálvária, más néven Golgota vagy Koponyák helye: Jézus Krisztus keresztre feszítésének helyszíne
- 1848 *váh* – ah, oh indulatszó
- 1878 *dorogj* – dohogj, dörögj
- 1914 *mejjesztem* – mellyeszt: kopaszt (szárnyas tollát kitepi)

PASSION PLAY WITH DAGOBERTUS' STORY

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the passion play *Actio Parascevice de Dagoberto* is on pages 115–142 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíkksomlyó Franciscan Monastery (catalogue nr.: A VI 7/5275). The microfilm recording of the manuscript is in the manuscript archive of the Library of the Hungarian Academy of Sciences, catalogue nr.: MTAk Ms 11 025.

This is the first annotated publication of the play.

The summary of the passion play performed in 1756 was published by Árpád Fülöp (*Fülöp* 1897, 27), Endre Angyal (*Angyal* 1940, 494), Márta Zsuzsanna Pintér (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 56, nr. 43) and Norbert Medgyesy S. (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2019, 165–166). The drama is mentioned by Vazul Bándi (*Bándi* 1896, 288), Márta Zsuzsanna Pintér (*Pintér* 1993, 119, nr. 39) and Erzsébet Muckenhaupt (*Muckenhaupt* 1999, 114, nr. I. 26). In his monography, Norbert Medgyesy S. enumerates the biblical sources of the scenes, classifies the scenes with Mary, Peter and Judas (*Medgyesy S.* 2009, 70, 72, 88, 92, 130–135, 261–262, 266–268, 355–362) and analyzes the *Maria Advocata* motive in relation to Dagobertus' conversion (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2011a, 80).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

It summarizes the plot, mentions Dagobertus' story, emphasizes the importance of the veneration of Mary and repentance.

Scena 1

The father whose name is unknown asks Dinásta to raise his son, Dagobertus for a moral, God-fearing life. Dinásta shows the young man the beauty of God's creation and of the heavenly Jerusalem: if he leads a moral life, he will be welcomed in this celestial realm.

Scena 2

Dagobertus praises God for the beauty of creation. Virtus appears, introduces himself to Dagobertus and asks him to choose a virtuous life instead of sins.

Scena 3

Mundus, Caro and Diabolus conspire against Dagobertus. With Diabolus, the devils appear on stage: Luciper, Mammon, Jupiter, Betrabak (Belfegor), Ásmodeus. Caro advises Diabolus to seek Dagobertus' company: he is invited to a feast.

Scena 4

Dagobertus is willing to be tempted by Mundus, even despite Dinásta's advice. Dagobertus argues with his tutor, Dinásta and asks for his two bags of heritage. Dagobertus goes to the pub to be happy and cheerful.

Scena 5

Dagobertus realizes his miserable fate and enters the service of Caupo, the owner of the pub. Caupo takes Dagobertus to a king who gives him work with a fine salary. The doors of hell open and Asmodeus welcomes Dagobertus and the pub owner. Upon Asmodeus' temptation, Dagobertus denies God but he is unwilling to defame the Virgin Mary.

Scena 6

Dagobertus' song of repentance and begging for God's mercy. When he goes to the temple, Jesus turns away from him, so Dagobertus begs to Mary who persuades his son to forgive the young man. Dagobertus converts and goes to the desert to live near God.

Scena 7

Jesus enters the world and invites his first disciples: Peter, Andrew, James, John and Matthew. The Pharisees take an adulterous woman to Jesus who forgives her and argues with the Pharisees.

Scena 8

On a Saturday, Jesus heals the man born blind and enters a long debate with the Pharisees and the Jews who do not believe in this miracle.

Scena 9

Jesus resurrects the dead Lazarus.

Scena 10

Accusator 1–3 and the Pharisees accuse Jesus to high priest Caiaphas: he breaks the law and the Sabbath, deceives people and turns the country into chaos. Diabolus tempts Judas to betray his master. Caiaphas sends Judas and a few soldiers to capture Jesus.

Scena 11

The Bethany scene: Jesus and Mary say goodbye, Mary trusts his son to Judas. New scene: in the Garden of Gethsemane, Jesus is arrested after Judas' kiss; the soldiers mock him.

Scena 12

High priest Caiaphas questions Jesus who is beaten and mocked by the soldiers. New scene: Peter denies Jesus and regrets his act; Peter's lamentation.

Scena 13

Pilate interrogates Jesus, then has him flagellated and crowned with a thorn crown. As he finds Jesus innocent, he sends him to king Herod who sends him back to the governor. Pilate's wife warns her husband: he suffered in her dreams because of the innocent Jesus.

Scena 14

Pilate questions Jesus again, then upon the crowd's demand – after washing his hands – condemns him to crucifixion.

New scene: Judas realizes what he has done, returns the money to the high priests and hangs himself; lamentation of Judas.

Scena ultima

A procession leaves for the crucifixion. Mary's lamentation. Simon of Cyrene helps Jesus carry the cross. The smiths crucify Jesus.

Epilogus

Warns the audience to repent.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp's data, Sebestyén Tóth taught the intermediate and advanced grammar classes in Csíksomlyó in 1756 (*Fülöp* 1897, 12). Mátyás Tóth was born in 1726 in Csíkszentkirály. He became a Franciscan under the name Sebestyén on 8 September 1747 and was ordained on 23 December 1752. He is considered to be the author of the mystery plays performed on Good Friday 1755 and 1756 in Csíksomlyó. He died in the monastery of Mikháza in Marosszék county on 6 February 1779 (*György* 1930, 120).

SOURCE

The text of the first ten strophes of the Prologus is almost identical to some strophes of István Potyó Bonaventura's dramatized Stations of the Cross, *A mi Üdvözítőnk tizennégy stációra osztott keresztútja*, performed in Csíksomlyó on Good Friday 1739 (in modern edition: *Nap, Hold és csillagok...*, 155–158; annotated edition: *Ferences iskoladrámák* I, nr. 12).

The first six scenes constitute a morality play: the young actors and the audience are given the parable of Dagobertus who was led astray but later converted. (In this case, Dagobertus is not identical to the Dagoberts of the Frank Merovingian dynasty from the 7th-8th century.) The figure of Dagobertus may be compared to the biblical prodigal (lost) son (Lk 15,11–32). The difference is that in the play, the Virgin Mary intervenes with his son, Jesus (for more details on the origins of the *Maria Advocata* motive and on its place in folk tradition, see: *Mária Anya – Mária Anyánk* 2019, 867–884). On contemporary school stage, we only have data from

the Minorite secondary school of Miskolc: on 13 June 1766, a drama by Boldizsár Kovács, *Dagobertus* was performed in Hungarian (Kilián 1977, 11–25; Kilián 1992, 59; Kilián–Pintér–Varga 1992, 142, nr. 208). As the text of this play has not survived, we do not know the plot, and thus cannot claim a connection with the Csíksomlyó *Dagobertus* drama. In the first scene of the Csíksomlyó performance, the tutor Dinásta cites the vision of the Book of Revelations (Rev 21,9–27) on the beauty of the heavenly city.

In scenes 7–15, the passion of Jesus is presented with the use of several gospels: the author used the synoptic gospels but the gospel of John is over-represented. The calling of the apostles (Jn 1,35–42; other appearances: Mt 4,17–22; Mk 1,14–20), the story of the adulterous woman (Jn 8,1–12), the healing of the man born blind (Jn 9,1–12) and the resurrection of Lazarus (Jn 11,38–44) were staged on the basis of the Gospel of John. In the drama, Judas betrays Jesus for 30 silver coins (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6) and hangs himself (Mt 27,3–10). In the meantime, the high priests decide to execute Jesus (Mt 26,1–5; Mk 14, 1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,45–53). Jesus sweats blood in the Garden of Gethsemane (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46) where Judas kisses him, Jesus is captured (Lk 22,47–53), the apostle Peter cuts off a servant's ear (Jn 18,10–11). The author took the events of Jesus' interrogation in front of Annas, Caiaphas and Pilate, his flagellation and crowning with the thorn crown, his condemnation, as well as Peter's denial and regret – sung to a Gregorian melody in the Good Friday liturgy – from the relevant parts of the Gospel of John (Jn 18,12–19,16). The source for Jesus being taken to Herod is Luke's gospel (Lk 23,6–12), Simon of Cyrene taking the cross is based on the synoptics (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26), whereas the dream of Pilate's wife is cited in Matthew's gospel (Mt 27,19).

The Bethany scene (Scena 11) is from late Medieval devotion passion plays. Its most important Hungarian antecedents are the Good Friday sermon (sermo 47) of the collection of sermons entitled *Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulasi* (Hagenau, 1506) by the Observant Franciscan Osvát Laskai, as well as his dramatic sermon entitled *Modus devotissimus Passionis Domini Nostri Jesu Christi* (RMDE I, 1960, 349–375). The farewell is taken from parts 61–62 of a biography of Jesus and Mary, highly popular at the time, *Makula nélkül való tükör* (Nagyszombat, 1712). Mary's beautiful lyrical words spoken in 1756 are also part of the passion plays of 1743 (Scena 4: *Nap, Hold és csillagok...*, 228; *Ferences iskoladrámák* II, nr. 4), 1759 (II/2: *Fülöp* 1897, 154–158; *Nap, Hold és csillagok...*, 454; see drama nr. 8 in the present volume), 1764 (Scena 1), 1767 (Scena 2: *Pintér* 1984, 155) 1772 (Scena 6) (in more details: *Medgyesy S.* 2009, 262–275). The Minorite Demeter Bene's *Nagypénteki actio* from Kanta (1747–1751, Scena 3) also uses the same motives, perhaps taken from Csíksomlyó (*Minorita iskoladrámák*, 132–135). At the end of the farewell scene, in order to express Mary's goodness, the weight of Judas' act and the tension of the situation, the mother confides his son to Judas in the 1759, 1762 and 1767 Csíksomlyó plays, according to a Medieval tradition going back again to Laskai.

The text and strophe order of Peter's lamentation (Scena 12) is almost identical to the text of the song book of János Bocskor (*Bocskor János énekeskönyve*, 1716–1739, 3a–b) from Csíkszentlélek (cf. *Csörsz* 2003, 48). The folk song appear-

ing in Bocskor's manuscript may have been well-known among Csík cantors and Franciscans of the time, but we may also assume that the Csíksomlyó Good Friday performances influenced János Bocskor's poetry, as he was almost certainly a pupil of the Csíksomlyó Franciscan secondary school at the end of the 1710s, at the beginning of the 1720s (Csörsz 2003, 34). To summarize: either an older, well-known Peter planctus made its way both to Bocskor's manuscript and the 1756 drama, thus going back to a common, yet unknown source; or the lamentation of the Bocskor manuscript was copied into the passion play by the Franciscan Mátyás Sebestyén Tóth.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 16 April 1756 in Csíksomlyó. Besides the performance on stage, the closing scene of the drama gives two director's instructions that refer to the liturgical roots of Csíksomlyó mystery plays and proves a paraliturgical application. The first instruction of the closing scene (*Scena ultima*) is „Processio ad crucifigendum”, „Procession for the one to be crucified” when high priests Annas and Caiaphas place the cross on Jesus' shoulder, and a lamentation of Mary is included during the Stations of the Cross. The instruction for the crucifixion is „Stacio in monte Calvariae”. The word *processio* means procession, one station of which is the crucifixion. The 1756 passion play may have ended with a procession or a simple walk to the local calvary, maybe in the direction of the Kis-Somlyó mountain.

The play refers to music and instruments several times. At the end of the third scene, there was short music (*Fit brevis musica*), requiring the presence of musicians. At the beginning of scene 6, Dagobertus sings (*Cantus Dagoberti*) *Ah, hol vagy, jaj, hol vagy világi szépség és gyönyörűség*, we do not know the melody of this three-strophe text.

At the end of scene 12, there is a lamentation by Peter, beginning *Észre vettem, mit míveltem* (Medgyesy 2009, 131–132). According to the director's instruction (*Gallus canit et Petrus*), the lamentation was sung, on the basis of the number of syllables, it may be associated with a Lent folk song popular for centuries. The melody of *Salve mundi Salutare / Jézus, világ Megváltója* (its text appears in all editions of János Kájoni's song book, *Kájoni* 1676, 176 and 181 = *Domokos* 1979, Nr. 215–216, *Kájoni* 1719, 131 and 136, 1805, 123, 1921, Nr. 244) is taken from the *Deák–Szentés manuscript* (RMDT II, Nr. 197, *Dobszay* 2006, Nr. 479, cf. *Hozsanna!* Nr. 70, *Éneklő Egyház / Dicsérvétek az Urat!* Nr. 84). A line is repeated in the last strophe of the three-strophe drama text (in the last two lines of the six-line song) to adapt to the extended text.

For scores see: *Deák–Szentés manuscript*, 35 (Kővári 2013a, Nr. 74)

It must also be mentioned that the same song – with minor changes – appears in a later part of the so-called *Bocskor-kódex* (*Bocskor János Énekeskönyve*, published by Csörsz 2003), written by someone else, divided into four-line strophes. This

means that instead of the six-line melody above, it may be sung to the melody of a four-line, 8-syllable song published earlier, such as *O gloriosa Domina/Virginum* (see in the Esztelnek play of 1753, *Ferences iskoladrámák* I, 872), or to the two melodies given in the notes to the 1753 drama, nr. 3 in the present volume: the hymn *Audi benigne conditor* or the folk song beginning *No, földnek minden népei*. It is possible that the Csíksomlyó copyist made a mistake in the formal representation of the song spoken in the drama, however, the structuring of the manuscript suggests that Peter's lamentation was sung to the melody of the six-line song published here.

At the beginning of the closing scene, the director's instruction indicates the procession to the cross which may have been accompanied by a song (e.g. on the suffering Jesus, followed by Mary's lamentation *Medgyesy* 2009, 92), we believe, however, that this would have been indicated somehow. Here, the drama text contains the instruction „Hit the drum” (*Dux*), suggesting that (at least) one of the student actors, maybe a soldier, carried a drum.

FELHASZNÁLT IRODALOM / BIBLIOGRAPHY

- A magyar színház honi és európai gyökerei* 2003 = *A magyar színház honi és európai gyökerei: Tanulmányok Kilián István tiszteletére*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003. (Régi Magyar Színház, 2)
- Alszegehy* 1914 = ALSZEGHY Zsolt (szerk.), *Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig*, Budapest, 1914.
- Alszegehy–Szlávik* 1913 = ALSZEGHY Zsolt–SZLÁVIK Ferenc, *Csíksomlyói iskola-drámák*, Budapest, 1913.
- Angyal* 1940 = ANGYAL Endre, *Csíksomlyói misztériumok*, Vigilia 6(1940), 12, 488–494.
- Angyal* 1941 = ANGYAL Endre, *Csíksomlyó, Erdély és a középkor*, Vigilia 7(1941), 2, 64–69.
- AP = Akadémiai pyral-hanglemez az ELKH BTK ZTI népzenei archívumában
- Balogh–Kerényi* 1982 = BALOGH Elemér–KERÉNYI Imre, *Csíksomlyói passió*, Budapest, Magyar Helikon, 1982.
- Bándi* 1896 = BÁNDI Vazul, *A csíksomlyói római katolikus főgymnasium története* = *A csíksomlyói római katolikus főgymnasium Értesítője az 1895–96. tanévről*, Csíkszereda, 1896, 1–294.
- Biblia* 1976 = *Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás*, Budapest, Szent István Társulat, 1976.
- BTK Zenetudományi Intézet Hangarchívum. Digitális közreadás*, szerk. BOLYA Máttyás, ELKH BTK Zenetudományi Intézet, 2021 . <https://zti.hungaricana.hu/hu> <https://hungaricana.hu/hu/adatbazisok/zti/>
- Codex Caioni* = *Musicalia Danubiana 14b*.
- Csikcsobotfalvi* = *Csikcsobotfalvi Kájoni-kézirat*, 1670 k., OSZK Ms. mus. 1211.
- Csörsz* 2003 = *Bocskor János énekeskönyve 1716–1739*, DOMOKOS Pál Péter hagyatékából sajtó alá rendezte CSÖRSZ Rumen István, Kolozsvár, Kriterion, 2003.
- Deák–Szentés kézirata*, 18. század, OSZK Ms. mus. 4374. Közreadása: *Kövári* 2013a
- Demeter* 2003 = DEMETER Júlia, *A csíksomlyói passiók műfaji sajátosságai* = *A magyar színház honi és európai gyökerei* 2003, 19–25.
- Demeter* 2005 = DEMETER Júlia, *Műfaj és funkció összefüggései a csíksomlyói ferences színpadon* = *A ferences lelkeség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar–Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2005, 743–753.
- Demeter* 2008 = DEMETER Júlia, *Hungarian School Theatre. A Short Survey* = *Színházvilág – Világszínház*, szerk. CZIBULA Katalin, Ráció, Budapest, 2008, 38–60.
- Demeter* 2009 = DEMETER Júlia, *La figure de Christ dans le cycle des mystères de Csíksomlyó au XVIIIe siècle*, Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue: *Le Christ dans le patrimoine théâtral, musical, et artistique*, N°s 11–12, 2009, 65–76.

- Demeter* 2010 = DEMETER Júlia, *Spectacles and allegories of fire in the eighteenth century*, Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue, N°s 13–14, 2010, 53–66.
- Demeter* 2015a = DEMETER Júlia, *Baroque and Late Baroque: the Special features of Hungarian School Theatre in the Second Part of the 18th Century* = DEMETER Júlia (szerk.), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 39–54.
- Demeter* 2015b = DEMETER Júlia, *Csíksomlyó: Medieval Elements in the 18th Century Passion Plays* = DEMETER Júlia (szerk.), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 84–96.
- Dicsérvételek az Urat!* = *Dicsérvételek az Urat! Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel, erdélyi változatokkal*, szerk. GERÉD Vilmos–GÁL Alajos–ILLYÉS István–Dr. MARTON József, Gyulafehérvár, Római Katolikus Érsekség, 1993, 2007², 2014³.
- Dobszay* 2006 = DOBSZAY László, *A magyar népének I.*, Budapest, MTA TKI – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoportja – Magyar Egyházzenei Társaság, 2006. (Veszprém, 1995¹)
- Dobszay–Szendrei* 1988 = DOBSZAY László–SZENDREI Janka, *A magyar népdaltípusok katalógusa – stílusok szerint rendezve I.*, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet, 1988.
- Domokos* 1979 = „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” (Kájoni János: *Cantionale Catholicum*; Petrás Incze János: *Tudósítások*), összeáll. DOMOKOS Pál Péter, Budapest, Szent István Társulat, 1979.
- Éneklő Egyház* = *Éneklő Egyház: Római Katolikus Népénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Budapest, Szent István Társulat, 1985¹, 2016¹²
- Erdélyi* 1975 = ERDÉLYI Zsuzsanna, *Theophilos–Tenfilius (VI–XX. század)*, Vigilia XL(1975) 2. szám, 100–108.
- Ferences iskoladrámák I.* = *Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, szerk., s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Budapest, Argumentum, Akadémiai, 2009. (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/1).
- Ferences iskoladrámák II.* = *Ferences iskoladrámák II. Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750*, szerk. DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, MEDGYESY S. Norbert, PINTÉR Márta Zsuzsanna, KŐVÁRI Réka (zene), MISKEI Antal (latin szöveg), Budapest, Balassi Kiadó, 2021. (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/2).
- Fülöp* 1892 = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói misztériumok = A csíksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője*, 1891–1892, 3–25.
- Fülöp* 1894 = FÜLÖP Árpád, *Egy nagypénteki misztérium = Az ungvári katolikus főgymnasium értesítője*, 1893–1894, 52–95.
- Fülöp* 1897 = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói nagypénteki misztériumok*, Budapest, Franklin-Társulat, 1897. (Régi Magyar Könyvtár, 3).
- Graduale Romanum* = *Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae de Tempore et de Sanctis...*, Solesmis, 1979.
- Gregorián énekek és balladák a csángóknál*, szerk. DOBSZAY László, KALLÓS Zoltán, Hungaroton Classic, Budapest, 1997. (HCD 18230)

- György 1930 = GYÖRGY József, *A ferencrendiek élete és működése Erdélyben*, Cluj-Kolozsvár, 1930.
- Haag 1989 = Dr. Herbert HAAG, *Bibliai lexikon*, ford. RUZSICZKY Éva, Budapest, Szent István Társulat, 1989.
- Hozsanna! = *Hozsanna! : teljes kottás népénekeskönyv a Harmat–Sík „Szent vagy, Uram!” énektár énekeivel, kibővítve más régi és újabb magyar és gregorián dal-lamokkal, valamint a szentmise olvasmányközi énekeivel*. A liturgikus reform alapján átd., Budapest, Szent István Társulat, 2019²⁹
- Kájoni codex = *Musicalia Danubiana 14b*.
- Kájoni 1676 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*, Csíksomlyó, 1676.
- Kájoni 1719 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*. Második kiadás, szerk. BALÁS Ágoston, Csíksomlyó, 1719.
- Kájoni 1805 = KÁJONI János, *A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve*. Harmadik kiadás, szerk. ANDRÁSI Rafael, Csíksomlyó, 1805, 1806.
- Karácsony, húsvét, pünkösd – Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára. *Eredeti népzenei felvételek a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete és a Néprajzi Múzeum archívumából*, szerk. PAKSA Katalin, hangrestaurál. NÉMETH István (AKKCD 13/2004) könyv és CD
- Kilián 1977 = KILIÁN István, *Színjáték Miskolcon a XVIII. század második felében*, Borsodi Levéltári Évkönyv I., Miskolc, 1977, 11–25.
- Kilián 1981 = KILIÁN István, *Magyar Mária-siralmak*, Új Írás XXI(1981), 4. szám, 3–17.
- Kilián 1992 = KILIÁN István, *A minorita iskolai színjátszás a XVIII. században*, Budapest, Argumentum, 1992 (Irodalomtörténeti Füzetek, 129).
- Kilián 2013 = KILIÁN István, *Latin–magyar nyelvű iskoladráma Szent Ferencről Csíksomlyón, a XVIII. században*, = *Nyolcszáz esztendő ferenccs rend: Tanulmányok a Rend lelkiségéről, történeti hivatásáról és kulturális-művészeti szerepéről*, 2, szerk. MEDGYESY S. Norbert–ÖTVÖS István–ŐZE Sándor, Budapest, Magyar Napló–Írott Szó Alapítvány, 2013 (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti konferenciák, 8/2), 989–1055.
- Kilián–Pintér–Varga 1992 = KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, VARGA Imre, *A magyarországi katolikus tanintézmények színjátszásának forrásai és irodalma 1800-ig*, szerk. VARGA Imre, Budapest, Argumentum, 1992.
- Knapp 2002 = KNAPP Éva, *Emblematikus kifejezésmód az iskoladramákban*, = *Iskola és színház – School and Theatre: Az iskolai színjátszás múltja és jelene – School and theatre in the Past and Nowadays*, szerk. KEDVES Csaba, NAGY Júlia, Miskolc, Gradatio, 2002. (CD-ROM) Olvasható: <http://regi.magjarszak.uni-miskolc.hu/kiadvanyok/drama2002/ea/knappm.htm> Gyűjteményes kiadása: KNAPP Éva: „Judit képit én viseltem.” *Kora újkori színház- és drámatörténeti tanulmányok*, Budapest, Argumentum, 2007 (Irodalomtörténeti füzetek, 162), 68–105.
- Knapp 2003 = KNAPP Éva, *Irodalmi emblematika Magyarországon a XVI–XVIII. században: Tanulmány a szimbolikus ábrázolásmód történetéhez*, Budapest, Universitas, 2003.
- Kövári 2012 = KÖVÁRI Réka, „Ad notam...” – *énekek és énekelt drámaszövegek három 18. századi csíksomlyói passióban = Tükröződések – Ünnepi tanulmánykötet*

- Domokos Mária népzene kutató-zene történetész tiszteletére, szerk. SZALAY Olga, Budapest, L'Harmattan – Könyvpont Kiadó, 2012, 385–416.
- Kővári 2013a = KŐVÁRI Réka, „Deák-Szentes kézirat. *The Deák-Szentes Manuscript*.” Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány–MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest, 2013. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 6.)
- Kővári 2013b = KŐVÁRI Réka, *Erdélyi és moldvai karácsonyi szokásdallamok a Deák-Szentes kéziratban – a Kájoni Cantionalétól a népzenei gyűjtésekig* = ANGI István–CSÁKÁNY Csilla (szerk.), *Zenei művelődésünk a változó régióban. A VII. Hungarológiai Kongresszus Zenetudományi Szekciójának előadásai*, Kolozsvár, Erdély Múzeum-Egyesület, 2013, 32–53.
- Kővári 2013c = KŐVÁRI Réka, *Népénekek Szentes Mózes kéziratában (1751–1752)* = MEDGYESY S. Norbert–ÖTVÖS István–ŐZE Sándor (szerk.), *Nyolcszáz esztendő a Ferences Rend. Tanulmányok a Rend lelkiségéről, történeti hivatásáról, kulturális-művészeti szerepéről*, Budapest, Írott Szó Alapítvány – Magyar Napló, 2013, I., 589–601. (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti Konferenciák 8.)
- Kővári 2016 = KŐVÁRI Réka, *A „Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!” c. kötetben közölt 18. századi csíksomlyói passiójátékok énekei = A szövegtől a szcenikáig (Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből) I–II.*, szerk. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2016, I., 123–148.
- Kővári 2020 = KŐVÁRI Réka, *Nagyböjti énekek a Deák-Szentes kéziratban – a Kájoni Cantionalétól a népzenei gyűjtésekig (Erdélyben és Moldvában)*, = *Vallási kultúra a Kárpát-medencében. Előadások a Nemzetközi Magyarástudományi Társaság VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusán (Pécs, 2016. augusztus 22–27.)*, szerk. PETI Lehel–TAMÁS Ildikó, Pécs, PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, 2020, 225–247.
- Küllös 2004 = KÜLLÖS Imola, *Közköltészet és népköltészet. A XVII-XIX. századi magyar világi közköltészet összehasonlító műfaj-, szüzsé és motívumtörténeti vizsgálata*, Budapest, L'Harmattan, 2004.
- Látjátok feleim... 2009 = *Látjátok feleim... Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig*. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban, 2009. október 29–2010. február 28., szerk. MADAS Edit, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2009.
- Magyar Katolikus Lexikon = Magyar Katolikus Lexikon I–XIII.*, főszerk. Dr. DIÓS István, szerk. Dr. VICZIÁN János, Budapest, Szent István Társulat, 1993–2008.
- Makula nélkül való tükör 1712 = Makula nélkül való tükör 1712 [2015] = Makula nélkül való tükör, Melly Az üdvözítő Jesus Kristusnak, és Szent Szüléinek életét, úgy keserves kinszenvedését és halálát adgya elé. Melly Superiorok Engedelmébül Szűz, Szent Klára Szerzetében lévő Ujjfalusi Judith által Cseh nyelvből Magyar nyelvre fordított, Es a' tekintetes és nagysagos Ujjfalusi Ujjfalusi Klára Asszony-nak, tekintetes és nagysagos Karancs Berényi György Uram ö Nagysága kedves Házás-társának költségén ki-bocsáttatott. Nagy-Szombatban, A' Jesus Társasága Académiája bötüivel 1712. Esztendőben*, s. a. r. FRAUHAMMER Krisztina, Budapest, Pytheas Könyvmanufaktura–MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 2015.

- Mária Anya – Mária Anyánk* 2019 = *Mária Anya – Mária Anyánk: Szűz Mária élete és alakja a magyar népi Mária-költészetben* Erdélyi Zsuzsanna gyűjtése szerint, s. a. r., szerk. MEDGYESY S. Norbert, Budapest, Szent István Társulat, 2019.
- Masen 1657 = MASEN, Jacob, *Palaestra Eloquentiae Ligatae, Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum*, 1657.
- Medgyesy 2008 = MEDGYESY S. Norbert, „A nagy szeretet nagy fájdalmat kíván!” *Amor, Dolor és más allegorikus személyek szerepe a csíksomlyói misztériumdrámákban* = *Csíki Székely Múzeum évkönyve 2007–2008. Művelődéstörténet*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2008, 185–212.
- Medgyesy 2009 = MEDGYESY S. Norbert, *A csíksomlyói ferences misztériumdrámák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere*, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 2009. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 5. — PPKE BTK Művelődéstörténeti Műhely, Monográfiák, 1.) Világhálón olvasható és letölthető: <https://edok.gyorikonyvtar.hu:443/hu/book/-/record/kkkm3007969>
- Medgyesy 2011a = MEDGYESY S. Norbert, *Maria Advocata – Szűz Mária közbenjáró szerepének ábrázolása a csíksomlyói misztériumjátékokban* = (Dráma)szövegek metamorfózisa. *Kontextustörténetek. – Metamorphosis of the (Drama)texts. Stories of Relation. I. kötet. Hagyománykezelés, imitációváltozatok – Traditions, Imitations.* A 2009. június 4–7-i kolozsvári konferencia szerkesztett szövegei, szerk. EGYED Emese, BARTHA Katalin Ágnes, TAR Gabriella Nóra, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 2011, 76–84.
- Medgyesy 2011b = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladráma és népének – énekeskönyvi dallamokon, saját szöveggel énekelt tételek a csíksomlyói misztériumdrámákban* = *Régi vallásos énekek és énekeskönyvek*, szerk. SZELESTEI N. László, Budapest–Piliscsaba, PPKE BTK–Szent István Társulat, 2011, 179–196. (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti konferenciák, 2.)
- Medgyesy 2016 = MEDGYESY S. Norbert, *A Makula nélkül való tükör (1712) alapján színpadra állított jelenetek a 18. századi Csíksomlyó és Kanta gimnáziumában* = *Makulátlan tükör. Tanulmányok a Makula nélkül való tükör című kegyességi műről*, szerk. MACZÁK Ibolya, Budapest, MTA-PPKE Barokk Irodalom és lelkiség Kutatócsoport, 2016, 45–79.
- Medgyesy S. 2019 = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladrámák: Színjátékok, énekek és ünnepek a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrából*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia Kiadója, 2019.
- Medgyesy S. 2020 = MEDGYESY S. Norbert, *A theatrum sacrum elemei a Kájoni-Hymnarium nagypénteki paraliturgikus tételeiben*, *Magyar Egyházzene XXIV* (2016–2020), 4. szám (2019/2020), 361–400. Világhálón: https://egyhazzene.hu/wp-content/uploads/2020/09/361-400_Medgyesy-S.-Norbert.pdf
- Medgyesy-Schmikli 2005 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *A mikházi kolostor missziós munkája 1766–1785 között – eddig ismeretlen forrás alapján* = *A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar – Magyar Egyháztörténeti En-

- ciklopédia Munkaközösség, 2005 (Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti konferenciák 1/1), 240–257.
- Minorita iskoladrámák* 1989 = *Minorita iskoladrámák*, s. a. r. KILIÁN István, Budapest, Akadémiai, 1989 (Régi Magyar Drámai Emlékek, XVIII. század, 2).
- Muckenhaupt* 1999 = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985*, Budapest–Kolozsvár, Balassi–Polis Kiadók, 1999.
- Muckenhaupt* 2009a = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtár”-a (1498–1710)*, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2009. (A Csíki Székely Múzeum gyűjteményei, 1).
- Muckenhaupt* 2009b = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtár”-a, II: A 17. századi nyomtatványok katalógusa*, = *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2009–I*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum–Pro Print Könyvkiadó, 2009, 365–424.
- Musicalia Danubiana* 5. = *Tabulatura Vietoris saeculi XVII*, ed.: Ilona FERENCZI, Marta HULKOVÁ, Bratislava, Opus, 1986. (*Musicalia Danubiana* 5.)
- Musicalia Danubiana* 14b. = *Codex Caioni saeculi XVII. (transcriptiones)*, ed. Saviana DIAMANDI, Ágnes PAPP, Budapest, 1994. (*Musicalia Danubiana* 14b.)
- Nagy 2009 = NAGY Szilvia, *A csíksomlyói iskolai színjátszás és a korabeli iskoladráma*, = *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2009 – I. Régészet, történettudományok*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum–Pro Print Könyvkiadó, 2009, 425–478.
- Nap, hold és csillagok... = „Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!” Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból*, szerk. DEMETER Júlia, utószó PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin szöveg KILIÁN István, Budapest, Argumentum, 2003.
- Pintér* 1984 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Az Inductio de passione Christi* című iskoladráma = *Írók és művek a XVIII. században*, szerk. HARGITTAY Emil és LANCSÁK Gabriella, Budapest, ELTE BTK Acta Iuvenum, 1984, 131–201.
- Pintér* 1993 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Ferences iskolai színjátszás a XVIII. században*, Budapest, Argumentum, 1993. (Irodalomtörténeti füzetek, 132).
- Pintér* 2000 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A magyarországi Zsuzsanna-drámák = A magyar színház születése*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Egyetemi Kiadó, 2000, 301–309.
- Pintér* 2003/2015 = PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Les mystères de la Passion de Csíksomlyó au XVIIIe siècle: tradition médiévale et forme baroque* = Irena KADULSKA (ed.), *Europejskie związki dawnego teatru szkolnego i europejska wspólnota dawnych kalendarzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 2003, 27–33. / P. M. Zs., *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie aux XVIIe et XVIIIe siècles: Textes dramatiques et représentations théâtrales*, Nagyvárad [Oradea], Partium, 2015, 77–84.
- RMDE* I–II. = *Régi Magyar Drámai Emlékek (RMDE)* I–II., szerk. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla, Bp., Akadémiai, 1960.
- RMDT* I. = *Régi Magyar Dallamok Tára I.: CSOMASZ TÓTH Kálmán, A XVI. század magyar dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958.
- RMDT* I² = *Régi Magyar Dallamok Tára I.: CSOMASZ TÓTH Kálmán, A XVI. század magyar dallamai*, 2. átdolgozott, bővített kiad., szerk., s. a. r. FERENCZI Ilona, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017.

- RMDT II. = *Régi Magyar Dallamok Tára II.*: PAPP Géza, *A XVII. század énekelt dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.
- Rudasné-Kővári 2012 = RUDASNÉ BAJCSAY Márta–KÖVÁRI Réka, *Régi és újabb vallásos énekek a gyimesközéplokiak mindennapjaiban a 21. század elején* = Pócs Éva (szerk.), *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből*, Budapest, L'Harmattan – PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék, 2012, 279–330. (Studia Ethnologica Hungarica XIV.)
- Stainmayr 1672, 1684 = Michael STAINMAYR, *Rationale ecclesiasticum oder geistliches Brustblut, das ist: Christliche Predigen...*, I. Teil, München, 1672, 1684.
- Staud 1984, 1986, 1988 = STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai III. 1561–1773. Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S.J. Hungariae*, Budapest, MTA Könyvtára, I. 1984., II. 1986, III. 1988.
- Sz. Nagy 2003 = SZELESTEI NAGY László, *Magyar ferencesek prédikációs gyakorlata a 17. században. Csíksomlyói kéziratos prédikációk*, Piliscsaba, PPKE BTK, 2003. (Pázmány Irodalmi Műhely, Források 4.)
- Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979 = SZENDREI Janka–DOBSZAY László–RAJECZKY Benjamin, *XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben I–II.*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979.
- Szentes Mózes kézirata = SZENTES Mózes, *Orationes in Noviciatu scriptae anno 1751, 1751–1752.* (kézirat), Máriaradnai Ferences Kolostor Könyvtára, jelzete 2901, lelőhelye: Dés, Ferences Kolostor.
- Tárkányi–Zsaskovszky énekeskönyv 1855 = *Katholikus Egyházi Énektár. A bevett közajtatossági énekekből ujjakkal bővítve*, Kath[olikus] Egyházi éneklők s e pályára készülők számára szerkeszté és kiadá TÁRKÁNYI B. József, egri főmegyei áldozópap. Orgona-kisérettel, köz- és utójátékokkal ének-hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz, cs. k. arany érdempénzzel diszitett egri főegyházi karnagy, az egri képezde- és főgymnasiumban zenetanár, a prágai egyházi zeneegylet és Zsófiáról címzett ének-akadémia társtagja. és ZSASSKOVSZKY Endre, egri főegyházi organász, és helyettes karnagy, az egri érseki képezdében az orgonálás és egyházi nép-ének tanára, a prágai egyházi zeneegylet társtagja, Egerben, 1855. (Az érseki lyceumi gyorssajtón.)
- Theory and Practice 2019 = *Theory and Practice in 17th–19th Century Theatre. Sources, influences, texts in Latin and in the vernacular. Ways towards professional stage*, szerk. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2019.
- Tüskés–Knapp 2004 = TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, *Jacob Masen irodalomelméleti műveinek magyarországi hatástörténetéhez*, ItK, 108 (2004), 139–154.
- Vietorisz tabulatúráskönyv = *Musicalia Danubiana* 5.
- Voinovich 1931 = VOINOVICH Géza, *Magyar passio*, Budapest, Franklin, é.n. [1931].
- Werböczy 1517 = Werböczy István, *Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyti regni Hungariae*, Bécs, 1517. (Magyarul: http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm)
- Zvara 2008 = *Katolikus intézményi könyvtárak Magyarországon. Ferences könyvtárak 1681–1750*, szerk. ZVARA Edina, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2008 (Adattár szellemi mozgalmaink történetéhez, Szeged, 19/3.)

Zsasskovszky énekkönyv 1859 = Énekkönyv. Magyar és latin egyházi énekek gyűjteménye, a kath[olikus] tanuló ifjuság használatára. Négyes hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz és Endre, egri képezdei s gymnasiumi zenetanárok. Az egri érseki hatóság jóváhagyásával, Egerben, Nyomtatott az érseki könyvnyomdában, 1859.

A bibliai szövegeket a Szent István Társulat által először 1976-ban kiadott modern fordításból idéztük (l. *Biblia* 1976):

Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Budapest, Szent István Társulat, 1976.

A régi kifejezések, szavak értelmezésében és a nyelvi magyarázatokban főleg az alábbi szótárakat használtuk:

A Magyar Nyelv Szótára. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készítették CZUCZOR Gergely és FOGARASI János, I–VI. Pest, Emich Gusztáv akadémiai nyomdásznál, 1862–1874.

A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III., főszerk. BENKŐ Loránd, szerk. †KUBINYI László, PAPP László, Budapest, Akadémiai, 1967–1976.

Erdélyi Tájszótár, szerk. KRIZA János, Budapest, Nemzeti Örökség Kiadó, 2019³.

O. NAGY Gábor, *Magyar szólások és közmondások*, Budapest, Gondolat, 1985⁴.

Új Magyar Tájszótár I–V., főszerk. B. LŐRINCZY Éva, szerk. HOSSZÚ Ferenc et al., Budapest, Akadémiai, 1979–2010. (1979, 1988, 1992, 2002, 2010.)